Uchwała Nr XIV / 75 / 07
Rady Miasta Brzeziny
z dnia 25 października 2007 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Brzeziny na lata 2007 - 2014

Na podstawie art.7oraz art.18 ust.2 pkt.6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568 i z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, Nr 167, poz. 1759, z 2005r. Nr 172, poz.1441, Nr 175, poz.1457, z 2006r. Nr 17, poz.12 i Nr 181,poz.1337 oraz z 2007r. Nr 48, poz. 327 , Nr 138, poz.974 i Nr 173, poz.1218) Rada Miasta Brzeziny uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Brzeziny na lata 2007 – 2014 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Brzeziny.

§ 3. Traci moc uchwała Nr XXIII/78/04 Rady Miasta Brzeziny z dnia 28 czerwca 2004r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Brzeziny na lata 2004 – 2016.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Zbigniew Bączyński

Załącznik do uchwały Nr IV / 75 / 07
Rady Miasta Brzeziny
z dnia 25 października 2007 r.
w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Brzeziny na lata 2007 - 2014

STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO- GOSPODARCZEGO MIASTA BRZEZINY na lata 2007 - 2014

Spis treści

1. Cel strategii. 3
2. Obszar i czas realizacji założeń Strategii. 5
3. Diagnoza stanu społeczno – ekonomicznego miasta. 5
3.1 Tło historyczne. 6
3.2 Dziedzictwo kulturowe miasta. 11
3.3 Środowisko naturalne i położenie komunikacyjne. 13
3.4 Zabudowa mieszkaniowa. 15
3.5 Społeczna charakterystyka Miasta Brzeziny. 17
3.5.1 Struktura społeczno-demograficzna Miasta Brzeziny. 17
3.5.2 Problemy społeczne. Bezrobocie i bieda. 23
3.5.3 Kapitał społeczny i postawy mieszkańców miasta. 24
4. Uwarunkowania rozwoju Miasta Brzeziny. Analiza SWOT. 29
5. Ogólne założenia Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta Brzeziny. 36
5.1 Misja. 36
5.2 Cele strategiczne oraz uzasadnienie ich wyboru 37
5.3 Cele operacyjne w powiązaniu z celami strategicznymi 40
5.4 Zgodność założeń Strategii z innymi działaniami na terenie gminy, powiatu, województwa oraz kraju. 56
6. Identyfikacja źródeł zewnętrznego finansowania zadań ze szczególnym uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013. 60
6.1 Szczegółowy opis możliwości dofinansowania inwestycji w ramach RPO WŁ 2007-2013. 61
6.2 Realizacja przedsięwzięć w ramach pozostałych programów operacyjnych w latach 2007-2013. 77

1. Cel strategii

Głównym celem niniejszej *Strategii* jest refleksja nad stanem społeczno-ekonomicznym miasta oraz skierowanie uwagi mieszkańców, przedsiębiorców oraz władz samorządowych na przyszłość miasta. Strategia ta jest określana jako stan gotowości gminy do kreacji społecznych programów rozwoju i absorpcji funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Dokument jest spójny z rozporządzeniami dotyczącymi nowego okresu programowania 2007-2013 przede wszystkim z:

- Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności,
- Rozporządzeniem (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Narodowym Planem Rozwoju na lata 2007 - 2013

a także z Narodową Strategią Spójności, horyzontalnymi Programami Operacyjnymi oraz Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego.

Założenia *Strategii* są również zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju, według której na obecnym poziomie cywilizacyjnym możliwy jest rozwój zrównoważony, to jest taki, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie. Taki model zakłada odpowiednio i świadomie ukształtowane relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko (nie tylko przyrodnicze, ale także sztuczne - wytworzone przez człowieka) oraz zdrowiem człowieka. Przyjęcie takiej metodologii gwarantuje, iż niniejsza *Strategia* jest przeniesieniem na grunt miasta obowiązującej w UE wizji planowania.

Strategia ukazuje sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy Miasta Brzeziny, określa cele i przedsięwzięcia prowadzące do osiągnięcia optymalnego rozwoju społecznego i gospodarczego. W *Strategii* zawarto także podstawowe informacje dotyczące możliwości wykorzystania środków funduszy strukturalnych w przedsięwzięciach Gminy Miasta Brzeziny.

Strategie charakteryzuje to, że odnoszą się do określonej jednostki terytorialnego podziału kraju, która stanowi pewien wydzielony system społeczny i gospodarczy. W tym kontekście strategia ma być nie tylko narzędziem polityki samorządu lokalnego wspierającym procesy rozwojowe, lecz również wyrazem aspiracji społeczności gminy i woli osiągnięcia wspólnych celów.

W przypadku planowania strategicznego, zawsze mamy na myśli proces przebiegający dwukierunkowo: odgórny proces wspierania realizacji celów strategii poprzez wsparcie finansowe, doradcze i specjalistyczne, udzielane przez określone instytucje i struktury zewnętrzne, ale także oddolny proces wspierania realizacji celów przez społeczności lokalne. Zatem zakładany zrównoważony rozwój lokalny Gminy Miasta Brzeziny będzie możliwy tylko wówczas, gdy wokół wytyczonych dla niego kierunków uda się skupić szeroko rozumianą społeczność lokalną oraz uzyskać przychylność i akceptację struktur i instytucji nadrzędnych.

W *Strategii* respektowane są zarówno potrzeby rozwoju gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy, polepszania warunków ekonomicznych i szeroko rozumianego standardu życia mieszkańców, jak również filozofia działania wynikająca z koncepcji ekorozwoju.

Praca nad budową *Strategii* przebiegała zgodnie z zasadami planowania strategicznego, a zatem formułowanie *Strategii* zostało poprzedzone diagnozą problemów i oczekiwań. Przy pracach wykorzystano aktualne dane oraz informacje dotyczące wszelkich aspektów funkcjonowania Miasta Brzeziny.

2. Obszar i czas realizacji założeń *Strategii*

Aktualizacja Strategii Miasta Brzeziny obejmuje okres 8 lat, począwszy od 2007 roku a jej przedmiotem jest administracyjny obszar Gminy Miasta Brzeziny.

Określenie właściwej strategii Miasta Brzeziny uwzględnia strategiczne kierunki działania zarówno kraju, województwa łódzkiego jak i powiatu brzezińskiego. Opracowanie i realizacja strategii w takim horyzoncie czasowym przynosi pewne korzyści, ale i niebezpieczeństwa. Z jednej strony ważne jest określenie działań na rzecz przyszłego rozwoju niekiedy kosztem bieżących potrzeb. Z drugiej strony wybory władz samorządowych, którym potrzebne są szybkie i efektowne sukcesy bieżące, mogą zakłócić realizację trwałych podstaw długotrwałego rozwoju miasta. Tylko otwarta, jawna i świadoma długotrwałych priorytetów polityka samorządu może przynieść osiągnięcie zakładanych w strategii celów.

Tempo realizacji celów strategicznych zależy w dużym stopniu od: polityki finansowej RP, możliwości finansowych miasta, wpływów do budżetu oraz z umiejętnego wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

3. DIAGNOZA STANU SPOŁECZNO – EKONOMICZNEGO MIASTA

Analizę stanu społeczno-ekonomicznego miasta rozpoczyna krótka informacja o historii Brzezin na tle miejskiej sieci osadniczej województwa łódzkiego oraz o jego położeniu geograficznym i komunikacyjnym. Następnie przedstawiono społeczną charakterystykę Brzezin, w której uwzględniono: strukturę społeczno-demograficzną, problemy społeczne - bezrobocie i biedę. Kolejnym omówionym zagadnieniem jest kapitał społeczny i postawy mieszkańców miasta, a wśród nich: poziom satysfakcji związanej z miejscowością, ocenę jakości życia w mieście, więź z miastem i uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej oraz aktywność społeczną.

Aby prawidłowo zinterpretować obecny stan miasta posłużono się metodą porównawczą. Przedstawiono Brzeziny na tle pozostałych 42 miast województwa łódzkiego, szczególnie miast małych do 20 tys. mieszkańców lub miast położonych w aglomeracji łódzkiej.

3.1. Tło historyczne

Na obszarze ziemi łódzkiej wiele razy zmieniano granice administracyjne, zmieniał się ustrój państwa, miały miejsce pożogi wojenne, które niekorzystnie wpływały na tworzenie się miejskiej sieci osadniczej. Początkowo miasta funkcjonowały jako siedziby książęce lub grody kasztelańskie, a także jako ośrodki handlowe, np., Inowłódz, Łęczyca, Sieradz, Spicymierz, Rawa Mazowiecka, Radomsko, Ruda, Rozprza, Szadek, Wolbórz, Żarnów. Następnie miastom nadawano przywileje i akt lokacji. W okresie siedmiu wieków na obszarze współczesnego województwa łódzkiego uzyskały akt lokacji 103 miejscowości, z których współcześnie, na początku XXI wieku, 42 miasta posiadają prawa miejskie. Będą one przedmiotem analizy porównawczej z Brzezinami (rys. 3.1).

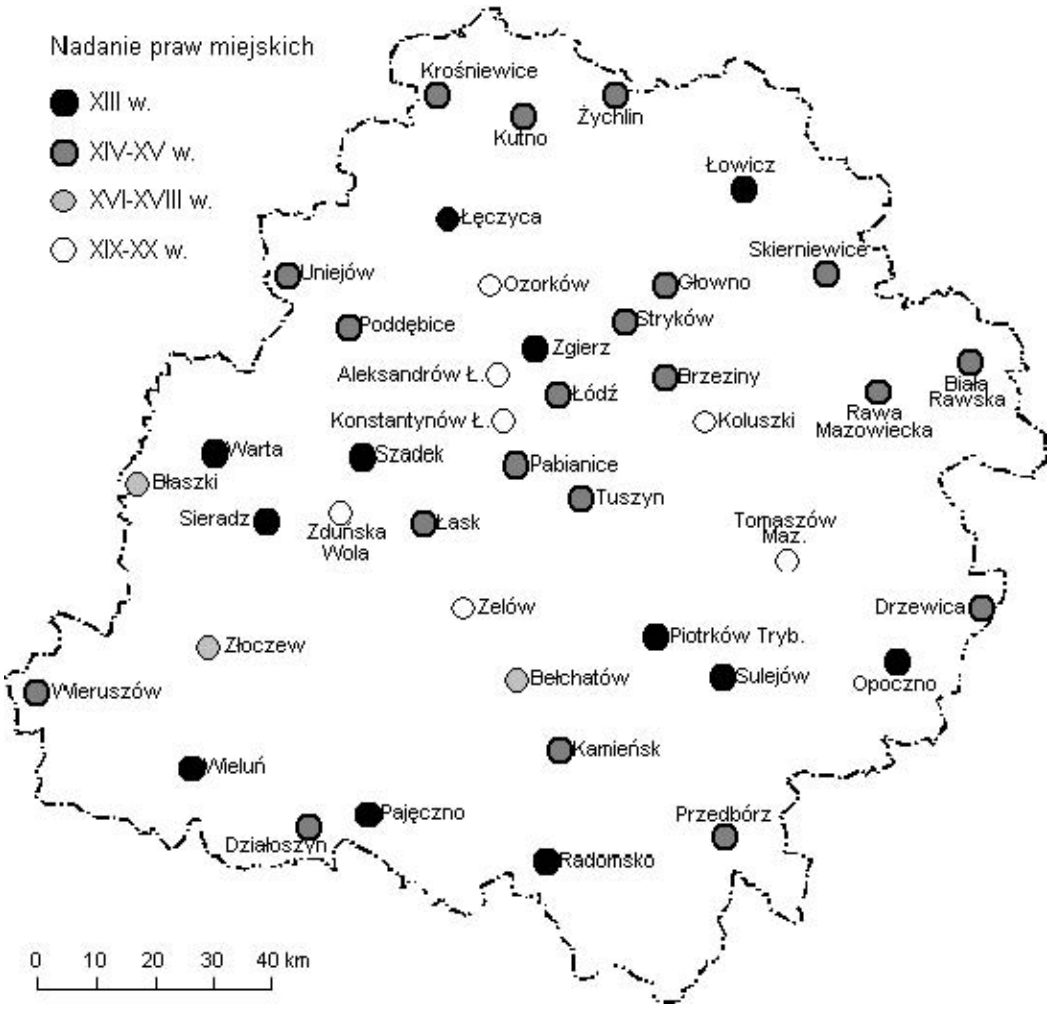

Rys. 3.1 Miasta w województwie łódzkim w 2003 r. (wg wieku lokacji)

Najstarsze miasta województwa łódzkiego, lokowane w XIII w. (11 miast), liczą ponad 700 lat, są to Opoczno, Zgierz, Radomsko, Warta, Sieradz, Wieluń, Łęczyca, Łowicz, Piotrków Trybunalski, Szadek, Pajęczno i Sulejów. Trzy ostatnie utraciły prawa miejskie

ukazem carskim z 1869 r. i ponownie je odzyskały w XX w. Poza wymienionymi istniało w XIII w. w granicach obecnego województwa łódzkiego jeszcze 10 miast lokacyjnych: Łubniewice, Bolesławiec, Brzeźnica Stara i Nowa, Kazimierz, Lutomiersk, Ruda, Wolbórz, Białaczów i Jeżów, które w chwili obecnej nie posiadają statusu miasta.

Wiek XIV i XV to okres wzmożonej lokacji miast. Prawa miejskie uzyskało ponad 50 miast, z których do chwili obecnej bez przerwy funkcjonuje osiem: Brzeziny, Pabianice, Rawa Mazowiecka, Kutno, Przedbórz, Łódź, Łask, Skierniewice. Natomiast 12 miast straciło prawa miejskie w 1869 r. i odzyskało je ponownie w XX w. Są to: Uniejów, Wieruszów, Kamieńsk, Stryków, Żychlin, Poddębice, Działoszyn, Tuszyn, Głowno, Drzewica, Krośniewice, Biała Rawska. Pozostałe miasta są obecnie wsiami.

Kolejne 300 lat, tj. XVI-XVIII w., to czas zastoju lokacji miast. W tym okresie 13 miast uzyskało prawa miejskie, z których tylko trzy miasta: Błaszki, Złoczew i Bełchatów mają nadal tę godność (jedynie Błaszki nieprzerwanie pełniły funkcje miejskie).

Przeobrażenia polityczne i gospodarcze w Królestwie Kongresowym w XIX w. przyniosły ogromne zmiany w sieci osadniczej. Na zaproszenie osób prywatnych przybywali rzemieślnicy i osiedlali się w okolicach Łodzi, m.in. w osadach włókienniczych, takich jak Ozorków, Aleksandrów, Konstantynów, Tomaszów Mazowiecki. Na rozwój miast miała niewątpliwie wpływ budowa w latach 1845-1846 kolei warszawsko-wiedeńskiej, z której skorzystały takie miasta jak: Kutno, Łódź, Tomaszów. Na jej trasie nie znalazło się kilka miast a wśród nich Brzeziny. Przemysł włókienniczy w miastach i osadach położonych w okolicach Łodzi, prowadził do intensywnego rozwoju tych miast, lecz nie wszystkich. Miasto Brzeziny o starych jeszcze XVIII wiecznych tradycjach sukiennictwa [1], położone nieopodal Łodzi, przez pewien czas wytrzymywało konkurencję z innymi osadami fabrycznymi, ale na początku XX w. nastąpił upadek tej gałęzi przemysłu w mieście. Miasto miało jednak nadal potencjał gospodarczy i nie straciło praw miejskich jak inne miejscowości. Pod koniec XIX wieku na obszarze obecnego województwa łódzkiego istniało 21 miast – były to według ich stażu miejskiego: Opoczno, Zgierz, Radomsko, Warta, Sieradz, Łęczyca, Wieluń, Łowicz, Piotrków Trybunalski, Brzeziny, Pabianice, Rawa Mazowiecka, Kutno, Przedbórz, Łódź, Łask, Skierniewice, Błaszki, Ozorków, Zduńska Wola i Tomaszów Mazowiecki.

W niepodległej Polsce, po I wojnie światowej, prawa miejskie odzyskały Szadek, Złoczew, Wieruszów i Uniejów a po kilku latach: Sulejów, Stryków, Żychlin, Poddębice, Tuszyn, Głowno, Krośniewice, Biała Rawska, Bełchatów, Aleksandrów Łódzki,

[1] „Brzezińskie sukno" było dobrej jakości, znane na rynku i można powiedzieć, że było ówczesnym produktem markowym. Szyto z niego mundury dla wojska polskiego oraz sprzedawano do Rosji i Chin.

Konstantynów Łódzki. Jedynie Ruda Pabianicka, później włączona do Łodzi, otrzymała prawa miejskie po raz pierwszy. W przededniu II wojny światowej na obszarze województwa łódzkiego istniało 37 miast, a wśród nich nieprzerwanie Brzeziny. Większość ówczesnych miast miała wielonarodowościowy charakter. Mieszkali w nich oprócz Polaków Niemcy, Rosjanie oraz Żydzi. Udział tych ostatnich z roku na rok wzrastał. W Brzezinach, które nie miały przywileju *de non tolerandis Judeaeis*, na początku XIX wieku Żydzi stanowili 20% a po stu latach ponad 50% mieszkańców. Starozakonni zajmowali się głównie krawiectwem, które zastąpiło sukiennictwo w gospodarce miasta. Brzeziny nazywane były miastem krawców lub żydowsko-krawieckim.

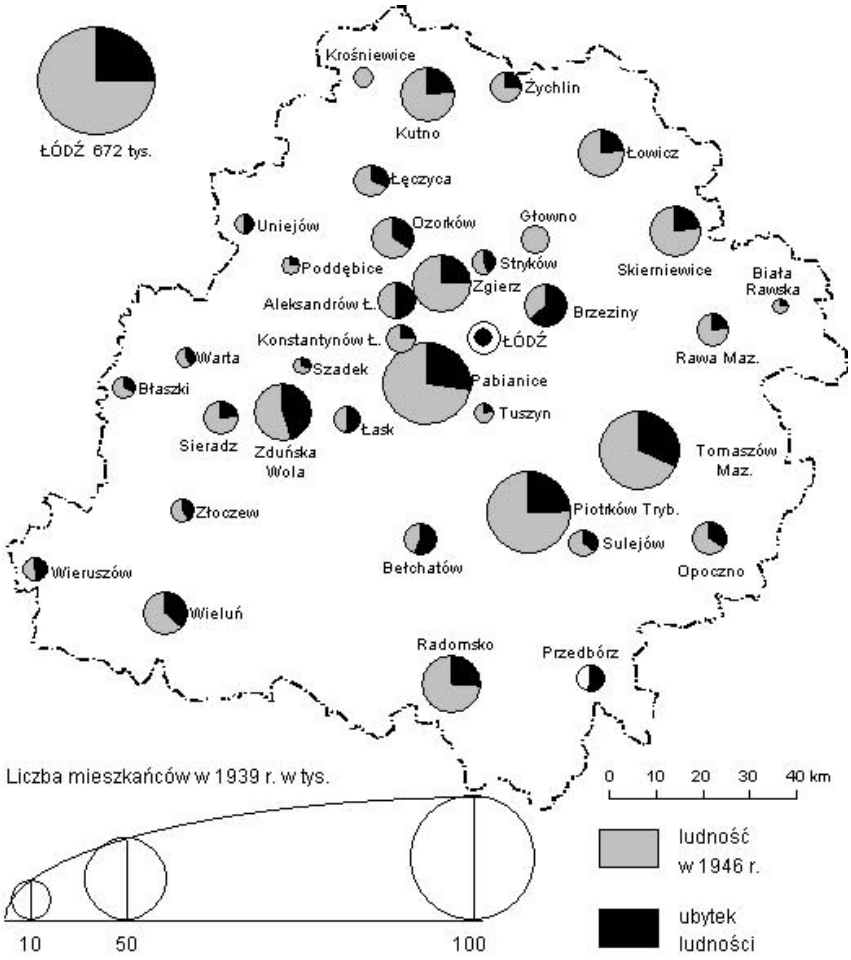

Rys.3.2 Ubytek ludności miejskiej w woj. łódzkim w latach 1939-1946 (województwo z 1999 r.) (Źródło: Liszewski 2001)

Okupacja hitlerowska dokonała ogromnych strat ludnościowych także na ziemi łódzkiej, głównie w miastach. Śmierć ludności polskiej, żydowskiej, a także wysiedlenie ludności niemieckiej pozbawiła miasta około 30% ich obywateli (ponad 350 tys. osób w miastach woj. łódzkiego). Osiedla straciły swój specyficzny wielonarodowościowy klimat. Ubytek ludności w miasta wahał się od 0-60% i nie był równomierny. Najwięcej

mieszkańców, aż 60% straciły Brzeziny, ponad połowę Łask, Bełchatów, Aleksandrów Łódzki, Przedbórz, Wieruszów, Uniejów (rys.3.2).

Po II wojnie światowej następował systematyczny wzrost ludności miejskiej, spowodowany dużym przyrostem naturalnym oraz migracjami ludności ze wsi do miast w poszukiwaniu pracy.

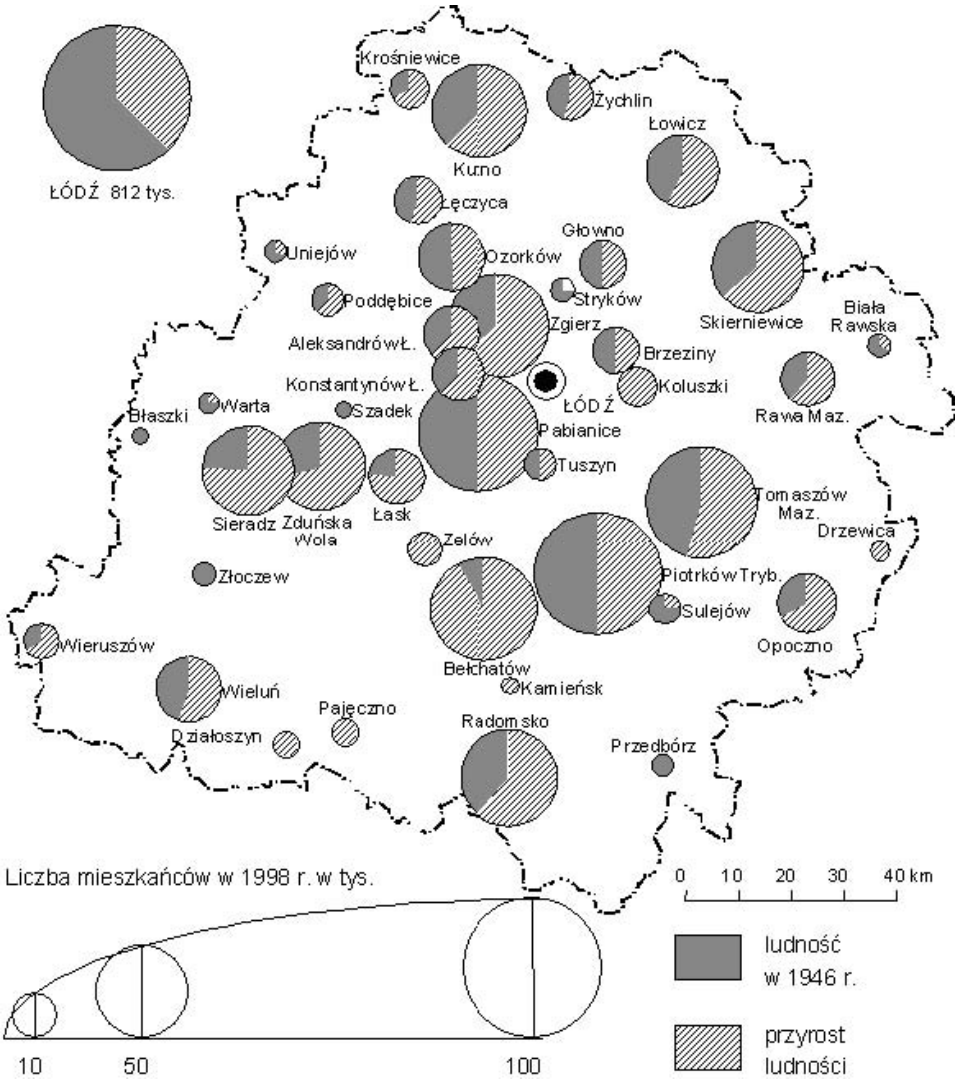

Rys. 3.3 Przyrost ludności miejskiej w woj. łódzkim w latach 1946–1996 (województwo z 1999 r.) (Źródło: Liszewski 2001)

Nie bez znaczenia były też zmiany administracyjne oraz przekształcenia funkcji kilku miejscowości. W okresie powojennym najwięcej mieszkańców liczyła Łódź, która w okresie 55 lat zwiększyła swoją populację o około 60%. Jednak największy odsetek mieszkańców zyskał Bełchatów, Sieradz, Łask, Zduńska Wola (rys. 3.3). Były też miasta, w których nastąpił nikły przyrost mieszkańców (Błaszki, Złoczew, Szadek, Przedbórz). Miasto Brzeziny po wojnie co prawda podwoiło liczbę mieszkańców, lecz przez ponad pół wieku straty

wojenne nie zostały wypełnione (podobnie jak w Strykowie). Miasto straciło też swój wielowyznaniowy charakter. Współcześnie trudno w nim odszukać dawne cechy społeczne. Z przestrzeni miasta zniknęli zarówno ludzie jak ich świątynie (kościół ewangelicko-augsburski i synagoga). Spadła też ranga miasta, w której pod uwagę bierze się liczbę mieszkańców.

W rozwoju miast niezwykle ważne były funkcje administracyjne, jakie pełniły (wojewódzkie, powiatowe i gminne). Na początku XX w. ziemia łódzka należała do Królestwa Polskiego i związanego z nim podziału administracyjnego na gubernie. W granicach obecnego województwa łódzkiego z 1999 r. znajdowały się fragmenty: Guberni Warszawskiej – podzielonej na trzy powiaty, z siedzibami w Kutnie, Łowiczu i Skierniewicach; Guberni Kaliskiej z miastami powiatowymi w Łęczycy, Sieradzu i Wieluniu; Guberni Piotrkowskiej z siedzibą w Piotrkowie Trybunalskim i miastami powiatowymi w Brzezinach, Radomsku, Łodzi i Łasku; Guberni Radomskiej – z powiatem opoczyńskim.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości nastąpiły poważne zmiany administracyjne, z których najważniejszym dla omawianych miast było utworzenie w 1919 r. województwa łódzkiego. Brzeziny, choć zagrożone utratą funkcji administracyjnych na rzecz Tomaszowa Mazowieckiego, utrzymały pozycję miasta powiatowego.

Po II wojnie światowej władza ludowa kilkakrotnie wprowadzała zmiany terytorialne w podziale administracyjnym. Do 1950 r. utrzymał się podział administracyjny sprzed wojny. Wówczas z województwa łódzkiego wyłączono powiat opoczyński i konecki i wcielono je do województwa kieleckiego. Pięć lat później wyodrębniono nowe powiaty: wieruszowski, bełchatowski, pajęczański i poddębicki.

Zagrożenie utraty godności miasta powiatowego w Brzezinach pozostało również po II wojnie światowej, kiedy zamierzano podzielić powiat brzezinski na dwie części. Jedna miała być przyporządkowana powiatowi tomaszowskiemu a druga łódzkiemu. Niepewna sytuacja administracyjna trwała aż do reformy administracyjnej z 1975r., kiedy to powstał dwustopniowy podział administracyjny. W wyniku nowego podziału administracyjnego podzielono Polskę na 49 województw. Dzięki temu trzy miasta powiatowe, w dawnym województwie łódzkim, zyskały status stolicy województwa, były to Piotrków Trybunalski, Sieradz, i Skierniewice. Brzeziny zostały siedzibą miasta i gminy w województwie skierniewickim. W 1983 podjęto uchwałę o rozdzieleniu miasta i gminy Brzeziny.

Ustawa o nowym podziale administracyjnym z 1 I 1999 r. przywróciła trzy szczeble administracji: gminę, powiat i województwo oraz wprowadziła nowy podział Polski na 16 województw. Nowy podział administracyjny powołał do życia w województwie łódzkim 177 gmin i 23 powiaty (w tym trzy powiaty miejskie). Wśród miast powiatowych zabrakło

Brzezin.

Dopiero w wyniku długotrwałych protestów społeczeństwa Brzezin wprowadzono kolejne poprawki do ustawy i w 2002 na mapie administracyjnej Polski pojawił się powiat brzeziński z siedzibą w Brzezinach (rys.3.4).

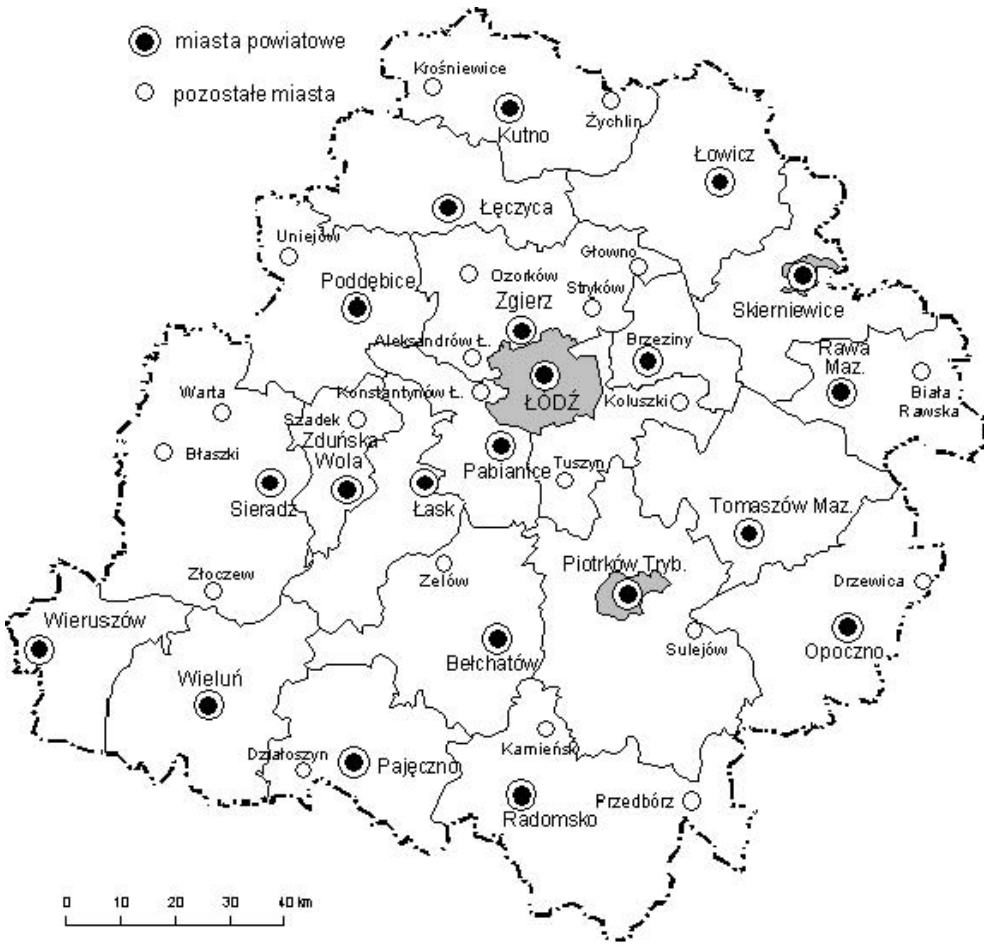

Rys. 3.4 Miasta powiatowe w województwie łódzkim

3.2 Dziedzictwo kulturowe miasta

Brzeziny są miastem o długiej – sięgającej XIV wieku historii, której odbiciem są układ przestrzenny miasta, zabytkowe budowle i cmentarze (katolicki, prawosławny, żydowski i ewangelicki), oraz pamiątki o sławnych mieszkańcach i gościach. Miasto może się poszczycić publikacją naukową (Monografia Brzezin), która w sposób rzetelny przedstawia jego historię i stan w końcu XX wieku. Miasto znajdowało się na szesnastowiecznych mapach Polski: Giacomo Gastadiego z r. 1562, Pograbki z 1569 r. czy Gerarda Merkatora vel

Kramera z 1585 r. znanego kartografa holenderskiego, (Koter. M 1961), musiało stanowić ważne ogniwo w sieci osadniczej regionu.

Jak wskazał w swej pracy prof. Mariusz Kulesza (Monografia Brzezin), układ przestrzenny miasta jest wynikiem procesu osadniczego, w którym można odnaleźć zarówno ślady dawnego grodu i podgrodzia, jak rynek miasta lokacyjnego oraz osady włączane stopniowo w granice miasta. Nie są one wyeksponowane w mieście (oprócz rynku) i trudno zarówno mieszkańcom jak i turystom odnaleźć je w przestrzeni. Po kilkusetletniej burzliwej historii miasta jedynym trwałym elementem pozostał właśnie jego układ przestrzenny. Nie zachowały się niestety zabudowania, gdyż do 1865 roku dominowały w mieście zabudowania drewniane. Najstarsze i najcenniejsze zabytki to cmentarze, kościoły: pw. Podwyższenia św. Krzyża, św. Ducha, św. Anny oraz kościół i klasztor o.o. Reformatorów oraz XIX i XX wieczne kamienice. Większość zabytkowych posesji znajduje się w centrum miasta, przez które od wielu lat przebiega uciążliwy i niebezpieczny ruch tranzytowy. Dotychczasowe zarządzanie najbardziej wartościowej pod względem historycznym części miasta nie było odpowiednie, gdyż poza wpisaniem do rejestru zabytków części zabudowań, nie uwzględniono odpowiednich rozwiązań architektonicznych nowo powstałej zabudowy. Nowe budynki nie były odpowiednio zaprojektowane a stare ulegały dekapitalizacji. Stąd w historycznie ukształtowanym centrum brak spójności – obok siebie stoją zabytkowe kamienice, drewniane komórki i socjalistyczne bloki. Brak jest zadbanych zabytkowych obiektów, brak informacji o nich i ich poprzednich właścicielach oraz przeznaczeniu a ich stan techniczny wskazuje na wieloletnie zaniedbania. Historyczne śródmieście wymaga rzetelnego planu rewitalizacji i konsekwentnej jego realizacji oraz współpracy samorządu i właścicieli tych obiektów.

Do zasobów dziedzictwa kulturowego należy również zaliczyć ludzi związanych z miastem, którzy bądź to w bezpośredni sposób tworzyli jego historię, bądź to opisywali miasto w swoich pracach promując jego imię. Do pierwszych znamienitych brzezinian niewątpliwie należy zaliczyć Andrzeja Frycza Modrzewskiego, który przez kilka lat mieszkał i pracował w Brzezinach, Marcina Krowickiego, rodzinę Lasockich, Ogińskich i innych; do drugich autorów literatury pięknej jak i naukowej, którzy umieścili Brzeziny w swoich pracach[2]. Miasto ma również bohaterkę literatury dziecięcej – „Bułeczkę", która pochodziła z Brzezin i dla wielu dziewcząt była ulubioną postacią z lektur szkolnych.

[2] Większość z nich ma swoje miejsce na wystawie w miejskiej Bibliotece Publicznej w Brzezinach.

3.3 Środowisko naturalne i położenie komunikacyjne

Brzeziny leżą na krawędzi Wyżyny Łódzkiej, stanowiącej najbardziej na północ wysunięty „półwysep" wyżyn południowej Polski (Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej). Kraina ta, zwana także Garbem Łódzkim - choć zaliczana jest do pasa Wielkich Dolin - ma charakter wysoczczyzny. Przez środek omawianego obszaru biegnie główny dział wodny Polski między rzekami Odrą i Wisłą, z którego niewielkie rzeki i strumienie promieniście spływają we wszystkich kierunkach. Rzeki płyną odśrodkowo od półwyspu wyżynnego ku obrzeżającym go wielkim dolinom. W związku z takim układem dolin, łódzki „półwysep" wysoczyznowy jest najbardziej zwarty w części środkowej, natomiast ku peryferiom rozluźnia się coraz bardziej. Brzeziny ulokowano w dolinie Mrożycy (dopływu Mrogi, prawostronnego dopływu Bzury), która bierze swój początek w południowo zachodniej części miasta. Obszar źródliskowy rzeki jest niezurbanizowany co jest bardzo korzystne dla jej zasobów i jakości wód. Miasto leży w obrębie dwóch zbiorników wód podziemnych: zbiornika Koluszki-Tomaszów, w którym woda ujmowana jest ze szczelinowych utworów górnej jury oraz zbiornika Brzeziny – Lipce Reymontowskie, w którym główny poziom wodonośny stwierdzono w utworach czwartorzędowych. Miasto obejmuje strefa najwyższej Ochrony wód podziemnych (ONO). Brzeziny położone są w małej kotlince, nad niewielką rzeką, w której prawie w centrum miasta utworzono zbiornik retencyjny, w urozmaiconym falistym terenie, gdzie różnice wysokości wahają się od 175 do 235 m.n.p.m. nadając miastu miły i przyjazny dla mieszkańców klimat. Znaczne deniwelacje sięgające 40 m, łagodne zbocza występujące wokół miasta dają zamieszkałym tam mieszkańcom malownicze otoczenie.

Klimat Wyżyny Łódzkiej (łódzkiej dzielnicy klimatycznej) dzięki znacznemu wzniesieniu nad poziom morza jest nieco chłodniejszy i wilgotniejszy niż na Nizinie Mazowieckiej. Ten typ klimatu określany przez klimatologów jako umiarkowany-przejściowy ma wszystkie jego cechy. Zaznacza się tu postępujący ku zachodowi stopniowy wzrost cech oceanicznych, który łagodzi temperatury zimy, zmniejszając jednocześnie wartości rocznych amplitud. Jest on korzystny dla mieszkańców. W okolicy Brzezin nie ma większych kompleksów leśnych, niewielkie lasy rozrzucone są wokół miasta. Wart podkreślenia jest jednak niezwykle malowniczy krajobraz na północ od Brzezin, który został objęty częściową ochroną poprzez utworzenie w 1996 r. Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Zajmuje on obszar ok. 138 km^2 pomiędzy Brzezinami, Łodzią i Strykowem. Atrakcją Parku są m.in.: ogromne głazy narzutowe, parowy, wąwozy i inne formy

polodowcowe. Szczególną ochroną objęto trzy rezerwaty przyrodnicze: Las Łagiewnicki, Strugę Dobieszkowską i leżące opodal Brzezin Parowy Janinowskie. W tych ostatnich znajduje się największy w Polsce Środkowej kompleks lasu bukowego. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Górna Mrożyca" – leżący na północ od Brzezin - o powierzchni 105 ha powołany został w 1998 r. a ochroną objęto naturalną porośniętą lasami łęgowymi i grądowymi dolinę rzeki Mrożycy. W okolicach miasta znajdują się również liczne drzewa – pomniki przyrody oraz punkty widokowe. Dla miłośników aktywnego wypoczynku i przyrody, na terytorium parku krajobrazowego wytyczono wiele ścieżek pieszych i rowerowych . Wyżynę Łódzką otaczają z trzech stron obszary niższe: Równina Piotrkowska, Równina Tomaszowska, Wysoczyzna Skierniewicka, Niecka Łęczycka, Równina Szadkowska, Kotlina Szczercowska.

Położenie komunikacyjne Brzezin było od początków dziejów tej osady jej ważnym atutem. W średniowieczu miasto było ważnym węzłem komunikacyjnym o charakterze lokalnym. Fragment jednego szlaku komunikacyjnego to droga biegnąca z Krakowa przez Piotrków Trybunalski do Łowicza, a fragment drugiego - o znaczeniu lokalnym - prowadził z Poznania do Lublina. Na „Karcie Pocztowej i Przemysłowej Królestwa Polskiego z 1851 r. miasto stanowi ogniwo na drodze pocztowej z Łodzi do Rawy Mazywieckiej (Liszewski 1965). Miasto miało połączenie z Łodzią, Strykowem, Głownem, Inowłodzem, Rawą i Skierniewicami. Niestety miasto nie posiadało bezpośredniego połączenia kolejowego. Obecne położenie komunikacyjne drogowe jest równie atrakcyjne (rys.2.4). Brzeziny leżą bowiem na skrzyżowaniu znaczących dróg krajowych. Jedną z nich jest droga nr 72 łącząca Łódź z Warszawą. Innymi drogami są drogi drugorzędne łączące Brzeziny ze Strykowem (nr 708), Koluszkami (nr 715), Łowiczem (nr 704). Planowane autostrady przebiegające przez województwo łódzkie ominą Brzeziny, ale w niedużej odległości od miasta (w okolicach Strykowa) znajdować się będzie ich skrzyżowanie. Szlaków kolejowych przebiegających przez miast nie ma. Najbliższe większe stacje kolejowe znajdują się w Koluszkach (7 km) i Łodzi (30 km) (rys. 3.5).

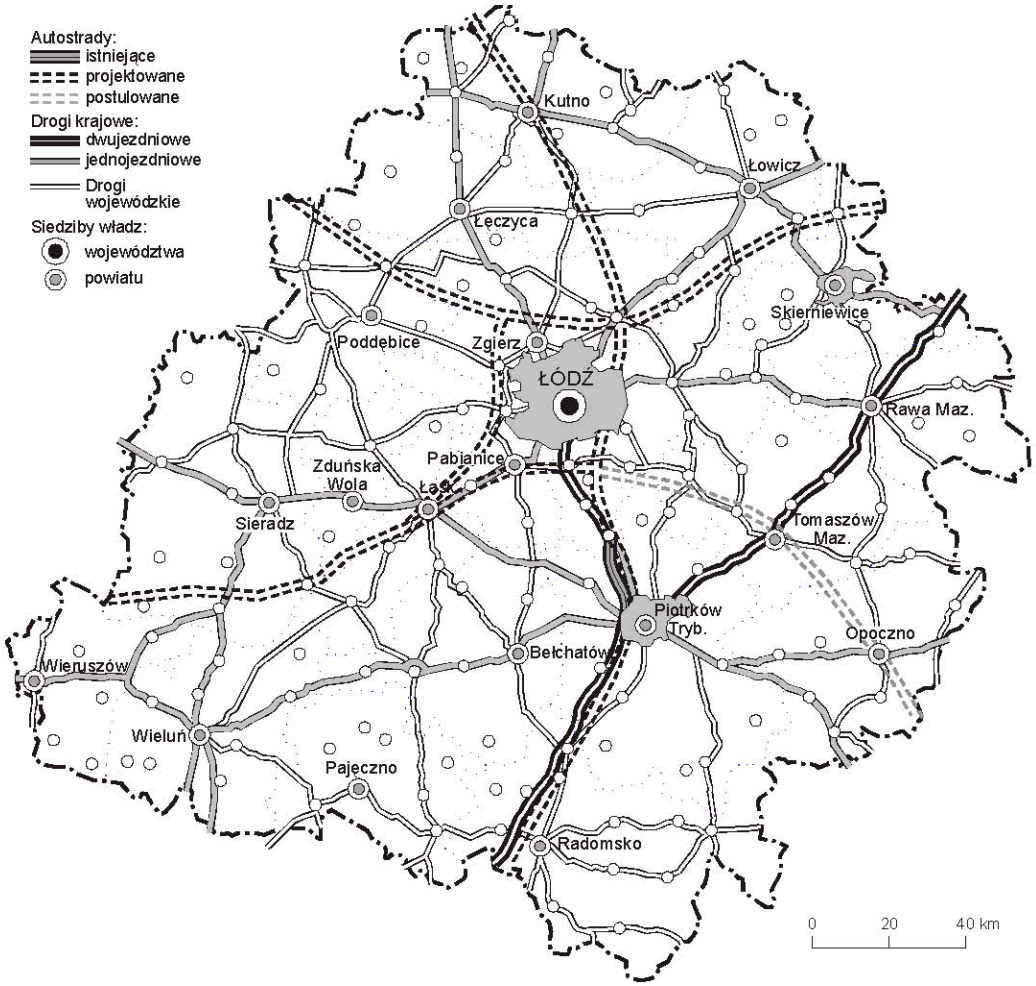

Rys.3.5 Położenie komunikacyjne Brzezin w na tle woj. łódzkiego. (Źródło: Liszewski 2001)

3.4 Zabudowa mieszkaniowa

Warunki mieszkaniowe w Brzezinach są mocno zróżnicowane. Według NSP z 2002 r. w Brzezinach wykazano 4 123 mieszkań, które powstały w większości po roku 1960. Powstawanie zabudowy mieszkaniowej w Brzezinach można podzielić na kilka etapów, które mają odzwierciedlenie w przestrzeni miasta: etap I do roku 1944, etap II lata 1945 – 60, etap III lata 1961 – 1983, etap IV lata 1984 – 1992, etap V lata 1993 – 2002.

Najstarszą część zabudowy mieszkaniowej stanowią budynki wybudowane przed 1944 r. i położone głównie w centrum miasta. Należą do nich XIX i XX w. kamieniczki w większości mocno zdekapitalizowane, wymagające szybkiej interwencji (remontów) pod nadzorem konserwatora zabytków. Zabudowania te przez pół wieku nie remontowane, z niewyjaśnioną sytuacją własnościową (mienie pożydowskie i poniemieckie) były i są zajmowane przez ubogą część społeczeństwa.

W latach 1945-60 wybudowano w mieście 150 budynków mieszkaniowych (279

mieszkań), wśród nich 6 niewielkich bloków powstałych na terenach byłego getta w centrum miasta. W blokach zaprojektowano małe 2-3 izbowe mieszkania bez wygód. (Jabłoński, Dzieje Brzezin;1997).

Po roku 1961 pojawiły się w Brzezinach spółdzielnie mieszkaniowe. W okresie tym powstały również 3 czteropiętrowe tzw. „punktowce". Obecnie zabudowania te również wymagają kompleksowej renowacji. Pierwsza spółdzielnia BSM w latach 1969-1973 oddała do użytku 5 bloków z 294 mieszkaniami, a kolejne powstawały po roku 1975. Budynki zarządzane przez tę spółdzielnię (40 bloków w 1995 r.) zajmują trzy kompleksy mieszkaniowe. Małe spółdzielnie mieszkaniowe, nastawione na budownictwo jednorodzinne pojawiły się po roku 1984 r. Dzięki ich inicjatywie wybudowano m.in.: trzy bloki, 24 domki szeregowe jednorodzinne i 12 domów jednorodzinnych.

Początek lat dziewięćdziesiatych XX w. przyniósł załamanie w budownictwie mieszkaniowym, we wszystkich miastach województwa łódzkiego wystąpił radykalny spadek mieszkań oddanych do użytku. W 1992 r. oddano 50 mieszkań. Do roku 2002 tylko w budownictwie prywatnym odnotowywano się ruch budowlany. W 2003 pierwsze 16 lokali mieszkalnych oddał TBS, który zamierza realizować kolejne inwestycje.

W Brzezinach w 2002 r. oddano do użytku 12 mieszkań prywatnych, przeciętnie o 6 izbach, o przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania prawie 150 m^2. Z roku na rok rośnie przeciętna powierzchnia oddawanych mieszkań w Brzezinach, w 1999 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytku wynosiła 103,1m^2 (dla mieszkań prywatnych 108,3m^2), a w 2002 r. już 149,6m^2. Zwiększa się również liczba izb w oddawanych do użytku mieszkaniach; w 1999 r. w Brzezinach przeciętnie przypadało 4,5 izby na nowe mieszkanie (w prywatnych mieszkaniach 5 izb), natomiast w 2002 r. o 1,5 izby więcej. Oznacza to rozwój budownictwa jednorodzinnego o ponadprzeciętnych dla województwa i powiatu parametrach. W miastach województwa łódzkiego w 2002 r. oddawano do użytku mieszkania o przeciętnej powierzchni 143,8 m^2, i 4,6 izby na mieszkanie. Porównując Brzeziny z miastami o podobnej wielkości można stwierdzić, że w Głownie i Koluszkach budowano mniejsze mieszkania, natomiast w Łęczycy, Łasku i Rawie Mazowieckiej przeciętna powierzchnia mieszkania była około 10 m^2 wyższa niż w Brzezinach. Wzrastająca z roku na rok liczba pozwoleń na budowę (około 30 na rok) pozwala przypuszczać, że w najbliższym czasie w Brzezinach kolejne mieszkania będą oddawane do użytku, gdyż liczba mieszkań oddawanych do użytku jest trzykrotnie niższa od liczby decyzji na budowę. O ile oddawane do użytku mieszkania plasują miasto w czołówce miast

województwa, to przeciętne warunki mieszkaniowe odbiegają mocno na niekorzyść. Powierzchnia użytkowa mieszkań na osobę 18,9 m^2 jest jedną z najmniejszych w miastach woj. łódzkiego (31 miejsce wśród miast woj. łódzkiego), podobnie jak liczba osób na 1 mieszkanie - 3,04 (33 miejsce).

W mieście można wyróżnić kompleksy zabudowy blokowej, jednorodzinnej, i śródmiejskiej. W dalszej odległości od centrum występuje przemieszana zabudowa zagrodowa, rezydencjonalna i jednorodzinna .

3.5 Społeczna charakterystyka Miasta Brzeziny

3.5.1 Struktura społeczno-demograficzna Miasta Brzeziny

Niezwykle burzliwa historia państwa polskiego w minionym wieku zmieniała cechy ilościowe i kulturowe mieszkańców Miasta Brzezin. Na początku ubiegłego stulecia miasto liczyło blisko 16 tys. mieszkańców. Pierwsze poważne straty ludności nastąpiły po I wojnie światowej, gdyż miasto straciło jedną trzecią mieszkańców. Kolejna wojna światowa była tragiczna w skutkach dla miasta, gdyż do Brzezin nie wróciło 60% mieszkańców. Miasto przez ponad pół wieku nie odbudowało stanu ludności z 1939 roku. Straty ludności były nie tylko ilościowe, ale również jakościowe. W wyniku hitlerowskiego holokaustu do miasta nie powrócili żydowscy mieszkańcy, a niemieccy zostali wysiedleni. Miasto straciło swój wielokulturowy, wielowyznaniowy charakter. W kolejnych latach powojennych liczba mieszkańców wzrastała, lecz niezbyt gwałtownie, zbliżając się w 1996 roku do 13 tysięcy. Wartości tej nie osiągnęła, wręcz przeciwnie, liczba mieszkańców stopniowo zaczęła zmniejszać się (rys.3.6 i 3.7).

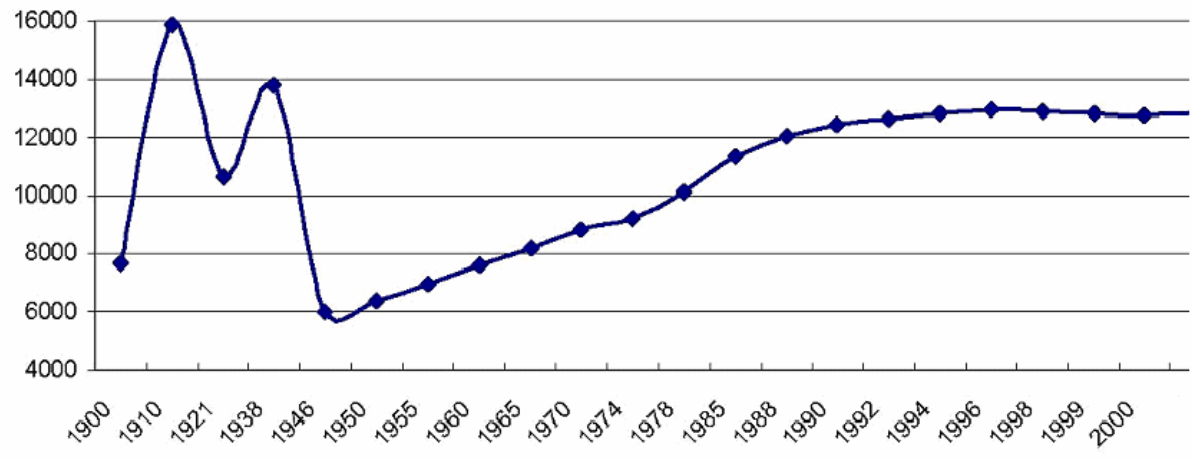

Rys.3.6 Ludność Brzezin w latach 1900-2000. Źródło: opracowanie autora

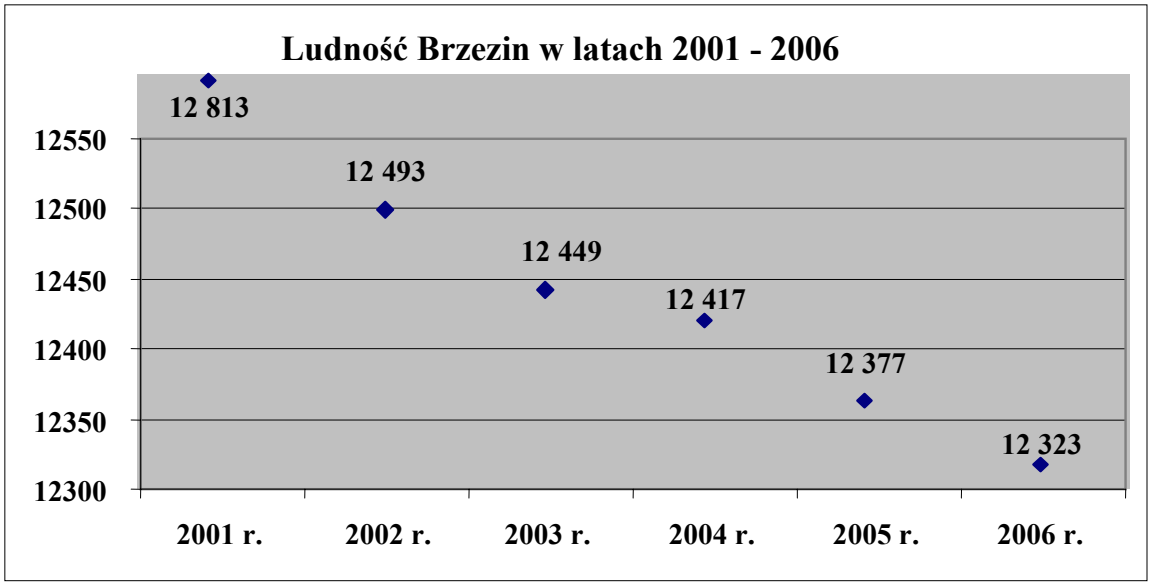

Rys.3.7 Ludność Miasta Brzeziny w latach 2001 – 2006. Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Zmniejszająca się liczba mieszkańców miast jest typowa w Polsce i w województwie łódzkim. Jedynie w przemysłowym Bełchatowie liczba mieszkańców wzrasta. W Brzezinach podobnie jak w innych miastach województwa łódzkiego, ale w niewielkim stopniu, występuje spadek liczby ludności.

W 2006 r. w Brzezinach mieszkało 12 323 osób, w tym: 6 448 kobiet (52%) i 5 875 mężczyzn (48%). Na 100 mężczyzn przypada 109,7 kobiet. Ludność w wieku produkcyjnym do 45 roku życia cechuje równowaga między ilością mężczyzn i kobiet. Znacząca nadwyżka kobiet nad mężczyznami pojawiła się wśród ludności po 45 roku a zwłaszcza w wieku poprodukcyjnym tj. powyżej 65 r. życia, a stanowiącej ok. 9,6 % ogółu ludności osady. Miasto można uznać za starzejące się demograficznie, na co wskazuje mała liczba dzieci i młodzieży do 18 roku życia (ok. 22 %).

WIEK	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI	OGÓŁEM
	L	L	L
0-4 lat	252	301	553
5-9 lat	275	248	523
10-14 lat	340	330	670
15-19 lat	440	508	948
20-24 lata	462	524	986
25-29 lat	555	513	1068
30-34 lata	444	479	923
35-39 lat	422	411	833
40-44 lata	414	419	833
45-49 lat	506	463	969
50-54 lata	613	520	1133
55-59 lat	477	412	889
60-64 lata	361	259	620
65-69 lat	485	193	292
70-74 lata	227	148	375
75-79 lat	181	90	271
80-84 lata	125	42	167
85 lat i więcej	62	15	77
RAZEM	**6448**	**5875**	**12323**

Tabela 3.8 Ludność Brzezin w 2006 r. wg płci i wieku.
Źródło: Opracowanie autora na podstawie danych GUS.

Wskaźniki struktury wieku mieszkańców:

Wskaźnik feminizacji w wieku matrymonialnym (liczba kobiet w wieku 20-29 lat na 100 mężczyzn w tym samym wieku) 98 kobiet na 100 mężczyzn wskazuje na możliwość utrzymania się przyrostu naturalnego na dotychczasowym poziomie lub możliwość nieznacznego wzrostu.

Relacja dzieci- starzy (liczba dzieci w wieku 0-14 na 100 osób w wieku poprodukcyjnym) 113 dzieci przypada na 100 osób w wieku poprodukcyjnym.

Wskaźnik wymiany nowej generacji (liczba dzieci 0-14 lat na 100 osób w wieku 15-29 lat) jest niski tj. około 58 dzieci młodszych na 100 dzieci starszych, świadczy o zmniejszającej się liczbie roczników, które w perspektywie kilku lat wejdą w wiek produkcyjny i prokreacyjny.

Wskaźnik starości populacji (odsetek w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności) wynosił w 2006 r. – 12,5 %.

Kształt piramidy płci i wieku oraz obliczone wskaźniki wskazują, że Brzeziny są miastem starzejącym się o zanikającej możliwości reprodukcji rozszerzonej w najbliższych latach.

Grupy wieku	Ogółem	WĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Wiek przedprodukcyjny (0-17)	2305	1182	1123
Wiek produkcyjny 18-64 lata mężczyźni 18-59 lat kobiety	8282	4205	4077
Wiek produkcyjno - mobilny 18-44 lata	5032	2551	2481
Wiek produkcyjno – niemobilny 45-64 lata mężczyźni 45-59 lat kobiety	3250	1654	1596
Wiek poprodukcyjny 65 i więcej mężczyźni 60 lat i więcej kobiety	1736	488	1248

Tabela 3.9 Struktura wieku i płci ludności Brzezin w 2006 r. według grup wieku uwzględniających zdolności produkcyjne
Źródło: opracowanie autora na podstawie danych WUS w Łodzi

Dane dotyczące przyrostu naturalnego i salda migracji wskazują na to, że w najbliższych latach nie nastąpi wzrost liczby mieszkańców miasta, lecz ich ubytek. Brzeziny należą do grupy miast, w których rozpoczął się ubytek naturalny. Jedynie co czwarte miasto województwa łódzkiego odnotowuje dodatni przyrost naturalny. Przeciętna wartość tego wskaźnika dla miast województwa w 2006 r. wynosi – 3,51‰. W pozostałych miastach (a także pośród ludności miejskiej ogółem) liczba rodzących się dzieci nie rekompensuje liczby zmarłych. Warta podkreślenia jest jednak pozytywna tendencja zmniejszającego się ubytku naturalnego w Brzezinach i oscylowanie jego wartości w ostatnich latach w okolicach zera. W 2005 roku po raz pierwszy od wielu lat odnotowano dodatni przyrost naturalny (tabela. 3.10). W 2006 roku jednak zanotowano ponownie wartość ujemną.

Rok	**Wartość wskaźnika**
2002	-13
2003	-58
2004	-24
2005	4
2006	-17

Tabela 3.10 Przyrost naturalny w Brzezinach w latach 2002-2006.
Źródło: Opracowanie autora na podstawie danych WUS.

Sytuację demograficzną miast zmieniają również migracje wewnętrzne i zewnętrzne (zagraniczne), w ich następstwie w miastach województwa łódzkiego nastąpił w 2006 r. ubytek ludności miejskiej o 4749 osób, co stanowi –2,87 ‰ mieszkańców. W przeciwieństwie do miast rośnie liczba mieszkańców wsi województwa łódzkiego.

W Brzezinach występowało - pod koniec ubiegłego stulecia - dodatnie saldo migracji zasilając miasto w nowych mieszkańców. Obecnie (po 2000 r.) wartość salda jest ujemna powodując spadek jej liczby (rys. 3.11).

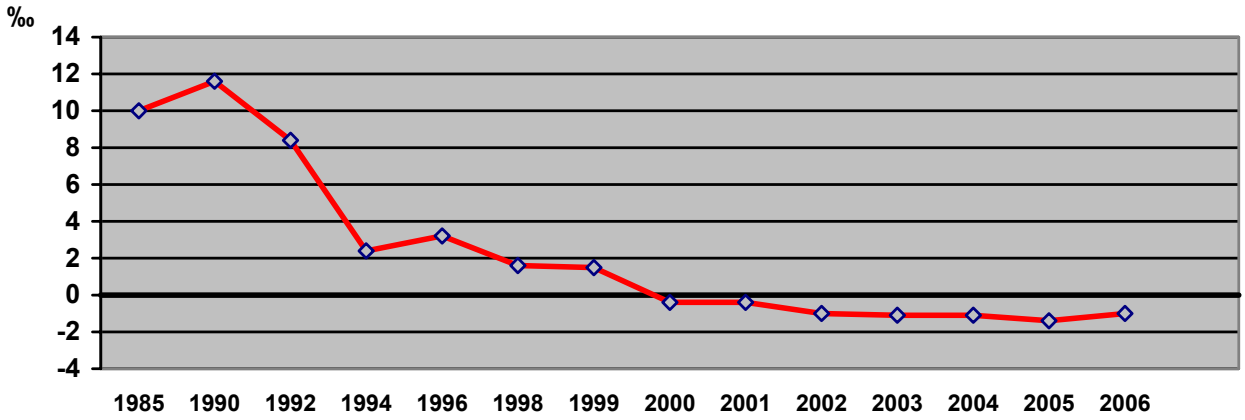

Rys. 3.11 Saldo migracji na 1000 mieszkańców w Brzezinach w latach 1985-2006.
Źródło: Opracowanie autora na podstawie danych WUS.

W ostatnich latach następuje odwrócenie powojennych kierunków migracji i ludność miejska wybiera jako miejsce zamieszkania obszary wiejskie lub miejskie (w pobliżu aglomeracji). Również w województwie łódzkim następuje taka prawidłowość i coraz większy odsetek ludności miejskiej emigruje na wieś. W Brzezinach występuje podobna prawidłowość, w 1990 r. ok. 40% emigrantów z Brzezin wybierało wieś, w 2000 r. blisko połowa, w 2002 r. 67%, a w 2006 r. 56% wybierała ten kierunek emigracji.

Do miast województwa łódzkiego z powodu bezrobocia w coraz mniejszym stopniu przybywa ludność wiejska, ale w Brzezinach, w porównaniu z innymi miastami aglomeracji łódzkiej, odsetek ten jest stosunkowo duży (rys.2.3.5). Należy jednak zwrócić uwagę, że zmienia się struktura ludności imigrującej do Brzezin. O ile w 1985 r. prawie 80% imigrantów pochodziło ze wsi to w 2000 r. było ich znacznie mniej ok. 60%, w 2002 r. 73%, a w 2006 r. tylko 49 %.

NAPŁYW

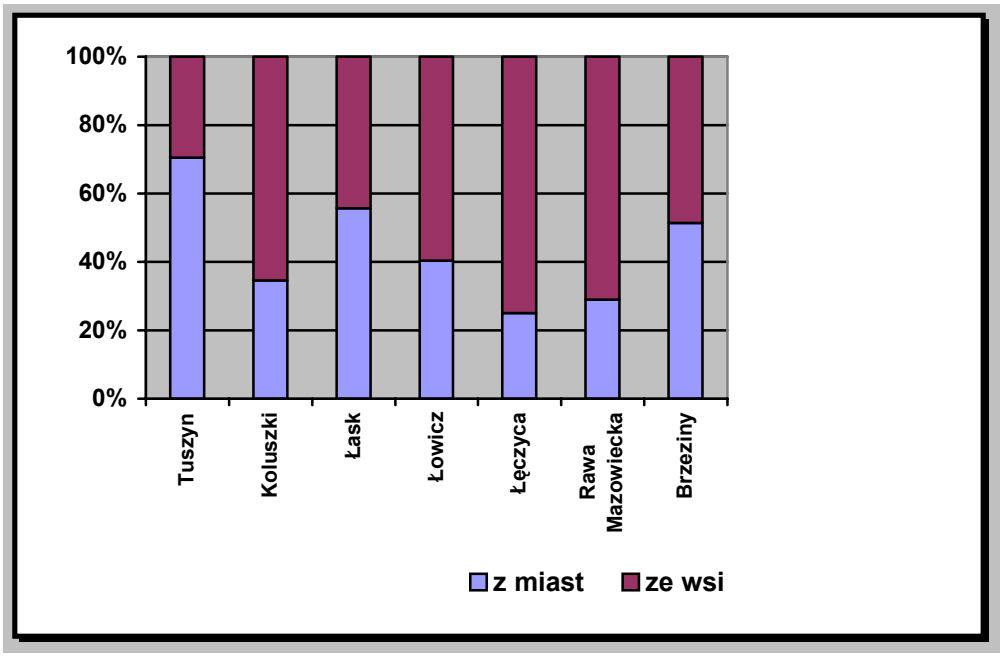

ODPŁYW

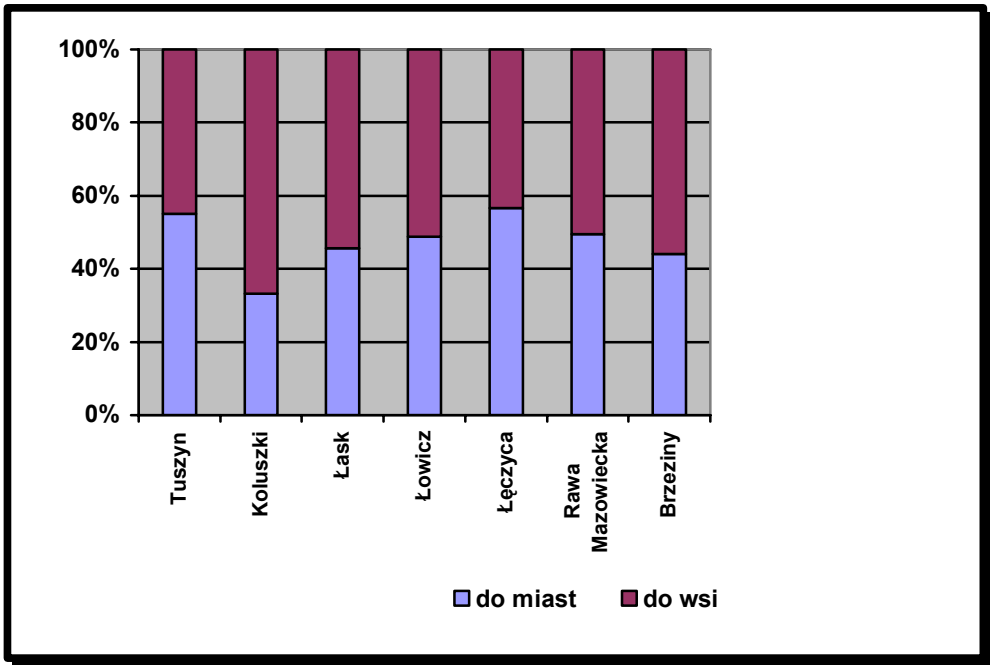

Rys. 3.12 Kierunki migracji ludności w wybranych miastach woj. łódzkiego w 2002 r.
Źródło: Opracowanie autora na podstawie danych WUS.

W porównaniu z innymi miastami położonymi niedaleko Łodzi, struktura imigracji w Brzezinach odbiega od takich miast jak Rawa Mazowiecka, Tuszyn czy Łęczyca, za to zbliżony jest do miasta Łask.

Stosunek emigrantów do miast i na wieś jest zbliżony w omawianych miastach i

oscyluje wokół 50%. Jedynie w przypadku Koluszek zauważyć należy dwukrotnie większy odsetek emigrujących na wieś niżeli do miast (rys.3.12).

Analiza sytuacji demograficznej miasta wskazuje, że ewentualny wzrost liczby mieszkańców może nastąpić przede wszystkim w wyniku zahamowania emigracji z miasta, zachęcaniu potencjalnych mieszkańców aglomeracji łódzkiej do osiedlania się w mieście i polityki prorodzinnej. Powiększanie się liczby mieszkańców w dużej mierze zależeć będzie od polityki samorządu miejskiego, którego dbałość o wzrost dogodności cywilizacyjnych, warunków życia oraz prorodzinnej postawy w stosunku do młodych małżeństw może przynieść korzystne efekty.

3.5.2 Problemy społeczne. Bezrobocie i bieda

Podobnie jak w skali województwa, również w Brzezinach nastąpiło zahamowanie wzrostu bezrobocia, a od 2003 r. ulega ono zmniejszeniu. Analiza struktury bezrobocia w ostatnich latach wskazuje na kilka korzystnych procesów. Zahamowaniu uległ wzrost bezrobocia, w tym: wśród absolwentów szkół ponadpodstawowych oraz ludności w wieku produkcyjnym. Niekorzystna sytuacja na rynku pracy dla kobiet powodowała wzrost bezrobotnych w tej grupie społecznej, od 2003 r. sytuacja kobiet widocznie się poprawia.

Tabela 2.3.2 Bezrobotni w Brzezinach w latach 2002-2006.

Bezrobotni w Brzezinach w latach 2002-2006

rok	ogółem	w tym kobiety	pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	z prawem do zasiłku
2002	1539	692	859	321
2003	1561	725	932	267
2004	1518	669	900	206
2005	1330	587	770	208
2006	1144	458	602	108

Tabela 3.13 Bezrobotni w Brzezinach w latach 2002-2006
Źródło: Roczniki Statystyczne;

Do roku 2003 niepokojący był wzrost bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy, gdyż taka sytuacja powoduje wzrost patologii społecznych i liczby klientów pomocy społecznej. Obecna liczba bezrobotnych tej kategorii zmniejsza się, ale nadal powinna wzbudzać troskę i działania w celu jej zmniejszenia, gdyż stanowią oni około 52% ogółu bezrobotnych.

W mieście prowadzone są przez Powiatowy Urząd Pracy działania na rzecz przeciwdziałaniu bezrobociu takie jak:

- szkolenia grupowe
- szkolenia indywidualne
- prace interwencyjne
- roboty publiczne
- pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej
- pożyczki na utworzenie nowych miejsc pracy
- refundowanie zatrudnienia absolwentów
- staże pracy dla absolwentów
- poradnictwo zawodowe
- program „Zielone miejsca pracy" w ramach krajowego programu „Pierwsza praca"
- program „Moja gmina w Unii Europejskiej"

3.5.3 Kapitał społeczny i postawy mieszkańców miasta

Kapitał społeczny

Istniejący w danej zbiorowości potencjał społecznego uczestnictwa i współdziałania w oparciu o podzielane wartości i normy oraz wzajemne zaufanie określany jest mianem kapitału społecznego. Szczególnie istotnym jego elementem jest zaufanie okazywane zarówno wobec instytucji publicznych jak i wobec współobywateli, określane jako zaufanie społeczne. Inne czynniki zwiększające zasoby kapitału społecznego, to uczestnictwo w życiu społecznym oraz pozytywne postawy wobec własnej miejscowości. Wszystkie te elementy mogą bowiem stanowić przesłankę dla podejmowania działań na rzecz lokalnej społeczności.

Wskaźnikiem zaufania społecznego jest pozytywna odpowiedź na pytanie: „Czy uważa P. ,że większości ludzi można zaufać?". Jak wykazały międzynarodowe sondaże, w krajach rozwiniętych wskaźnik ten przekracza 35%: najwyższy poziom (65 – 70%) osiągnął w krajach skandynawskich, a najniższy – w Peru (5%). Średnia wartość wskaźnika zaufania w Polsce wynosi 19%, a w miastach do 20 tysięcy mieszkańców nie przekracza poziomu

15%. Na tym tle wynik 30% uzyskany w Brzezinach oznacza, że ten składnik kapitału społecznego ma tutaj wysoką wartość.

Jako wartość wskaźnika kapitału społecznego przyjęto sumę średnich wartości czterech elementów składowych:

1. Zaufania społecznego
2. Zaufania do władz, mierzonego pozytywną oceną władz lokalnych
3. Satysfakcji z miasta i pozytywnej oceny stosunków między ludźmi, a przynajmniej jednego z tych dwóch elementów przy neutralnej ocenie drugiego.
4. Uczestnictwa w organizacjach i stowarzyszeniach

Wartość wskaźnika kapitału społecznego ma charakter relatywny. Oznacza to, że jego zasoby można ocenić porównując z wartością kapitału społecznego w innych miastach lub rejonach, mierzoną przy użyciu identycznych metod. W naszym przypadku, z uwagi na dostępne dane, układem odniesienia jest wartość omawianego wskaźnika w Łodzi. Porównywane zbiorowości, to mieszkańcy pięciu łódzkich dzielnic oraz miasta Brzeziny.

Wychodząc z założenia, że cztery główne elementy kapitału społecznego są równie ważne, należy ich wartości sprowadzić do wspólnego mianownika, co pozwoli na przewartościowanie bardziej pospolitych składników, takich jak satysfakcja z miasta i jego mieszkańców, a dowartościowanie rzadko spotykanych – na przykład uczestnictwa w organizacjach. W celach porównawczych jako podstawę przyjęto średnie wartości składników kapitału społecznego w Łodzi. A oto jak przedstawia się wartość kapitału społecznego w Brzezinach w porównaniu z pięcioma łódzkimi dzielnicami (tabela 3.14).

Tabela 3.14 Wartość kapitału społecznego w Brzezinach i w pięciu dzielnicach Łodzi

Dzielnica	Wartość kapitału społecznego
Śródmieście	0,804
Bałuty	0,807
Górna	0,735
Polesie	0,746
Widzew	0,946
Brzeziny	1,027

Źródło: I. Jażdżewska; Społeczno-ekonomiczna charakterystyka Brzezin na tle miast woj. łódzkiego

Wysoka wartość wskaźnika kapitału społecznego w Brzezinach wynika stąd, że wartości wszystkich jego składników są wyższe, niż wynosi średnia dla Łodzi. Na podstawie przedstawionych wyżej wyników można stwierdzić, że w brzezińskiej społeczności istnieje stosunkowo wysoki potencjał kapitału społecznego, otwierający możliwości społecznego uczestnictwa i współpracy na rzecz rozwoju swojej miejscowości.

Postawy mieszkańców miasta

Poziom satysfakcji związanej z miejscowością

Większość mieszkańców jest zadowolonych z faktu, że mieszkają właśnie w Brzezinach. Jak jednak wynika z porównania z rezultatami badań w Łodzi[3] oraz badań ogólnopolskich, poziom satysfakcji mieszkańców Brzezin jest relatywnie niski: Oceny pozytywne wyraża 54,9% badanych w Brzezinach, 59% w Łodzi, a średnio w kraju aż 84% [4], podczas gdy niezadowolenie przejawia odpowiednio 18,5 w Brzezinach, 10,5 w Łodzi oraz 13 procent w kraju. Analiza wykazała, że opinie na temat Brzezin są silnie związane z oceną działalności lokalnych władz i urzędów, a także miejscowej parafii i księży. Związek ten oznacza, że im lepsza ocena wymienionych instytucji, tym wyższy poziom ogólnej satysfakcji z miasta. Ogólna postawa wobec miejscowości zależy w podobny sposób od oceny możliwości znalezienia pracy, stosunków międzyludzkich oraz możliwości spędzenia wolnego czasu.

Ocena jakości życia w mieście

Czynniki określające jakość życia jak możliwości wypoczynku i rekreacji, jakość środowiska naturalnego oraz stosunki między ludźmi lepiej oceniane są w Brzezinach, niż w Łodzi, co ilustruje tabela 3.15 Z drugiej strony możliwość znalezienia pracy i komunikacja w mieście są oceniane dużo gorzej niż w Łodzi.

Tabela 3.15 Ocena jakości życia w Brzezinach i w Łodzi

Jak P. ocenia:	Dobrze		Źle	
	Brzeziny	Łódź	Brzeziny	Łódź
Możliwości znalezienia pracy	5,4	5,3	91,3	87,3
Stosunki między ludźmi	74,5	68,6	19,3	25,1
Warunki wypoczynku i rekreacji	41,3	27,6	55,5	69,6
Jakość środowiska naturalnego	60,1	33,0	35,1	62,0
Komunikacja w mieście	36,0	64,6	72,1	17,7
Połączenia z innymi miastami	65,7	-	30,8	-

Źródło: opracowanie własne

[3] Badania „Więź i wykluczenie społeczne", Katedra Socjologii Wsi i Miasta UŁ, 2002
[4] Komunikat CBOS z 2.2002 r.

Wysoka ocena jakości środowiska naturalnego przyczynia się do upowszechnienia postaw proekologicznych. Pomimo trudnej sytuacji gospodarczej, aż 57,5% respondentów uważa, że ochrona środowiska jest tak ważnym problemem, że nie powinno się go poświęcać dla problemów ekonomicznych, podczas gdy 34,9% jest zdania, że rozwój gospodarczy jest na tyle ważny, że należy czasami pogodzić się ze szkodami, jakie powstają w naturalnym środowisku.

Więź z miastem i uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej

Wyrazem emocjonalnej więzi z miastem jest sentyment, jakim obdarzają je mieszkańcy. Jego wskaźnikiem jest odpowiedź na pytanie „Czy lubi P. Brzeziny?". Ponad 60% mieszkańców Brzezin lubi swoje miasto (tabela 3.15). Zważywszy jednak, że Łódź, miasto uważane potocznie za niespecjalnie atrakcyjne, wzbudza podobne odczucia u 73% łodzian, to więź emocjonalna, jaka łączy brzezinian ze swym miastem okazuje się niezbyt silna.

Tabela 3.16 Więź emocjonalna z miastem mieszkańców Brzezin i Łodzi

L.p.	Czy lubi P. Brzeziny (Łódź)	Ilość	Odsetek	Odsetek w Łodzi
1.	Zdecydowanie tak	53	25,1	27,8
2.	Raczej tak	74	35,1	45,4
3.	Trudno powiedzieć	55	26,1	16,8
4.	Raczej nie	20	9,5	6,7
5.	Zdecydowanie nie	9	4,3	3,3
	Ogółem	211	100,0	100,0
	Brak danych	1		
	Ogółem	212		

Źródło: opracowanie własne

Aktywność społeczna mieszkańców Brzezin jest stosunkowo wysoka. Jednym z jej przejawów jest podejmowanie działań na rzecz poprawy warunków zamieszkania i estetyki w swoim mieście. W ciągu ostatnich dwóch lat uczestniczyło w takich działaniach 41,4% respondentów; analogiczny wskaźnik w przypadku Łodzi wynosi 32 procent. U ponad jednej piątej badanych aktywność społeczna przybierała różne formy. Najczęstszą było zbieranie podpisów (14,2%), następnie wysyłanie zażaleń do władz (12,8%), bezpłatne prace (10,9%), ofiarowanie pieniędzy i udzielanie porad (po 9%) oraz informowanie środków masowego przekazu (7,6%). Najbardziej stymulującym doświadczeniem w ostatnim okresie było uczestnictwo w akcjach mających na celu przywrócenie powiatu brzezińskiego, w których uczestniczyło ponad 40% badanych. Ich udział polegał w głównej mierze na akcjach protestacyjnych w postaci blokady ulic, w których uczestniczyło 27% respondentów, podczas gdy inne formy protestu, takie jak zbieranie podpisów, głosowanie i składanie podpisów lub agitacja były udziałem kolejnych 8,5 procent. Ponadto 2,5% pełniło istotne funkcje w organizacji działań protestacyjnych.

Obecnie na terenie Brzezin działa 16 stowarzyszeń społecznych działających na rzecz swoich członków, określonych grup zawodowych i społecznych (w tym organizacji charytatywnych), a także mających na celu wspólne dobro lokalnej społeczności i rozwój miasta. Do tych ostatnich należą na przykład najstarsze Towarzystwo Przyjaciół Miasta i Muzeum Regionalnego w Brzezinach, stowarzyszenie „Wspólna przyszłość - Polska, Europa, Świat" oraz Stowarzyszenie Mieszkańców Ziemi Brzezińskiej. Te i inne stowarzyszenia tworzą lokalne środowisko kulturowe, które stwarza określone ramy dla społecznej aktywności mieszkańców. Ponadto działacze tych stowarzyszeń stanowią grono aktywnych uczestników życia lokalnej społeczności.

Pomimo znacznej liczby stowarzyszeń, aktywność społeczna mieszkańców rzadko przybiera zorganizowane formy. Uczestnictwo w organizacjach formalnych, czyli związkach zawodowych, stowarzyszeniach, lub partiach politycznych deklaruje niecałe 10% badanych. Należy podkreślić, że jest to wskaźnik wyższy niż w Łodzi, gdzie wynosi on 7,5%. Udział w wyborach samorządowych wzięło 57,3% respondentów, co w porównaniu ze średnią frekwencją w kraju jest liczbą znaczną. Mieszkańcy Brzezin wykazują również stosunkowo dobrą wiedzę na temat lokalnych władz. Nazwisko burmistrza miasta jest znane ponad 78% respondentów, podczas gdy w Łodzi nazwisko prezydenta zna dwie trzecie mieszkańców.

Powstaje pytanie, czy i w jakiej mierze wiedza mieszkańców o swojej miejscowości, ich emocjonalna postawa oraz społeczna aktywność stanowi czynnik istotny dla rozwoju miasta.

4. Uwarunkowania rozwoju Miasta Brzeziny. Analiza SWOT

Klasycznym narzędziem, stosowanym od wielu lat w analizie strategicznej jest zestawienie mocnych i słabych stron analizowanego podmiotu (w tym przypadku miasta) oraz określenie jego szans i zagrożeń rozwojowych. Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza: S – Strengths (silne strony), W – Weaknesses (słabości), O - Opportunities (możliwości), T – Threats (zagrożenia). Przyjęta metoda pozwala na zebranie i uszeregowanie informacji o potencjale rozwojowym miasta oraz o dostrzeganych barierach. Zwraca jednocześnie uwagę na pojawiające się zewnętrzne szanse i zagrożenia.

W Brzezinach skoncentrowano się na ocenie wewnętrznych zasobów miasta, jego atutów i problemów, przyjmując z definicji zewnętrzne ograniczenia związane z położeniem geograficznym, obowiązującym w Polsce systemem legislacyjnym, poziomem rozwoju gospodarczego, czy też stanem finansów publicznych.

UWARUNKOWANIA

MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
WEWNĘTRZNE		**ZEWNĘTRZNE**	
• walory krajobrazowe miasta – deniwelacje terenu, obszary źródliskowe Mrożycy; • pomniki przyrody; • występowanie lasów na terenie miasta; • bogata historia miasta i regionu brzezińskiego; • liczne zabytki, szczególnie sakralne;; • dobrze zachowane środowisko naturalne; • zasoby kopalin pospolitych na potrzeby lokalne i regionalne;	• duży ruch tranzytowy przez historyczne śródmieście Brzezin; • zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych; • lokalizacja w historycznym obszarze Brzezin obiektów nie zharmonizowanych z otoczeniem; • brak środków finansowych na modernizację i konserwację zabytków; • brak rozbudowanej infrastruktury turystycznej; • brak ścieżek rowerowych; • słabo rozwinięta baza noclegowo – gastronomiczna;	• bliskość aglomeracji łódzkiej oraz Strykowa; • wzrost zainteresowania ludności turystyką poznawczą, edukacyjną oraz rekreacyjną; • położenie w pobliżu Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich; • wyznaczenie trasy turystycznej przebiegającej przez Brzeziny; • możliwość współpracy w zakresie promocji turystyki z sąsiednimi gminami lub powiatem; • pozyskiwanie funduszy unijnych na inwestycje	• wzrastający ruch samochodowy na drodze krajowej nr 72, przebiegającej przez centrum miasta, powodujący zanieczyszczenie środowiska i hałas; • duża konkurencja wśród gmin w zakresie pozyskiwania środków unijnych;

	• ograniczenia w eksploatacji złóż surowców naturalnych ze względu na ochronę krajobrazu; • zagrożenie centrum miasta zjawiskiem kumulacji zanieczyszczeń; • niewystarczająca promocja miasta;	związane z rozwojem turystyki, zachowaniem dziedzictwa kulturowego i ochroną środowiska;	

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	SZANSE	ZAGROŻENIA
WEWNĘTRZNE		**ZEWNĘTRZNE**	
• atrakcyjnie położone tereny; • zwiększenie zainteresowania budownictwem jednorodzinnym poza dużymi aglomeracjami; • położenie przy drodze krajowej; • posiadanie planu zagospodarowania przestrzennego miasta Brzeziny;	• mała liczba terenów pod inwestycje; • niedostateczne uzbrojenie terenów pod inwestycje; • rozproszenie terenów inwestycyjnych; • brak programów rewitalizacji; • zróżnicowana jakość standardu mieszkań; • mała liczba oddawanych do użytku mieszkań;	• zwiększenie zainteresowania inwestowaniem w Polsce zagranicznych firm; • tworzony jest Plan Rewitalizacji	• gwałtowne zmiany cen gruntów;

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	SZANSE	ZAGROŻENIA
WEWNĘTRZNE		**ZEWNĘTRZNE**	
• wysoki stopień zwodociągowania miasta; • oczyszczalnia ścieków; • wysypisko miejskie; • dobre połączenia drogowe; • wprowadzony system selektywnej zbiórki odpadów; • stacja uzdatniania wody (wysoka jakość wody);	• brak kompleksowych rozwiązań w zakresie gospodarki ściekowej; • zły stan techniczny dróg; • nieuregulowany system gazowy; • brak wyznaczonych ścieżek rowerowych; • przebieg drogi krajowej przez tereny zabudowane; • powstawanie	• możliwość pozyskania funduszy unijnych na rozwój infrastruktury technicznej; • możliwość rozbudowy sieci gazowej; • planowana budowa autostrad; • planowana budowa obwodnicy; • koncepcja rozdziału kanalizacji	• brak kapitału na inwestycje infrastrukturalne (drogi wojewódzkie i krajowe); • zwiększający się ruch tranzytowy przez miasto;

	„dzikich składowisk"; • spadki napięcia sieci energetycznej; • niewystarczająco rozwinięta sieć cieplna • zły stan składowiska odpadów; • niezadowalający stan gospodarki odpadami; • brak obwodnicy; • brak miejsc parkingowych na terenie miasta; • znikomy udział energii uzyskiwanej ze źródeł alternatywnych; • niezadowalający stan infrastruktury telekomunikacyjnej i informatyzacji miasta; • konieczność modernizacji oczyszczalni; • emisja zanieczyszczeń z palenisk domowych;	sanitarnej i deszczowej;	

Przeprowadzona analiza pozwoliła na dokładne zidentyfikowanie najistotniejszych problemów w sferze infrastruktury technicznej i zagospodarowania przestrzennego. Kłopotem staje się zapełniające składowisko odpadów. Sytuacja mieszkaniowa również należy do obszaru problemowego i to z kilku względów – złego stanu części budynków, znikomej liczby budowanych nowych mieszkań oraz ograniczonego mieszkaniowego zasobu gminy.

Z drugiej strony wiele w omawianych sferach już zrobiono – duża część mieszkańców ma dostęp do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, funkcjonuje oczyszczalnia ścieków, choć konieczna jest jej modernizacja. Wprowadzono system selektywnej zbiórki odpadów (PET, szkło, makulatura), cały czas następuje modernizacja składowiska, poprawiono układ komunikacyjny miasta, choć stan techniczny dróg nie jest zadawalający.

Zarówno z punktu widzenia poziomu życia mieszkańców, jak i możliwości rozwoju gospodarczego, ocena sytuacji miasta nie jest jednoznaczna. Brzeziny leżą przy uczęszczanej drodze krajowej. Brak obwodnicy miasta (jej budowa jest jednym z celów priorytetowych miasta) nie sprzyja sprawnemu funkcjonowaniu miasta.

GOSPODARKA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	SZANSE	ZAGROŻENIA
WEWNĘTRZNE		**ZEWNĘTRZNE**	
• duży wskaźnik firm przypadających na 1000 mieszkańców; • dobrze rozwinięta sieć usług dla ludności; • przedsiębiorczość mieszkańców; • funkcjonowanie firm z kapitałem zagranicznym; • dobrze funkcjonująca sieć instytucji finansowych; • sprzyjająca gminna polityka podatkowa; • wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców; • relatywnie niskie ceny gruntów, kosztów produkcji; • istnienie relatywnie taniej siły roboczej; • rosnący dostęp do Internetu małych i średnich przedsiębiorstw; • położenie w pobliżu dużego ośrodka gospodarczego; • strona internetowa miasta; • sprzyjająca polityka lokalnych władz otwarta na nowe inwestycje;	• malejąca liczba podmiotów gospodarczych; • koncentracja instytucji wspierających przedsiębiorczość w Łodzi; • dominacja mikroprzedsiębiorstw o zasięgu lokalnym; • brak kapitału na rozwój przedsiębiorstw w tym działania modernizacyjne i wprowadzanie nowych technologii innowacyjnych; • niedostateczna dostępność komunikacyjna dla lokalizacji dużych transportochłonnych inwestycji; • przestarzały park maszynowy; • bezrobocie o charakterze długotrwałym; • brak stałych form współpracy samorządu z przedsiębiorcami; • brak korelacji działań w zakresie polityki wspierania przedsiębiorczości;	• wykorzystanie funduszy europejskich wspierających przedsiębiorstwa; • napływ kapitału zewnętrznego; • wzrost gospodarczy; • wzrost znaczenia turystyki wycieczkowej, poznawczej jako dziedziny gospodarki; • bliskość dużego ośrodka przemysłowego (powiązania kapitałowe); • ekspansja na rynki zagraniczne	• niestabilny system prawny, szczególnie podatkowy; • wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej; • niska siła nabywcza polskiego społeczeństwa; • niedoinformowanie przedsiębiorców na temat możliwości pozyskiwania środków unijnych; • duża konkurencja na rynku europejskim;

W sferze wspierania MŚP oraz rozwoju inwestycji wiele jest w Brzezinach do zrobienia. Konieczne do realizacji są działania organizacyjne, ułatwiające prowadzenie zarówno małych, jak i dużych przedsiębiorstw, polegające m.in. na stworzeniu punktu doradczego dla przedsiębiorców. Brakuje dobrej współpracy między samorządem lokalnym a przedsiębiorcami oraz przedsięwzięć wspierających osoby chcące otworzyć działalność gospodarczą. Bardzo ważnym i oczekującym na rozwiązanie problemem jest zapewnienie możliwości kształcenia zgodnego z aktualnymi oczekiwaniami przedsiębiorców.

Argumentem mogącym postawić Brzeziny w dobrej pozycji na rynku miast jest bliskość dużego ośrodka przemysłowego – Łodzi. Jest to niewątpliwie element, który należy wykorzystać. Z drugiej strony mała liczba terenów pod inwestycje może ten rozwój ograniczać, choć miasto ma w planie zwiększenie tych terenów.

ROLNICTWO

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	SZANSE	ZAGROŻENIA
WEWNĘTRZNE		**ZEWNĘTRZNE**	
• istnieje w mieście punkt informacyjny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa; • duży rynek zbytu dla produktów rolnych; • korzystne ukształtowanie terenu;	• rozdrobnienie gospodarstw; • niewielka powierzchnia gospodarstw (stąd występująca w znacznym procencie grupa dwu zawodowców i brak następców); • uprzemysłowienie uniemożliwiające wdrażanie produkcji ekologicznej; • ekspansja terytorialna miasta na grunty rolnicze w zakresie budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego; • niskie pozarolnicze zatrudnienie na obszarach wiejskich; • stosunkowo niski poziom wyposażenia technicznego wsi i gospodarstw rolnych w urządzenia sieciowe;	• możliwość wykorzystania funduszy unijnych; • Tworzenie grup producenckich • uruchomienie programów restrukturyzacji rolnictwa; • możliwość tworzenia grup producenckich; • giełda rolno – spożywcza w Ksawerowie oraz Zjazdowa powoduje zwiększoną opłacalność produkcji (mniejsze koszty transportu towarów); • bliskie położenie miasta Łodzi;	• niska opłacalność produkcji rolniczej; • duża konkurencja na rynku artykułów rolnych; • niedoinformowanie rolników w zakresie możliwości pozyskiwania środków unijnych; • niedostosowanie polskiego rolnictwa do standardów Unii Europejskiej;

Analiza sytuacji rolnictwa w mieście wskazuje korzystne warunki do rozwoju, m.in. poprzez duży rynek zbytu dla produktów rolnych, korzystne ukształtowanie terenu i rozwiniętą sieć usług rolniczych. Z drugiej strony duża ilość drobnych gospodarstw, niewystarczające kwalifikacje rolników, słaby rozwój infrastruktury technicznej, niski poziom inwestowania w gospodarstwach rolnych powoduje ograniczanie rozwoju rolnictwa. Dodatkowo wzrastające ceny środków do produkcji rolnej, napływ tańszych produktów

rolnych z zagranicy oraz niekonkurencyjna oferta kredytowa dla rolników pogłębia braki w tej dziedzinie.

Mechanizmami mogącymi poprawić tą sytuację jest możliwość wykorzystania funduszy europejskich oraz uruchomienie programów restrukturyzacji rolnictwa.

STREFA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	SZANSE	ZAGROŻENIA
WEWNĘTRZNE		**ZEWNĘTRZNE**	
• wysoki standard szpitala; • obecność szkolnictwa specjalnego; • działalność Domu Pomocy Społecznej; • dobry dostęp do placówek oświatowych (szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne); • funkcjonowanie Szkoły Muzycznej; • osiągnięcia w działalności sportowej; • funkcjonowanie nowoczesnej krytej pływalni; • wzrost poziomu wykształcenia ludzi młodych; • wzrost zainteresowania mieszkańców działaniami społecznymi; • szeroki dostęp do edukacji;	• starzenie się społeczeństwa; • wysokie bezrobocie, szczególnie o charakterze długofalowym; • duży udział osób niepełnosprawnych w populacji; • duża liczba mieszkańców korzystająca z pomocy społecznej; • brak wielofunkcyjnej hali sportowej; • brak sali widowiskowej; • pogarszający się stan techniczny niektórych obiektów kultury; • brak oferty kulturalnej dla młodzieży i dorosłych; • brak Miejskiego Ośrodka Kultury; • niskie wykształcenie społeczności;	• możliwość korzystania z programów strukturalnych (Europejski Fundusz Społeczny); • bliskość wyższych uczelni (Łódź); • współpraca z powiatem i gminą w zakresie upowszechniania kultury; • rozwój kształcenia ustawicznego i na odległość (e-learning); • rosnące znaczenie profilaktyki zdrowotnej w mieście;	• brak sprawnego systemu aktywizacji bezrobotnych; • migracja młodzieży związana z edukacją i poszukiwaniem pracy; • ubożenie społeczeństwa; • defaworyzacja osób niepełnosprawnych; • stopa bezrobocia wynikająca z sytuacji makroekonomicznej ; • zła polityka rządu w zakresie ochrony zdrowia i aktywnych form zwalczania bezrobocia;

Analiza sytuacji strefy społecznej w mieście doprowadziła do wniosku, że dbałość o poprawę jej warunków była w ostatnich latach jednym z podstawowych priorytetów władz samorządowych. Nie oznacza to, że wszystko w tej dziedzinie udało się zrealizować – w dalszym ciągu w Brzezinach brakuje wielofunkcyjnej hali sportowej, a istniejące obiekty często wymagają modernizacji. Dalszej rozbudowy, modernizacji i doposażenia wymaga baza szkolna, kulturalna i muzealna na terenie miasta. Coraz bardziej odczuwalny staje się też brak

Miejskiego Ośrodka Kultury, dużej sali widowiskowej. Istniejący stadion przeszedł modernizację, wybudowano nowoczesną krytą pływalnię.

Na terenie miasta nie ma problemów z dostępem do podstawowych i specjalistycznych usług zdrowotnych. Zgodnie z ustawowymi obowiązkami aktywnie działa Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Ograniczone środki na działalność w tym zakresie powodują, że miasto nie jest w stanie w pełni pomóc wszystkim potrzebującym, jednak podejmuje się wiele inicjatyw w tej dziedzinie. Na terenie miasta funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych, a aktywna współpraca z Urzędem Miasta owocuje przekazywaniem im realizacji części zadań z zakresu pomocy społecznej. Pomimo istnienia świetlic terapeutycznych dla dzieci ze środowisk zagrożonych patologiami, odczuwalna jest potrzeba tworzenia następnych. W związku z obserwowanym starzeniem się społeczności miejskiej należy również podjąć szereg działań wspierających tą grupę społeczną. Należy też rozważyć tworzenie rodzinnych domów pomocy społecznej.

Na terenie miasta pojawiły się również w ostatnich latach zagrożenia (np. narkomania) związane z bezpieczeństwem mieszkańców. Zjawiska takie pojawiły się w miastach całej Polski i w chwili obecnej konieczne jest planowanie i realizacja działań im zapobiegających.

Zdefiniowanie celów a także wyniki analizy SWOT pozwolą w dalszej części niniejszego opracowania oraz w pozostałych dokumentach strategicznych na dokładne określenie zadań służących rozwojowi lokalnemu. Zadania te rozwiązywane będą poprzez realizację konkretnych projektów inwestycyjnych. Dla każdego projektu realizowanego w latach 2007 – 2013 określone zostaną ramy czasowe jego realizacji (zależne od pozyskanych środków), a także źródła finansowania, oczekiwane rezultaty oraz instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie projektu w życie.

5. OGÓLNE ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA BRZEZINY.

Strategia to ustalenie konkretnych celów możliwych do osiągnięcia oraz metod, jakie zastosuje się realizując ustalone cele. Strategia jest deklaracją przyszłego stanu miasta, do którego chce dążyć.

Trafność budowy strategii rozwoju zależy od określenia misji, obszarów problemowych oraz wyboru i hierarchizacji celów. Niniejszy rozdział przedstawia misje miasta oraz kierunki jej rozwoju. Podstawa do sformułowania tych elementów była cześć diagnostyczna niniejszego dokumentu.

5.1 Misja

Głównym celem *Strategii,* który nazywany jest misją, jest określenie przyszłości miasta. Strategia opiera się na realnych możliwościach, jakie stanowią: potencjał społeczno-gospodarczy miasta oraz oczekiwania mieszkańców.

Misja jest zwięzłym opisem docelowego, oczekiwanego stanu i zakresu funkcji spełnianych przez Miasto Brzeziny wobec jego mieszkańców i otoczenia. Stan opisywany w misji ma charakter idealny, którego osiągnięcie powinno być zasadniczym celem wszystkich działań podejmowanych przez lokalna społeczność i władze. Zgodnie z powyższym postulatem wszystkie cele strategiczne odwołują się do zadeklarowanej misji – zaproponowane w ich ramach programy operacyjne i zadania prowadzić będą do opisanego w misji stanu.

MISJA
Miasto Brzeziny nowoczesnym, wielofunkcyjnym ośrodkiem miejskim, gwarantującym dogodne warunki do mieszkania i inwestowania.

Misja Miasta Brzezin wyznacza kierunek dalszych, zaplanowanych w niniejszej strategii działań.

5.2 Cele strategiczne oraz uzasadnienie ich wyboru

Cele strategiczne Miasta Brzeziny
I WSPIERANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO MIASTA
II POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Wszystkie cele powinny być ze sobą nierozerwalnie związane i uwzględniane w planowaniu przyszłości miasta. Ich realizacja powinna doprowadzić do wzrostu atrakcyjności miasta jako miejsca zamieszkania i inwestowania oraz przyczynić się do zahamowania emigracji brzezinian a także wzrostu liczby imigrantów z aglomeracji łódzkiej, co w konsekwencji odwróci znak salda migracji na dodatni. Poprawa jakości życia może spowodować korzystną zmianę opinii mieszkańców o Brzezinach. Wraz ze wzrostem zadowolenia z warunków życia należy równolegle zwiększać poczucie tożsamości społeczności, aktywność społeczną. Jak wykazano w części historycznej, większość miast regionu łódzkiego w ostatnim stuleciu miało podobną historię – utraty dużej części mieszkańców oraz wielokulturowej atmosfery. Należy więc tak kreować wizerunek miasta, aby z jednej strony był on spójny z regionem a z drugiej strony podkreślał odrębność Brzezin w sieci osadniczej. Należy wykorzystać malownicze położenie, walory krajobrazowe miasta i okolic (Parku Krajobrazowego i innych obszarów chronionych), dostępność komunikacyjną (szczególne wykorzystanie skrzyżowania autostrad w jego pobliżu).

Cele strategiczne wskazujące kierunki rozwoju miasta zostały uszczegółowione w postaci celów operacyjnych, które są konkretnymi przedsięwzięciami do realizacji. Ostatnim ogniwem są konkretne zadania do wykonania. W *Strategii* nie przedstawiono tych ostatnich gdyż katalog planowanych działań ma charakter dynamiczny i elastyczny w stosunku do zmieniających się potrzeb oraz możliwości. Dokumentami, w których treści znaleźć można listę planowanych zadań jest *Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Miasta Brzeziny* oraz *Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Brzeziny na lata 2007 – 2013*.

1/ WSPIERANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO MIASTA

Jednym z priorytetów w działalności samorządu lokalnego jest wspieranie rozwoju działalności gospodarczej jako bardzo istotnego elementu walki z bezrobociem. Bez pracy w mieście pozostaje ponad 9% ludności w wieku produkcyjnym. Fakt ten ma wpływ nie tylko na ogólny poziom dochodów mieszkańców miasta, ale jest potencjalnym źródłem wielu napięć społecznych, zarówno dla mieszkańców, jak i dla miasta (alkoholizm, przestępczość, konflikty rodzinne, niższe wpływy podatkowe, itp.).

Należy zdawać sobie sprawę z tego, że Gmina Miasto Brzeziny nie ma możliwości bezpośredniej walki z bezrobociem, ale powinna podejmować działania wspierające działalność gospodarczą. Mogą one polegać na udostępnianiu i uzbrajaniu odpowiednich terenów, doradztwie, czy integracji kręgów gospodarczych. Lokalizacja nowych inwestycji w danym regionie uzależniona jest bowiem od wielu czynników. Podstawowymi elementami są m.in. poziom rozwoju infrastruktury oraz jakość kapitału ludzkiego. Duże znaczenie ma także promocja i sprawna obsługa administracyjna inwestorów oraz lokalne preferencje i udogodnienia tworzone dla pozyskania inwestycji.

Bardzo ważne jest również to, że pełne wyposażenie miasta w infrastrukturę techniczną, o której mowa również w Celu Strategicznym II, to obecnie nie tylko jeden z podstawowych wymogów cywilizacyjnych, ale także kluczowy warunek prowadzenia działalności gospodarczej. Inwestycje na terenie miasta prowadzone przez różne podmioty gospodarcze (w tym budownictwo mieszkaniowe) nie będą możliwe do przeprowadzenia bez stworzenia dla nich odpowiednich warunków, przede wszystkim w sferze infrastruktury, prawodawstwa i dobrej organizacji usług administracyjnych.

W realizacji celu I istotne jest również stworzenie elementów spójnej i długofalowej polityki wykorzystania w mieście lokalnych zasobów w taki sposób, aby stanowiły bazę dla lepszego rozwoju rekreacji i turystyki, gdyż niezaprzeczalny jest wpływ tych obszarów na poziom rozwoju miasta.

II/ POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Najistotniejszym oczekiwaniem mieszkańców w stosunku do każdego samorządu są jego aktywne działania w kierunku poprawy obecnych warunków życia. Zmiany polityczno-społeczne, zainicjowane w naszym kraju kilkanaście lat temu stworzyły możliwość swobodnego podróżowania, a co za tym idzie, zaobserwowania standardów życia w rozwiniętych krajach. Konfrontacja ta nie wypadła korzystnie – braki w zwodociągowaniu i skanalizowaniu, złej jakości drogi, niedostatek mieszkań, często zdegradowane środowisko naturalne (zwłaszcza wody powierzchniowe) świadczyły o różnicach poziomu rozwoju cywilizacyjnego.

Okres ostatnich kilkunastu lat to czas niezaprzeczalnych, pozytywnych przemian. W wielu miastach, również w Brzezinach, problem wyposażenia gospodarstw domowych w podstawowe elementy infrastruktury technicznej, takie jak telefony, czy dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, przestał w dużej mierze istnieć. Mimo tych postępów do zrobienia pozostało jeszcze wiele. Pełna infrastruktura techniczna oznacza bowiem również zaopatrzenie w źródła energii cieplnej, produkowanej przy poszanowaniu środowiska naturalnego, czy też zapewnienie dobrej jakości sieci dróg. Pod tym pojęciem kryje się także całkowite rozwiązanie kwestii odpadów stałych (odbiór, segregacja, utylizacja), czy też powszechny dostęp do światowej sieci internetowej. Tylko pełne podłączenie mediów jest w stanie zapewnić mieszkańcom miasta życie i rozwój na odpowiednim poziomie.

Jednym z kluczowych wyznaczników rozwoju, zarówno ekonomicznego jak i społecznego, jest dziś informacja, dostępność do niej i umiejętność jej wykorzystania. Stąd współczesne społeczeństwo jest najbardziej w historii nasycone techniką i od niej zależne. Również społeczeństwo miasta Brzeziny powinno stać się społeczeństwem informacyjnym, takim, w którym informacja jest intensywnie wykorzystana w życiu ekonomicznym, społecznym, kulturalnym i politycznym. Stąd wskazane jest, aby w mieście jak najszybciej w pełni zaczęto wykorzystywać szanse i możliwości, jakie niesie za sobą uczestnictwo w „sieci". Wykorzystując sprzyjające okoliczności należy zadbać o różnorodność i dostępność środków komunikacji i przetwarzania informacji.

W latach 2001 - 2007 łączna wartość inwestycji w infrastrukturę komunalną w mieście wyniosła z samego budżetu miasta ponad 20 mln. Jednak uzupełnienie brakujących elementów infrastruktury technicznej będzie związane z koniecznością poniesienia w kolejnych latach dalszych znaczących nakładów finansowych.

Zaspokojenie podstawowych potrzeb z zakresu infrastruktury technicznej jest z pewnością najważniejszym oczekiwaniem mieszkańców pod adresem władz miasta. Na obecnym poziomie rozwoju społeczeństwa nie jest ono jednak wystarczające do zapewnienia życia i rozwoju na oczekiwanym poziomie.

Dla społeczności lokalnej bardzo ważny jest dialog z miejscowymi władzami samorządowymi, które zostały powołane po to, by reprezentować jej interesy.

Równie istotna jest dostępność do tzw. usług społecznych, takich jak usługi zdrowotne, opieka społeczna, oświata czy też kultura, sport i rekreacja oraz przeciwdziałanie takim negatywnym zjawiskom jak ubóstwo, alkoholizm, narkomania, przemoc.
Społeczność lokalna oczekuje poszerzenia zakresu i poprawy poziomu świadczenia usług na własnym terenie.

W Brzezinach, oprócz budowy i modernizacji obiektów sportowych przy placówkach oświatowych, konieczne są również działania organizacyjne, pozwalające na włączanie się osób aktywnych społecznie w działania na rzecz miasta i jego mieszkańców. Niezbędne wydaje się podejmowanie działań, zwalczających objawy społecznego marazmu, szczególnie wobec obszarów problemowych, które mogą zostać poddane procesom rewitalizacji. Umożliwienie uczestnictwa w życiu społecznym będzie, więc również jednym z istotnych elementów tego opracowania.

5.3 Cele operacyjne w powiązaniu z celami strategicznymi

I) WSPIERANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO MIASTA

Rozwój gospodarczy jest podstawowym warunkiem zmniejszania się rozmiarów bezrobocia na terenie miasta, jak również źródłem wzrostu zamożności i podniesienia poziomu życia mieszkańców. Dzięki wpływom z podatków rosną także dochody budżetu samorządowego oraz maleją wydatki przeznaczane na pomoc społeczną. Z tego względu realizacja tego celu wymaga podjęcia zdecydowanych działań. Niezbędne jest stworzenie odpowiednich warunków organizacyjnych, a także prowadzenie aktywnej polityki promocyjnej miasta

I.1 Miasto przyjazne przedsiębiorcom.

Należy podkreślić, że samorząd lokalny nie dysponuje, zarówno z punktu widzenia uregulowań prawnych, jak i możliwości finansowych, narzędziami bezpośredniego wpływu na gospodarkę na terenie miasta. Nie oznacza to jednak, że samorząd nie może pełnić roli strony wspierającej i do pewnego stopnia stymulującej przemiany w gospodarce i na rynku pracy miasta.

W związku z powyższym w niniejszym dokumencie uwzględniono cały szereg projektów strategicznych.

1) Opracowanie i wdrożenie kompleksowej polityki wspierania przedsiębiorczości.

Efektywne funkcjonowanie Urzędu Miasta oraz sprawna obsługa wszystkich interesantów, a w przypadku omawianego projektu w szczególności podmiotów gospodarczych, wymaga dobrze zorganizowanego punktu informacyjnego, dysponującego aktualną i szeroką bazą danych.

Celem zadania jest zorganizowanie na terenie miasta punktu, który będzie miał za zadanie prowadzenie doradztwa w zakresie obsługi prawnej i finansowej. Jego funkcjonowanie ma na celu udostępnienie podstawowej wiedzy w tych dziedzinach szczególnie małym przedsiębiorstwom i osobom fizycznym – mieszkańcom miasta prowadzącym lub chcącym prowadzić działalność gospodarczą. W punkcie tym przedsiębiorcy mogliby przede wszystkim zaciągać informacji o prawnych aspektach prowadzenia działalności gospodarczej. Istotna byłaby również pomoc informacyjna, dotycząca dostępnych źródeł dofinansowania (przede wszystkim ze środków Unii Europejskiej), przeznaczonych na różnego rodzaju działalność oraz możliwość pozyskania informacji o jednostkach, w których można uzyskać konkretną i bezpośrednią pomoc w tym zakresie. Ważne jest również przekazanie przedsiębiorcom wiedzy nt. funkcjonowania rynków w Unii Europejskiej.

Sieć punktów o takim charakterze, tzw. Punktów Konsultacyjno-Doradczych, funkcjonuje już na terenie całego kraju przy wsparciu finansowym Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Biuro powinno także ściśle współpracować z innymi jednostkami w dziedzinie promocji miasta. Istotnym aspektem wspólnego funkcjonowania obu jednostek jest obniżenie kosztów działalności.

W ramach niniejszego projektu jako osobne zadanie wyodrębniono stworzenie systemu obiegu dokumentów i załatwiania spraw w Urzędzie (tzw. e-urząd). Z tego skomputeryzowanego systemu będą korzystali wszyscy interesanci Urzędu – zarówno przedsiębiorcy, jak i osoby fizyczne.

2) Powołanie stałego forum współpracy samorządu z przedsiębiorcami

Na terenie Brzezin odczuwalny jest brak satysfakcjonującej współpracy lokalnych przedsiębiorców z władzami samorządowymi, choć wiadomo, iż współpraca taka jest istotna, jeśli nie konieczna dla sprawnego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego miasta i rozwiązywania niektórych problemów lokalnych firm.

Do zadań odpowiednich komórek w Urzędzie Miasta będzie należało organizowanie periodycznych spotkań z szerokim gronem przedsiębiorców, jak również z węższymi grupami, reprezentującymi określone sektory lokalnej gospodarki. Tematyka i terminy takich spotkań będą ściśle uzależnione od identyfikowanych bieżących potrzeb, zarówno przedsiębiorców, jak i władz miasta i mogą dotyczyć takich spraw, jak polityka podatkowa miasta (odpowiadająca zapotrzebowaniom miejscowego biznesu).

3) Działania na rzecz dostosowania kwalifikacji obecnych i przyszłych pracowników do wymogów lokalnych pracodawców

Niniejszy projekt jest kolejnym z grupy działań, mających na celu rozwój działalności gospodarczej i zapobieganiu bezrobociu na obszarze miasta. Odpowiednie wykształcenie i przygotowanie zawodowe oraz „trafienie" w aktualne potrzeby pracodawców stanowią o powodzeniu na trudnym rynku pracy. W związku z tym szczególnie ważne dla wszystkich zainteresowanych stron jest prowadzenie odpowiednich systemów informacji o sytuacji na rynku pracy oraz organizowanie kształcenia średniego, wyższego oraz ustawicznego zgodnego z aktualnymi i przyszłymi potrzebami.

Pomimo, iż Urząd Miasta nie posiada w tym zakresie bezpośrednich kompetencji, to przyjęto, że do jego zadań będzie należała współpraca w zakresie prowadzenia baz danych o funkcjonowaniu i potrzebach rynku pracy. Takie bazy danych, zarówno o potrzebach pracodawców, jak i o zawodach nadwyżkowych są już prowadzone w ramach działalności Powiatowego Urzędu Pracy. Istotnym zadaniem będzie natomiast zwiększenie sposobów dotarcia do zainteresowanych, np. przez umieszczanie ofert w sieci komputerowej, czy stworzenie tzw. „kiosku z ofertami", gdzie zarówno zainteresowany pracodawca, jak i

pracownik będą mogli zaczerpnąć aktualnej informacji o możliwościach zatrudnienia. Istotne jest również zorganizowanie systemu dostępu do ofert z europejskiego rynku pracy.

W ramach realizacji tego projektu szczególnie istotna będzie współpraca Urzędu Miasta z Powiatowym Urzędem Pracy oraz instytucjami oświatowymi z terenu miasta. Jako, że działania na rynkach pracy od roku 2004 są finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

4) Promocja miasta (przyciąganie kapitału)

Działalność promocyjna jest bardzo pomocna i wręcz niezbędna w celu pozyskania zarówno inwestorów zewnętrznych, jak i turystów odwiedzających miasto. Każda z tych grup poszukuje jednak innego rodzaju informacji i w innej formie plastycznej. W związku z tym konieczne jest ukierunkowanie działań promocyjnych podejmowanych przez władze miasta.

Aby sprostać wymaganiom coraz bardziej zatłoczonego rynku inwestycyjnego istotnym elementem jest również umiejętność posługiwania się nowoczesnymi metodami marketingowymi. Realizacja projektu ma na celu stworzenie dobrze przygotowanej, kompleksowej oferty inwestycyjnej. Prezentacja oferty w Internecie i mediach oraz wykorzystanie wojewódzkich programów promocyjnych muszą tworzyć zintegrowany, spójny, efektywnie działający system.

Planowana działalność promocyjna miasta spełnia te wymogi i jest skierowana na podejmowanie i prowadzenie wielokierunkowych działań, do których należeć będzie m.in.: inwentaryzacja terenów inwestycyjnych, opracowanie specjalistycznych ofert inwestycyjnych, aktualizowanych co najmniej w cyklu rocznym, prowadzenie strony internetowej miasta, wydawanie publikacji multimedialnych i folderów reklamowych, organizacja imprez kulturalnych, organizacja spotkań z miejscowym i zewnętrznym biznesem oraz stały kontakt z prasą. Istotne jest, aby materiały informacyjne – foldery i informatory wydawane były również w językach obcych celem dotarcia do jak najszerszego kręgu osób w kraju i za granicą.

W omawianym projekcie opisano podjęcie wielu działań promocyjnych, które zmierzać będą do polepszenia wizerunku miasta i przyciągnięcia zewnętrznego kapitału. Należy przy tym pamiętać, że środki wydatkowane na promocję zwykle wydają się wysokie a ich wielorakie skutki często są trudne do zmierzenia.

5) System pozyskiwania środków zewnętrznych i informacji europejskiej

Celem realizacji projektu jest aktywne działanie Urzędu Miasta przy ubieganiu się o środki finansowe z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, zarówno na działania inwestycyjne (projekty „twarde"), jak i działania "miękkie" - w zakresie pomocy społecznej i rynku pracy.

Innym sposobem na pozyskanie finansowania usług i inwestycji komunalnych jest partnerstwo publiczno-prywatne. Sposób ten sprawdzony został w krajach lepiej rozwiniętych i wart jest stosowania także w Polsce.

Ponieważ dla realizacji bardzo wielu zadań w niniejszym dokumencie strategicznym przewidziano współfinansowanie ze środków zewnętrznych, więc od sprawnej realizacji niniejszego projektu zależeć będzie sukces całego spektrum innych projektów i co za tym idzie tempo rozwoju miasta.

I.2 Program rozwoju usług i atrakcji turystycznych

Coraz ważniejszą rolę w gospodarce miasta zajmuje turystyka, bowiem miasto posiada wiele atrakcji, przyciągających coraz więcej gości. Dalszy rozwój tej branży jest jednak hamowany przez brak odpowiedniego zagospodarowania obiektów historycznych, zbyt małą liczbę szlaków turystycznych, brakiem ścieżek rowerowych oraz nadal niewystarczającą bazę noclegową i gastronomiczną.

W programie tym przyjęto do realizacji kilka projektów, mających na celu wyeliminowanie powyższych braków, co z pewnością przyczyni się do rozwoju turystyki na terenie miasta.

1) Zagospodarowanie terenów turystyczno-rekreacyjnych

Ważnym działaniem jest zagospodarowanie terenów rekreacyjnych na terenie miasta. Do zadań przewidzianych do realizacji należy m.in. zagospodarowanie terenów Łąki miejskiej położonej między ul. Waryńskiego a ul. Kilińskiego pod tereny rekreacyjne. Również tereny byłej żwirowni „Fara II" są przewidziane zgodnie z Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Brzeziny jako miejsce wypoczynku. Dodatkowo przewidziane są dalsze prace konserwacyjne i pielęgnacyjne nasadzeń w parku miejskim.

2) Zagospodarowanie i wytyczenie szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych

Kolejnym uatrakcyjnieniem oferty turystycznej miasta ma być budowa szlaków pieszych i ścieżek rowerowych. Poszerzanie istniejącej oferty turystycznej o sieć szlaków i tras rowerowych zapewni nowe możliwości spędzania wolnego czasu, zarówno dla turystów odwiedzających teren miasta, jak i dla mieszkańców. Na początku trasy będą organizowane na najbardziej atrakcyjnych obszarach miasta i poprzez powiązanie z trasami sąsiednich gmin, będą stanowić część wojewódzkiego systemu szlaków pieszych i rowerowych.

Projekt, obok samego wyznaczenia atrakcyjnych turystycznie ścieżek i tras, przewiduje również szerokie prace nad ich otoczeniem, które w najbliższej przyszłości ma pełnić rolę elementu zwiększającego atrakcyjność szlaków turystycznych w okolicach miasta.

Poszerzanie istniejącej oferty, również w zakresie istniejących szlaków turystycznych i udostępnianiu miejsc historycznych, zapewni nowe możliwości spędzania wolnego czasu dla mieszkańców miasta i przyciągnie nowych turystów.

3) Rozbudowa bazy hotelowej i usług gastronomicznych

W zamierzeniach samorządu miasta, mającego na celu prowadzenie długofalowej polityki, zmierzającej do podniesienia liczby turystów na terenie miasta, jest również aktywizacja turystyczna, polegająca na rozwoju taniej bazy noclegowej i gastronomicznej. W zasadzie żaden podmiot nie oferuje tanich noclegów. Jeżeli chodzi o bazę gastronomiczną to jest kilka lokali o szybkiej obsłudze, dogodnie położonych i mogących sprawnie obsłużyć dużą grupę turystów. Samorząd pragnie więc pozyskiwać przedsiębiorców do rozwoju tego rodzaju infrastruktury m.in. poprzez promowanie powstałych obiektów na swojej stronie internetowej i na łamach własnych publikacji.

Dodatkowo można przeprowadzić akcję promocyjną, mającą na celu przekształcanie małych gospodarstw rolniczych w gospodarstwa agroturystyczne.

II) POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Jak wcześniej wspomniano, zaspokojenie podstawowych potrzeb z zakresu infrastruktury technicznej jest najważniejszym oczekiwaniem mieszkańców pod adresem władz miasta. Na obecnym poziomie rozwoju cywilizacyjnego powyższe potrzeby są jednak w dużej mierze zaspokajane i coraz częściej jest to traktowane jako coś oczywistego. W tej sytuacji nie mniej istotne stają się potrzeby wyższego rzędu, polegające na dostępności tzw. usług społecznych, takich jak usługi zdrowotne, opieka społeczna, oświata, czy też kultura, sport i rekreacja.

Przedsięwzięcia zawarte w tym celu stanowią również strategię integracji i pomocy społecznej, na którą składają się zadania do wykonania z zakresu pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, ochrony zdrowia, programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii, budownictwa socjalnego i edukacji publicznej.

II.1 Drogownictwo

W czasie prac nad Planem Rozwoju Lokalnego Miasta Brzeziny istotnym elementem, zasługującym na wyodrębnienie w osobnym programie, były drogi wraz z systemem komunikacji, bowiem jednym z podstawowych warunków dalszego rozwoju miasta jest istnienie efektywnego i dobrze utrzymanego systemu transportowego.

Drogi służą nie tylko mieszkańcom miasta i działającym tutaj podmiotom gospodarczym, ale także ruchowi tranzytowemu oraz są jednym z podstawowych kryteriów przy wyborze lokalizacji inwestycji. Z tych powodów stanowią bardzo istotny element infrastruktury technicznej – ich wysoka jakość powoduje większą dostępność komunikacyjną miasta.

Podobnie jak w większości miast w Polsce, również w Brzezinach układ komunikacyjny nie odpowiada obecnej skali natężenia ruchu drogowego. Dlatego też niezbędne są bardzo duże inwestycje, które pozwolą na lepsze zorganizowanie ruchu w mieście oraz zapewnią odpowiednią liczbę miejsc parkingowych, a przede wszystkim przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa na drogach.

1) Budowa dróg oraz poprawa stanu nawierzchni na drogach

W ramach niniejszego projektu przewidziano do realizacji wiele zadań modernizacyjnych na drogach na terenie miasta, administrowanych przez jednostki zewnętrzne, tj. Zarząd Powiatu Brzezińskiego, Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad oraz Zarząd Dróg Wojewódzkich.

Bardzo istotna przy tym będzie współpraca i wywieranie odpowiedniego lobby na ww. jednostki, gdyż realizacja zadań drogowych jest szczególnie kosztowna, a na działania w tym zakresie czekają wszystkie samorządy z obszaru powiatu i województwa.

2) Budowa obwodnicy i rozwiązanie problemu uciążliwości

Ruch tranzytowy, przebiegający obecnie przez miasto, wywołuje bardzo duże zagrożenie, zwłaszcza w okresie letnim, kiedy to jego natężenie znacznie wzrasta. Przejeżdżające pojazdy mechaniczne nie przestrzegają ograniczeń prędkości w terenie zabudowanym, stwarzając realne zagrożenie dla przechodniów i ruchu lokalnego, a przy tym przyczyniają się do bardzo dużego natężenia hałasu komunikacyjnego.

Z ww. powodów bardzo istotnym zadaniem jest całkowite przeniesienie ruchu tranzytowego poza miasto zwłaszcza po uruchomieniu węzła autostrad w Strykowie.

W wyniku wieloletnich starań w 2007 r. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad zobowiązała się do przygotowania planowanego przedsięwzięcia budowy obwodnicy miasta. W latach 2008-2009 ma zostać przygotowany projekt techniczny tej inwestycji.

3) Budowa parkingów

W związku z niewystarczająca liczbą parkingów na terenie miasta, przeznaczonych zarówno dla mieszkańców, jak również dla turystów odwiedzających miasto i okolice, należy podjąć działania mające na celu zagospodarowanie wielu terenów, zlokalizowanych w pobliżu centrum oraz na osiedlach na miejsca parkingowe. Brak miejsc parkingowych jest szczególnie widoczny w dni handlowe, kiedy zaparkowanie w centrum miasta jest bardzo utrudnione.

4) Budowa i modernizacja dróg gminnych na terenie miasta

Na terenie miasta jest około ***55,2 km dróg gminnych***, z których część wymaga pilnej modernizacji. Poza tym w związku z rozbudową osiedli i przygotowywaniem terenów pod nowe inwestycje, konieczna jest budowa nowych dróg lokalnych. Z tego powodu przed władzami samorządowymi przez cały okres realizacji strategii stoją zadania inwestycyjne, cechujące się bardzo wysoką kosztochłonnością, lecz niezbędne dla rozwoju i sprawnego funkcjonowania miasta.

Łączny koszt realizacji projektu jest szacowany ***na kilkanaście milionów złotych*** i oprócz budżetu miasta, ma być pokryty ze środków zewnętrznych, w tym w szczególności unijnych funduszy strukturalnych.

5) Budowa ścieżek rowerowych na terenie miasta

Istotną cześć działań w ramach programu „Drogownictwo" stanowi więc budowa i ścieżek rowerowych na terenie miasta. Mają one zdecydowanie przyczynić się do poprawy warunków komunikacyjnych dla wszystkich użytkowników i podniesienia poziomu bezpieczeństwa rowerzystów poruszających się po drogach.

Sieć ścieżek rowerowych oznacza również poszerzenie istniejącej oferty turystycznej i zapewnienie nowych możliwości spędzania wolnego czasu zarówno dla turystów odwiedzających teren miasta, jak i dla mieszkańców. Docelowo ścieżki powinny zostać powiązane z trasami rowerowymi sąsiednich gmin i stanowić część wojewódzkiego systemu szlaków rowerowych.

II.2 Ochrona środowiska

Dbałość o środowisko jest jednym z najważniejszych elementów rozwoju nowoczesnej gospodarki. Wszystkie samorządy na terenie kraju realizują programy tego typu w celu powstrzymania degradacji środowiska i zachowania istniejących zasobów naturalnych. W ramach tego programu miasto Brzeziny będzie realizować kosztowne inwestycje, oczywiście w miarę dostępnych środków. Dlatego właśnie realizacja projektów opisanych tutaj, podobnie jak inwestycji drogowych, będzie narażona na przesunięcia w czasie w stosunku do planu, ze względu na brak wolnych funduszy w budżecie miasta.

Inwestycje omawiane w niniejszym programie przyczyniają się do realizacji założeń wojewódzkiej i krajowej polityki w dziedzinie ochrony środowiska.

1) Rozwinięcie systemów kanalizacji i oczyszczania

W ramach niniejszego projektu przewidziano do realizacji kilka zadań mających poprawić obecny stan.

Regulacja gospodarki ściekowej jest niezbędna. Ma nastąpić modernizacja i rozbudowa istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej, co wpłynie pozytywnie na ochronę środowiska. Dodatkowo planowany rozdział sieci ogólnospławnej odciąży oczyszczalnię i umożliwi przyłączenie nowych odbiorców. Równolegle do realizacji tego zadania należy podjąć działania modernizacyjne oczyszczalni ścieków w Brzezinach, aby poziom oczyszczenia nieczystości płynnych pozostawał na poziomie zgodnym z normami europejskimi.

Dodatkowo konieczne jest wspieranie akcji budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

2) Rozwiązanie problemu gospodarki odpadami

W związku z faktem, iż składowisko odpadów w Brzezinach, zapełni się za 2 - 3 lata, niezbędna jest jego rozbudowa oraz modernizacja. W ramach projektu przewidziano również prowadzenie dalszych działań, mających na celu wprowadzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami, który ma przede wszystkim polegać na selektywnej zbiórce odpadów. W tym przypadku bardzo ważna jest również akcja informacyjna i promocja tej formy gospodarowania odpadami, tak by społeczeństwo włączyło się w akcję segregacji odpadów, która powinna rozpoczynać się w każdym gospodarstwie domowym. Zapewnienie odpowiednich i oznakowanych pojemników jest podstawowym i niezbędnym warunkiem do powodzenia tej akcji. Przyjęcie systemu segregacji i przetwarzania odpadów zmniejszy ilość odpadów składowanych na wysypisku, a tym samym zmniejszy uciążliwość dla środowiska.

Kolejnym zadaniem do wykonania w ramach omawianego projektu jest budowa kompostowni na terenie składowiska odpadów, jak również likwidacja z terenów miasta wyrobów zawierających azbest.

Na realizację powyższych zadań planowane jest pozyskanie środków zewnętrznych, przede wszystkim z Unii Europejskiej oraz krajowych funduszy ochrony środowiska.

3) Rozwój sieci ciepłowniczych na terenie miasta oraz pozyskiwanie alternatywnych źródeł energii.

W chwili obecnej są opracowane i uchwalone przez Radę Miasta Brzeziny „ Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe miasta Brzeziny", w których m.in. zinwentaryzowano system gospodarki energetycznej i dokonano oceny jego stanu oraz zestawiono wymagane inwestycje w zakresie uzbrojenia energetycznego miasta. Od podjęcia działań w tej dziedzinie zależy bowiem w dużym stopniu stan zanieczyszczenia powietrza na terenie miasta.

Jako najważniejsze działania z zakresu ciepłownictwa zidentyfikowano budowę miejskiej sieci ciepłowniczej oraz likwidację ogrzewania etażowego i piecowego w budynkach wielorodzinnych w mieście, które jest źródłem tzw. niskiej emisji. Polepszenie jakości powietrza zanieczyszczanego przez lokalne kotłownie jest jedną z najpoważniejszych potrzeb lokalnych.

Ze względu na bardzo wysokie koszty podjęcia ww. zadań, wielokrotnie przekraczające możliwości inwestycyjne zarówno Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o., jak i budżetu miasta, niezbędne będzie pozyskanie środków ze źródeł zewnętrznych, w tym przede wszystkim unijnych środków pomocowych oraz z krajowych funduszy ochrony środowiska.

Chcąc przeprowadzać zmiany w sposobie wykorzystywania energii oraz modernizacji systemów wytwarzania ciepła należy przewidzieć prowadzenie działań termomodernizacyjnych na terenie miasta.

Ważnym działaniem jest również możliwość wykorzystania lokalnych i odnawialnych zasobów energii np: energii ze spalania biomasy, energii słonecznej (kolektory słoneczne) itp.

4) Budowa sieci wodno-kanalizacyjnych

Doprowadzanie wody i odbiór ścieków to jeden z podstawowych wymogów cywilizacyjnych i jedno z podstawowych kryteriów warunkujących atrakcyjność inwestycyjną danego obszaru, dlatego też zapewnienie sprawnego działania sieci jest jednym z nieustających i najważniejszych zadań samorządu miasta.

Mimo, iż dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej posiada większość gospodarstw domowych z terenu miasta, to jednak istnieją jeszcze obszary nie zaopatrzone w te media. Są to przede wszystkim nowe osiedla oraz tereny, na których planowane jest powstanie zabudowy mieszkalnej. W najbliższych latach konieczne będą również coraz częstsze modernizacje istniejącego systemu przesyłowego.

Realizacja tego projektu również będzie wiązała się z koniecznością wydatkowania bardzo poważnych kwot. Oprócz środków z budżetu miasta możliwe jest pozyskanie na ten cel środków z funduszy ochrony środowiska oraz środków unijnych, pochodzących w przyszłych latach z funduszy strukturalnych. Szczegółowy opis poszczególnych etapów prac znajduje się w tabeli realizacyjnej projektu.

II.3 Mienie komunalne

Istotnym czynnikiem, wpływającym na dostępność środków inwestycyjnych, są wydatki ponoszone na utrzymanie gospodarki mieszkaniowej, dlatego w celu realizacji przemyślanej polityki mieszkaniowej zdecydowano o umieszczeniu w strategii tego programu, ukierunkowanego na racjonalne gospodarowanie mieniem komunalnym.

1) Poprawa stanu budynków, budowa domów TBS, mieszkań socjalnych

Już dzisiaj część budynków zarówno mieszkalnych, jak i użyteczności publicznej (szkoły, przedszkole) wymaga remontów, do których będzie należała m.in. termomodernizacja, remonty elewacji, dachów i innych elementów.

Poza tym w mieście zidentyfikowano znaczne i niezaspokojone dotychczas potrzeby mieszkaniowe. Brak oddawania do użytku nowych mieszkań jest wyraźnie odczuwalny, dlatego Gmina wspierać będzie rozwój wszelkich form budownictwa. Projekt dotyczy więc zarówno budowy mieszkań socjalnych, spółdzielczych, developerskich, prywatnych jak i poprzez Towarzystwo Budownictwa Społecznego.

II.4. Oświata, kultura, sport

Z przeprowadzonej analizy sytuacji w mieście wynika, że w omawianych dziedzinach wiele w ostatnich latach zostało zrobione, lecz mimo to istnieje jeszcze dużo braków, których wyeliminowanie przewidziano w projektach strategicznych. Dotyczą one przede wszystkim

rozbudowy i poprawy stanu obiektów szkolnych, sportowych przy szkołach, remontu przedszkola, budowy przedszkola oraz modernizacji i remontu placówek kulturalnych i konserwacji bazy muzealnej, a także budowy międzyszkolnego kompleksu sportowego. W ramach niniejszego programu znalazły się także projekty, dotyczące aktywizacji młodzieży.

1) Budowa międzyszkolnego kompleksu sportowego oraz modernizacja sal gimnastycznych i boisk przy szkołach

Konieczność budowy kompleksu sportowego i modernizacji obiektów sportowych przy szkołach nie podlega dyskusji mimo wysokich kosztów tego typu przedsięwzięć. W latach 2007-2013 planowanych jest kilka dużych inwestycji – budowa międzyszkolnego kompleksu sportowego przy krytej pływalni, modernizacja i doposażenie sal gimnastycznych i boisk sportowych:

- Boisko szkolne przy Szkolne Podstawowej nr 1
- Boisko międzyszkolne przy Szkole Podstawowej nr 2 i Gimnazjum

Planowane są również stopniowe remonty i modernizacje szkół. Konieczne jest także przeprowadzenie rewitalizacji terenu przy ulicy Sportowej, budowy bazy sportowo-noclegowo- turystycznej.

Łączny koszt realizacji zadań w ramach projektu nie jest jeszcze dokładnie określony, lecz z pewnością przekroczy możliwości budżetu miasta. W związku z powyższym, duża część wydatków ma zostać pokryta środkami z Ministerstwa Edukacji Narodowej i z Ministerstwa Sportu, a także z innych źródeł zewnętrznych.

2) Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz budowa przedszkola

W ramach realizacji projektu planowane są następujące przedsięwzięcia:

- udostępnienie w czasie pozalekcyjnym boisk przy szkołach
- organizacja świetlic szkolnych
- budowa przedszkola.

Realizacja tych przedsięwzięć ma na celu wzbogacenie szkolnego procesu dydaktyczno-wychowawczego o pozalekcyjne zajęcia edukacyjne oraz sportowe i jest niezbędnym elementem prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży, ich samodzielnego myślenia oraz

twórczej ekspresji. Zajęcia takie stanowią element polityki prorodzinnej, prowadzonej przez Miasto.

Działania w zakresie popularyzacji i upowszechniania kultury fizycznej są niezwykle ważne ze względu na ich duże znaczenie jako czynników pobudzających rozwój i sprawność organizmu. Imprezy sportowo-rekreacyjne spełniają rolę zachęty i wyrabiają nawyk do czynnego uczestnictwa w rekreacji, mającej charakter działań prozdrowotnych. Dodatkowo ważnym punktem jest budowa skateparku dla młodzieży i placu zabaw dla dzieci.

Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Brzeziny przewiduje w najbliższym czasie budowę nowego przedszkola. Przedsięwzięcie to stanowi jedną z inwestycji priorytetowych, będących wynikiem aktualnych potrzeb oraz wyrazem prorodzinnej polityki samorządu. Inwestycja ta stworzy również nowe miejsca pracy, zwłaszcza dla kobiet oraz możliwości aktywizacji zawodowej.

3) Wspieranie indywidualnego rozwoju dzieci i młodzieży

W ramach tego projektu przewidziano przede wszystkim zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych, zarówno dla dzieci mających problemy z nauką, jak i szczególnie uzdolnionych. Są to niezmiernie ważne przedsięwzięcia ze względu na wyrównywanie szans rozwoju dzieci i młodzieży.

Ważnym punktem jest ufundowanie stypendiów szkolnych i sportowych dla uczniów, a także nagród pieniężnych dla najlepszych uczniów szkól ponadgimnazjalnych.

Kolejnym elementem projektu jest organizacja oddziałów integracyjnych w przedszkolach oraz szkołach i przygotowywanie kadry nauczycielskiej do pracy z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną.

Istotne jest również zwiększenie ilości miejsc w przedszkolach, co wpłynie na rozszerzenie możliwości organizacji zajęć dodatkowych.

Niezbędne jest również reaktywowanie MOK.

4) Remonty i rozbudowa bazy muzealnej

Najważniejszym zadaniem dla Muzeum jest konserwacja jego budynku oraz infrastruktury go otaczającej. Należy rozpocząć starania o pozyskanie środków unijnych, które mogłyby wspomóc finansowo to zadanie.

II.5 Zdrowie, pomoc społeczna, bezpieczeństwo

Sytuacja dotycząca opieki zdrowotnej w mieście została oceniona jako stosunkowo dobra pod względem dostępności usług podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej. Natomiast w zakresie opieki społecznej działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej spotyka się z licznymi problemami, spowodowanymi przede wszystkim ograniczonymi środkami, zwłaszcza w obliczu coraz większej liczby rodzin wymagających pomocy, między innymi z powodu ubóstwa.

Te kwestie spowodowały, iż w Planie Rozwoju Lokalnego Miasta Brzeziny zdecydowano o umieszczeniu niniejszego programu, będącego – razem z realizowanymi równolegle zadaniami z zakresu oświaty i zagospodarowania wolnego czasu młodzieży oraz budownictwa socjalnego - rdzeniem miejskiej strategii integracji i polityki społecznej. Sprawy te są tym bardziej istotne w rzeczywistości, w której trudne sytuacje życiowe powodują wzrost patologii społecznych. Utrzymująca się duża liczba kradzieży, problemy z zapewnieniem schronienia i opieki osobom biednym i narażonym na przemoc w rodzinie, alkoholizm i narkomania to tematy nierozłącznie związane zarówno z kwestiami pomocy społecznej, jak i bezpieczeństwa publicznego.

1) Poprawa bezpieczeństwa na terenie Miasta

Ze wszystkich przeprowadzonych badań wynika, że społeczeństwo polskie czuje się coraz bardziej zagrożone o bezpieczeństwo własne i swojego mienia. Znajduje to odzwierciedlenie w statystykach – z roku na rok rośnie liczba wypadków na drogach. Zjawisko to jest konsekwencją wielu czynników, wśród których należy podkreślić wzrost ubóstwa (wynikający z dużej mierze z coraz wyższego bezrobocia), coraz mniejsze środki na utrzymanie służb porządku i bezpieczeństwa, coraz więcej pojazdów na drogach i ograniczone środki na budowę i utrzymanie dróg.

Celem projektu jest kompleksowe poprawienie stanu bezpieczeństwa na terenie miasta, uzyskane dzięki działaniom prowadzonym przez różne jednostki. Należeć do nich będzie przede wszystkim:

- stworzenie monitoringu wizyjnego miejsc publicznych
- poprawa bezpieczeństwa w szkołach (monitoring wizyjny, kształcenie kadry nauczycielskiej w zakresie umiejętności diagnozowania zagrożeń i przeciwdziałania im)

- pedagogizacja rodziców – warsztaty dla rodziców, dotyczące rozwiązywania problemów wychowawczych.

2) Wspieranie osób najbardziej potrzebujących (niepełnosprawnych, bezrobotnych, bezdomnych), powołanie Centrum Aktywności Lokalnej

Miasto obecnie ma ustawowy obowiązek niesienia pomocy rodzinom zagrożonym bezdomnością poprzez zapewnienie mieszkań socjalnych i zabezpieczenie schronienia.

W ramach omawianego projektu mają zostać podjęte działania, których celem jest przede wszystkim zapewnienie lepszej opieki wszystkim potrzebującym, a także objęcie pomocą osób, które do tej pory miały do niej ograniczony dostęp. Spektrum planowanych działań jest bardzo szerokie, a wśród nich przewiduje się przede wszystkim:

- opracowanie programu zapewnienia lokali najuboższych
- aktywizacja osób zagrożonych bezdomnością
- utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej jako formy wsparcia środowiskowego osób niepełnosprawnych i dzieci z rodzin patologicznych
- organizację zatrudnienia socjalnego
- wsparcie programów stypendialnych
- opracowanie programu wspierania matek wychowujących samotnie dzieci.

Realizacja programu Centrum Aktywności Lokalnej ma na celu jeszcze większe zaktywizowanie społecznej działalności mieszkańców miasta. Jest on ukierunkowany na pomoc wszystkim potrzebującym.

3) Program aktywizacji osób starszych

W związku ze stopniowym „starzeniem się" polskiego i brzezińskiego społeczeństwa, niezbędne jest podjęcie kompleksowych działań skierowanych na rozwiązywanie problemów starszych mieszkańców miasta . Poprawiany jest stan chodników i jezdni, infrastruktury społecznej, aktywizowane są działania Muzeum (MOK) .

II.6 Rewitalizacja zaniedbanych obszarów miejskich

Podobnie jak w większości małej i średniej wielkości miast, także i w Brzezinach istnieją obszary problemowe, które zamieszkują w znacznej części osoby bezrobotne i

potrzebujące pomocy społecznej. Zaniedbanie tych obszarów przejawia się także dewastacją budynków i potrzebami w zakresie infrastruktury.

Integracja Polski z Unią Europejską umożliwia sięgnięcie do zachodnich wzorów rewitalizacji takich obszarów oraz daje szansę na pozyskanie środków finansowych na jej realizację.

Rewitalizacja powinna być rozumiana szeroko i obejmować kilka aspektów: społeczno-ekonomiczny i architektoniczno-przestrzenny. Nie chodzi więc tu jedynie o rehabilitację starej zabudowy i kształtowanie zaniedbanej przestrzeni (potrzeby w tym względzie pokazuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego), ale także aktywizację mieszkańców – pomoc w znalezieniu pracy, edukacji, wsparcie w remontach lokali.

Działania rewitalizacyjne powinny zostać poprzedzone diagnozą potrzeb w tym względzie i opracowaniem harmonogramu działań wraz ze wskazaniem możliwości ich finansowania (Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Brzeziny).

Realizacja pełnego zakresu rewitalizacji uzależniona jest w znacznym stopniu od pozyskania finansowania zewnętrznego.

5.4 Zgodność założeń *Strategii* z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy, powiatu, województwa oraz kraju

Niniejsza *Strategia* to dokument, który w swoich ustaleniach jest zgodny ze strategicznymi dokumentami na poziomie krajowym, wojewódzkim jak i powiatowym (*Strategia rozwoju powiatu brzezińskiego na lata 2004-2014*). Zgodność *Strategii* ze strategicznymi dokumentami planistycznymi jest bowiem warunkiem koniecznym jego skutecznej realizacji. Poniżej wykazano zgodność zakładanych kierunków rozwoju Miasta Brzeziny z założeniami niektórych dokumentów na poziomie krajowym oraz wojewódzkim.

1 Powiązanie z Narodowym Planem Rozwoju na lata 2007 – 2013

Podstawą opracowania *Strategii* w zakresie metodycznym jest Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013. Diagnoza stanu gminy, prognozy trendów demograficznych i gospodarczych oraz sformułowane na ich podstawie cele są spójne z NPR. Należ zauważyć, iż analiza społeczno - gospodarczego stanu miasta pokazała występowanie na terenie Miasta Brzeziny problemów i negatywnych tendencji specyficznych dla całego kraju, opisanych w NPR. Chodzi tu m.in. o:

- zły stan infrastruktury technicznej,
- trudną sytuację na rynku pracy - wysoką stopę bezrobocia oraz niski poziom wskaźników aktywności zawodowej i zatrudnienia,
- starzenie się społeczeństwa, zmniejszanie się liczby ludności w wieku produkcyjnym,
- słaba atrakcyjność obszarów dla inwestorów,
- duże zróżnicowanie między dochodami gospodarstw domowych,
- słabe wykorzystanie szans wynikających z rozwoju turystyki w Polsce,
- zbyt niska aktywność społeczna Polaków,
- brak innowacyjnych przedsięwzięć.

W związku z tym cele strategiczne obu dokumentów są ze sobą powiązane. Dotyczy to głównie następujących celów NPR:
- Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.
- Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

2 Powiązanie z Narodową Strategią Spójności

Zapisy *Narodowej Strategii Spójności* w zakresie identyfikacji problemów na obszarze Polski oraz zamierzonych do osiągnięcia celów są tożsame z celami stawianymi przed władzami i społecznością Gminy Miasta Brzeziny. Dotyczy to przede wszystkim następujących celów horyzontalnych:

a) Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- Wzrost poziomu edukacji społeczeństwa oraz poprawa jakości kształcenia,
- Tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości,
- Przeciwdziałanie ubóstwu i zapobieganie wykluczeniu społecznemu,
- Wzmocnienie potencjału zdrowotnego kapitału ludzkiego.

b) Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów, m. in. poprzez:
- Zapewnienie i rozwój infrastruktury ochrony środowiska,
- Wsparcie podstawowej infrastruktury społecznej.

c) Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- Wspieranie działalności wytwórczej przynoszącej wysoką wartość dodaną,
- Rozwój sektora usług,

- Poprawa otoczenia funkcjonowania przedsiębiorstw i ich dostępu do zewnętrznego finansowania,
- Społeczeństwo informacyjne,
- Zwiększenie inwestycji w badania i rozwój i tworzenie rozwiązań innowacyjnych.

d) Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- Przeciwdziałanie marginalizacji i peryferyzacji obszarów problemowych.

e) Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

3 Powiązanie ze Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015

Cele *Strategii* w pełni realizują cel główny oraz priorytety *Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015.*

Celem głównym *Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015* jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin.

Cel główny, a także problemy społeczno – gospodarcze wynikające z zapóźnień rozwojowych, niedoinwestowania polskiej gospodarki oraz uwarunkowań zewnętrznych, wskazują na priorytety *Strategii Rozwoju Kraju.*

Priorytetami tymi są min.:
· Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki
· Poprawa stanu infrastruktury technicznej społecznej
· Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości
· Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa
· Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej

Ww. priorytety określają najważniejsze kierunki i główne działania, które w założeniach są tożsame z zakładanymi przez niniejszą *Strategię.*

4 Powiązanie z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego

Projekt *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego* zakłada działania mające służyć rozwiązywaniu problemów regionu oraz wyznacza kierunki rozwoju na lata 2007 – 2013. Niniejszy dokument pełni taką samą rolę, jednakże działania w nim przewidziane mają charakter lokalny. Realizacja działań zapisanych w obu dokumentach

sprawi, że będą na siebie oddziaływać. Dla uzyskania większych efektów działania te muszą być ze sobą spójne.

Niniejszy dokument jest komplementarny z zapisami RPO WŁ w następujących dziedzinach:
1. Oś priorytetowa I: Infrastruktura transportowa,
2. Oś priorytetowa II: Ochrona środowiska, zapobieganie zagrożeniom i energetyka,
3. Oś priorytetowa III: Gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość,
4. Oś priorytetowa IV: Społeczeństwo informacyjne,
5. Oś priorytetowa V: Infrastruktura społeczna,
6. Oś priorytetowa VI: Odnowa obszarów miejskich,

5 Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego

Założenia *Strategii* wpisują się w *Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020*, realizuje lub wspiera realizację jej celów. Cele główne oraz szczegółowe *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego* w odniesieniu do *Strategii Rozwoju Miasta Brzeziny to*:

I. Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa
· Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców województwa
· Podniesienie jakości życia
· Uporządkowanie gospodarki przestrzennej
· Zmniejszenie zjawisk wykluczenia społecznego i modernizacja systemów pomocy społecznej
· Podniesienie poziomu aktywności społecznej

II. Poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa
· Zwiększanie dostępności gospodarczej regionu
· Tworzenie nowoczesnej, prorozwojowej i innowacyjnej bazy gospodarczej
· Budowa społeczeństwa informacyjnego
· Podniesienie ogólnego poziomu zatrudnialności i mobilności zawodowej mieszkańców województwa
· Tworzenie wizerunku regionu przyjaznego i atrakcyjnego dla podejmowania współpracy, inwestowania i życia mieszkańców

III. Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą
· Stymulowanie przemian w sieci osadniczej polegających na wzroście roli miast w organizacji funkcjonalno-przestrzennej województwa

· Uporządkowanie gospodarki przestrzennej

· Umocnienie identyfikacji mieszkańców z województwem

· Poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska

6. Identyfikacja źródeł zewnętrznego finansowania zadań ze szczególnym uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007 - 2013.

W perspektywie kolejnych lat Gmina Miasto Brzeziny, podobnie jak inne samorządy terytorialne, stoi przed trudnym zadaniem polegającym na jak największym wykorzystaniem zewnętrznych środków finansowania planowanych zadań. Takie podejście do niniejszej *Strategii* gwarantuje realizację zakładanych w niej celów. Tylko racjonalna i efektywna polityka pozyskiwania środków zewnętrznych zapewnić może samorządowi wystarczający strumień środków na realizację wszystkich planowanych inwestycji.

Doświadczenia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego pokazały, że środki unijne przeznaczone na rozwój regionalny, nie są „łatwym" źródłem wspierania zadań samorządowych. Z jednej strony ogromna konkurencja, z drugiej zaś niedoskonałości proceduralne oraz nadmierna biurokracja, sprawiły, że część beneficjentów nie skorzystała lub zraziła się do tych środków. Oczywiście pozostają inne źródła finansowania zadań, pochodzące między innymi z:

- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi
- Narodowego Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- EkoFunduszu
- BOŚ Banku

Należy jednak podkreślić, że analizując warunki wsparcia z różnych źródeł, środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego są jednym z najbardziej atrakcyjnych instrumentów wspierania lokalnych budżetów w zakresie inwestycji infrastrukturalnych.

W związku z powyższym należy odpowiednio się przygotować, aby nie utracić szansy, jaką roztacza przed miastem perspektywa nowego okresu programowania 2007–2013. Co i jak należy zrobić, aby nie utracić tej szansy?

Odpowiadając na wyżej postawione pytanie posłużę się katalogiem zasad, którymi winno się kierować na drodze po dofinansowanie projektów w ramach RPO WŁ 2007-2013:

1. Odpowiednie przygotowanie się przed rozpoczęciem konkursów

- podział kompetencji oraz przygotowanie merytoryczne pracowników
- przygotowanie dokumentacji technicznej planowanych do realizacji inwestycji
- opracowanie wniosków, studiów wykonalności oraz innych niezbędnych dokumentów

2. Zastosowanie równocześnie metody jakościowej oraz ilościowej

- składane wnioski wraz z niezbędnymi załącznikami winny być zgodne z wymogami dokumentów programowych oraz z dokumentacją konkursową
- ze względu na ograniczoną alokację środków w ramach poszczególnych działań RPO WŁ 2007-2013 należy aplikować o dofinansowanie dla jak największej ilości przedsięwzięć w pierwszych konkursach

3. Efektywna promocja przedsięwzięć

- szereg działań mających na celu upowszechnienie przedsięwzięcia, jego znaczenia, konieczności realizacji oraz wpływu na rozwój lokalny/regionalny.

6.1 Szczegółowy opis możliwości dofinansowania inwestycji w ramach RPO WŁ 2007-2013

Zgodnie z tabelami finansowymi zawartymi w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013* wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie (*Narodowa Strategia Spójności*) województwo łódzkie będzie dysponować w latach 2007-2013 kwotą wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 1 006,38 mln euro, co w powiązaniu z wkładem własnym beneficjentów wyniesie 1 282,34 mln euro. Poniżej przedstawiono alokację ww. środków w odniesieniu do poszczególnych osi priorytetowych.

Tabela 6.1 Alokacja środków RPO WŁ 2007 – 2013 w odniesieniu do osi priorytetowych

Osie priorytetowe	Alokacja EFRR
I – Infrastruktura Transportowa	241,5 mln euro
II – Ochrona Środowiska, Zapobieganie Zagrożeniom i Energetyka	71,1 mln euro
III – Gospodarka, Innowacyjność, Przedsiębiorczość	271,7 mln euro
IV – Społeczeństwo Informacyjne	70,4 mln euro
V – Infrastruktura Społeczna	120,8 mln euro
VI – Odnowa Obszarów Miejskich	100,8 mln euro
VII – Pomoc Techniczna	30,2 mln euro

Źródło: Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013

Niniejsza analiza możliwości finansowania przedsięwzięć Gminy Miasta Brzeziny oparta została na zapisach:

- *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013* przyjętego przez Zarząd Województwa Łódzkiego (ZWŁ) uchwałą Nr 1244/06 w dniu 22 grudnia 2006 r. Dokument uwzględnia zmiany zatwierdzone przez ZWŁ w dniu 31 stycznia 2007 r.

- Projekcie *Uszczegółowienia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013*

W związku z faktem, iż na dzień aktualizacji *Strategii* dostępny był jedynie projekt ww. *Uszczegółowienia…* należy wziąć pod uwagę możliwość wystąpienia pewnych zmian w dalszym toku zatwierdzania tego istotnego dokumentu programowego.

Poniższa tabela przedstawia osie priorytetowe oraz konkretne działania RPO WŁ, w obrębie których samorząd Miasta Brzeziny będzie mógł aplikować o dotacje. Ukazuje również cele i uzasadnienie poszczególnych działań, jak również prezentuje przykładowe inwestycje możliwe do realizacji w ich ramach. Tabela ma za zadanie sygnalizować możliwości, nie zawiera jednak wszystkich informacji niezbędnych do poprawnego przygotowania wniosków aplikacyjnych.

Dokonując wyboru prezentowanych poniżej działań kierowano się następującymi przesłankami:

- kompatybilnością z planowanymi w dokumentach strategicznych Gminy Miasta Brzeziny inwestycjami,

- dostępnością z punktu widzenia katalogu potencjalnych beneficjentów mogących aplikować o środki w ramach poszczególnych działań.

OŚ PRIORYTETOWA I – INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA
DZIAŁANIE I.1 DROGI
Cel i uzasadnienie działania: Celem działania jest zarówno poprawa stanu oraz powiązanie regionalnej i lokalnej sieci dróg województwa łódzkiego z siecią dróg krajowych, transeuropejską siecią transportową TEN-T oraz lotniskami jak i poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego w województwie. Przedsięwzięcia realizowane w ramach działania zmierzać będą do wykorzystania strategicznego położenia województwa w centrum kraju, Europy Środkowo-Wschodniej jak również na przecięciu się transeuropejskich korytarzy transportowych. Budowa lub przebudowa dróg, drogowych obiektów inżynierskich lub obwodnic wraz z towarzyszącą infrastrukturą przyczyni się do połączenia stosunkowo dobrze rozwiniętej sieci dróg województwa z siecią dróg krajowych i europejskich co skutkować będzie szybszymi i bezpieczniejszymi połączeniami aglomeracji łódzkiej z głównymi ośrodkami rozwoju w

województwie, wyeliminowaniem wąskich gardeł, wzrostem atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Poprawi się także przede wszystkim stan techniczny dróg w regionie. Poprawie ulegnie bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego, jak i mieszkańców miast poprzez m.in. przebudowę miejsc szczególnie niebezpiecznych, wyprowadzenie ruchu z centrów miast czy też monitoring bezpieczeństwa ruchu drogowego. Realizowane inwestycje będą zmierzały do osiągania standardów unijnych w zakresie dopuszczalnego nacisku na oś, ochrony środowiska, bezpieczeństwa. W ramach działania wsparcie przeznaczone zostanie także na projekty z zakresu budowy lub przebudowy ciągów pieszo-rowerowych oraz ścieżek rowerowych przyczyniające się do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego jak również do zwiększania atrakcyjności turystycznej regionu. W odniesieniu do projektów zmierzających do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego preferowane będą projekty realizowane w połączeniu z inwestycjami drogowymi. Natomiast w przypadku projektów ukierunkowanych na cele turystyczne, preferowane będą projekty kompleksowe, realizowane w partnerstwach. Przedsięwzięcia realizowane będą na drogach wojewódzkich, gminnych, powiatowych [zgodnie z definicją zamieszczoną w ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. 2007 r., nr 19, poz. 115)] lub drogach leśnych uzupełniających drogi publiczne (drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne, zgodnie z ww. definicją). Realizowany będzie także jeden projekt na drodze krajowej jako projekt kluczowy, indywidualny, uzgodniony w ramach NSRO z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego. Priorytetowo traktowane będą projekty realizowane na drogach regionalnych (drogi wojewódzkie). Projekty dotyczące dróg lokalnych (drogi powiatowe, gminne i leśne uzupełniające drogi publiczne) będą musiały wykazywać wyraźny wpływ na rozwój regionalny i związane z tym tworzenie miejsc pracy.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Budowa, przebudowa dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, w tym: obwodnic, skrzyżowań, zatok, prace z zakresu poszerzenia pasa drogowego i wzmocnienia nawierzchni dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą wzdłuż realizowanej inwestycji,
- Budowa, przebudowa drogowych obiektów inżynieryjnych np. wiaduktów, tunelów, mostów, estakad, przepustów, konstrukcji oporowych,
- Budowa, przebudowa ciągów pieszo-rowerowych lub ścieżek rowerowych w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego lub zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu,
- Budowa, przebudowa dróg leśnych, będących uzupełnieniem dróg publicznych (tylko w przypadku, gdy realizowana operacja jest powiązana z budową, przebudową drogi publicznej lub gdy droga publiczna nie wymaga takiej interwencji),
- Monitoring bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym: wyposażenie instytucji w urządzenia lub pojazdy wykorzystywane na drogach do śledzenia stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- Przebudowa miejsc szczególnie niebezpiecznych, zwiększająca bezpieczeństwo ruchu drogowego,
- Zakup sprzętu dla usprawnienia ratownictwa drogowego,
- Działania prewencyjne, kampanie medialne, poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego.

DZIAŁANIE I.4 MIEJSKI TRANSPORT PUBLICZNY

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest wzrost konkurencyjności oraz poprawa jakości transportu publicznego w miastach województwa łódzkiego. Do słabych stron województwa w zakresie transportu publicznego zaliczyć należy m.in. słabą lokalną komunikację miejską w miastach województwa oraz słabnącą w stolicy regionu i jej aglomeracji. Niski poziom świadczonych usług wpływa na rosnące wykorzystanie transportu indywidualnego co przyczynia się do rosnącego obciążenia dróg województwa, powoduje występowanie zjawiska zatłoczenia oraz pogarszanie się stanu środowiska naturalnego.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach działania polegające na m.in. budowie lub przebudowie infrastruktury transportu publicznego a także zakupie taboru lub inwestycjach podnoszących jego standard przyczynią się do stworzenia w województwie sprawnego i bezpiecznego systemu transportu miejskiego o wysokiej jakości świadczonych usług, spełniającego normy unijne w zakresie ochrony środowiska, konkurencyjnego względem transportu indywidualnego. Inwestycje zmierzać będą także do dostosowania infrastruktury do potrzeb mieszkańców województwa oraz zintegrowania jej z pozostałymi gałęziami transportu w województwie co korzystnie wpłynie także na wzrost spójności wewnętrznej województwa. Preferowane będą projekty integrujące różne formy transportu publicznego w miastach lub łączące w sobie także inwestycje z zakresu Inteligentnych Systemów Transportu. Na terenie Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego wsparcie przeznaczone będzie na projekty o wartości maksymalnej 100 mln. PLN. Na pozostałych obszarach nie będzie stosowane ograniczenie kwotowe.

Przykładowe rodzaje projektów:
- Budowa lub przebudowa układu torowego na trasach, pętlach, bocznicach lub w zajezdniach,
- Budowa lub przebudowa sieci energetycznej i podstacji trakcyjnych tramwajowych,
- Budowa lub przebudowa zajezdni autobusowych
- Budowa lub przebudowa infrastruktury służącej zwiększeniu bezpieczeństwa i dostępności do sieci transportu publicznego.
- Wyposażenie dróg, ulic w infrastrukturę służącą obsłudze transportu publicznego (m.in. zatoczki, podjazdy, zjazdy) oraz pasażerów (m.in. przystanki, wysepki)
- Budowa lub przebudowa przystanków, stacji i węzłów przesiadkowych pomiędzy różnymi rodzajami systemów transportu, w tym systemy parkingów dla samochodów („Park & Ride") oraz dla rowerów („Bike & Park") przy krańcowych przystankach i węzłach przesiadkowych komunikacji zbiorowej wraz z towarzyszącą infrastrukturą służącą obsłudze pasażerów,
- Zakup taboru tramwajowego lub inwestycje podnoszące standard taboru w zakresie uwzględniającym m.in. ochronę środowiska oraz zmniejszenie energochłonności.
- Nabycie nowych autobusów zasilanych sprężonym gazem ziemnym lub innym paliwem ekologicznym
- Przystosowanie transportu zbiorowego do potrzeb osób niepełnosprawnych (m.in. wyposażenie dróg, ulic w pochylnie lub windy przy przejściach wielopoziomowych)

DZIAŁANIE I.5 INTELIGENTNE SYSTEMY TRANSPORTU

Cel i uzasadnienie działania:
Celem działania jest poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego, jak również wzrost konkurencyjności oraz poprawa jakości transportu publicznego w miastach poprzez m.in. zwiększenie zakresu stosowania inteligentnych systemów transportu. Wsparcie skierowane zostanie m.in. na projekty dotyczące sterowania ruchem drogowym lub sygnalizacją, projekty z zakresu wykorzystania telematyki służące komunikacji publicznej. Realizacja przedsięwzięć pozwoli na podniesienie poziomu bezpieczeństwa w ciągach komunikacyjnych, zmniejszenia zatłoczenia na drogach, poprawę jakości środowiska naturalnego, optymalizację strumienia ruchu oraz polepszenie jakości świadczonych usług.
Przedsięwzięcia będą mogły być realizowane na drogach wojewódzkich, powiatowych lub gminnych, na obszarach poza Łódzkim Obszarem Metropolitalnym.

Przykładowe rodzaje projektów:
- Projekty z zakresu tworzenia obszarowych systemów zarządzania ruchem drogowym w tym m.in. projekty z zakresu systemów sterowania sygnalizacją i ruchem (w tym znaki drogowe o zmiennej treści) oraz systemy monitorowania ruchu wraz z informowaniem o aktualnej sytuacji drogowej,
- Projekty z zakresu wykorzystania telematyki, służące komunikacji publicznej i mające na celu między innymi poprawę jakości obsługi podróżnych, monitoring bezpieczeństwa, koordynację układu linii tramwajów, autobusów i kolei oraz synchronizację ich rozkładów jazdy,
- Projekty z zakresu komputeryzacji systemów transportu publicznego,
- Inne projekty związane z wykorzystaniem inteligentnych systemów transportowych w transporcie drogowym, miejskim.

OŚ PRIORYTETOWA II: OCHRONA ŚRODOWISKA, ZAPOBIEGANIE ZAGROŻENIOM I ENERGETYKA

DZIAŁANIE II.1 GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

Cel i uzasadnienie działania:
Celem działania jest racjonalizacja gospodarki w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych oraz racjonalizacja zaopatrzenia w wodę. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, jak również liczba oczyszczalni ścieków w województwie, jest niewystarczająca. Dotyczy to przede wszystkim obszarów wiejskich, przy czym sytuacja w poszczególnych powiatach jest bardzo zróżnicowana. Osady ściekowe powstające w oczyszczalniach ścieków w regionie są prawie w całości składowane, co jest niewłaściwe ze względu na konieczność ograniczenia ilości odpadów biodegradowalnych kierowanych na składowiska. Jakość wody dostarczanej przez sieć wodociągową (z wyłączeniem wody dostarczanej przez wodociągi o wielkiej wydajności) jest generalnie niska. Niezadowalająca jest również jakość wód powierzchniowych regionu, na co wpływ mają przede wszystkim ścieki komunalne odprowadzane bezpośrednio do wód powierzchniowych. Szczególne znaczenie ma tutaj problem przekraczania dopuszczalnych ilości biogenów (związków azotu i fosforu) przy zrzucie ścieków. W ramach działania wsparcie skierowane będzie przede wszystkim na rozwój sieci kanalizacyjnych (preferowane będą projekty polegające na budowie kanalizacji rozdzielczej) oraz sieci wodociągowych, w stosownych przypadkach (czyli tam gdzie jest to uzasadnione technicznie i ekonomicznie) równolegle z rozwojem systemów kanalizacji zbiorczej. W miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, będą stosowane systemy indywidualne (przydomowe oczyszczalnie ścieków lub zbiorniki bezodpływowe nieczystości ciekłych, przy

zapewnieniu prawidłowości ich funkcjonowania) lub inne rozwiązania zapewniające ochronę środowiska. Ponadto, w ramach działania wspierane będą przedsięwzięcia na rzecz eliminowania strat wody w sieciach wodociągowych, jak również budowa lub przebudowa urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wody lub umożliwiających pozyskanie wody pitnej (ujęcia wody), budowa lub przebudowa oczyszczalni ścieków, w tym przydomowych oczyszczalni ścieków. Realizowane będą przedsięwzięcia na rzecz redukcji ładunku zanieczyszczeń w ściekach poddawanych oczyszczaniu w oczyszczalniach biologicznych przy zastosowaniu technologii z usuwaniem substancji biogennych. Wsparcie uzyskają także przedsięwzięcia w zakresie zagospodarowywania komunalnych osadów ściekowych oraz gospodarki wodościekowej MŚP, w tym przedsięwzięcia ukierunkowane na ograniczanie wodochłonności przemysłu. Uzupełnieniem przedsięwzięć podejmowanych przez MŚP w ramach działania będą inwestycje realizowane w ramach działania związanego z inwestycjami w przedsiębiorstwach w osi priorytetowej III, polegające na wdrażaniu najlepszych dostępnych technik oraz systemów zarządzania środowiskowego. Inwestycje dofinansowane w ramach działania sprzyjać będą osiąganiu obowiązujących standardów unijnych w zakresie ograniczania zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych, a tym samym osiąganiu wymaganych standardów jakości ścieków odprowadzanych do środowiska wodnego. Inwestycje sprzyjać będą spełnieniu przez Polskę wymogów traktatowych dotyczących oczyszczania ścieków komunalnych. Przedsięwzięcia realizowane w ramach działania sprzyjać będą także zapewnieniu odpowiedniej jakości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki regionu oraz pozwolą na zredukowanie ilości składowanych osadów ściekowych.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Budowa lub przebudowa sieci wodociągowych w przypadku, gdy na danym terenie istnieje już sieć kanalizacyjna;
- Budowa lub przebudowa sieci wodociągowych, realizowana razem z budową lub przebudową sieci kanalizacyjnych obejmujących tych samych użytkowników;
- Budowa lub przebudowa innych niż sieci urządzeń wodociągowych, tylko w przypadku jednoczesnej poprawy jakości wody u odbiorcy usług i zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych systemu wodociągowego;
- Budowa lub przebudowa urządzeń służących do uzdatniania wody do celów socjalno-bytowych;
- Budowa lub przebudowa sieci kanalizacyjnych w przypadku, gdy na danym terenie istnieje już sieć wodociągowa;
- Budowa lub przebudowa oczyszczalni ścieków;
- Systemowe rozwiązania w zakresie przydomowych oczyszczalni ścieków;
- Budowa specjalistycznych instalacji do prowadzenia procesów odzysku, unieszkodliwiania lub suszenia osadów ściekowych (np. poprzez termiczne przekształcanie, „mokre utlenianie”);
- Wsparcie MŚP w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, w szczególności:
- inwestycje mające na celu zmniejszenie zużycia wody oraz ilości zanieczyszczeń odprowadzanych wraz ze ściekami;
- budowa lub przebudowa oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych.

DZIAŁANIE II.2 GOSPODARKA ODPADAMI

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i odpadami powstającymi w sektorze gospodarczym, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych. W województwie łódzkim przeważająca część odpadów komunalnych unieszkodliwiana jest poprzez składowanie. W porównaniu z rozwiniętymi krajami UE stopień odzysku (recyklingu) odpadów komunalnych w województwie jest zdecydowanie niewystarczający, podobnie jak zasięg i efektywność selektywnej zbiórki odpadów. Niewielka ilość odpadów poddawana jest procesowi kompostowania. Odpady powstające w sektorze gospodarczym są w znacznie większym stopniu, niż odpady komunalne, poddawane procesowi odzysku (recyklingu). Niemniej, brak jest na terenie województwa instalacji termicznego przekształcania odpadów z sektora gospodarczego, w szczególności niebezpiecznych (innych niż medyczne i weterynaryjne). Ponadto, problem może stanowić znaczna koncentracja źródeł wytwarzania odpadów – kilku wytwórców produkuje większość odpadów w ogólnym strumieniu odpadów z sektora gospodarczego powstających w regionie. Szczególne zagrożenie dla otoczenia związane jest z istniejącymi w regionie mogilnikami służącymi do gromadzenia przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po nich oraz innych tego typu odpadów niebezpiecznych. Usprawnienie i poprawa gospodarki odpadami komunalnymi w województwie możliwa będzie w głównej mierze dzięki przedsięwzięciom polegającym na zapobieganiu ich powstawania, zorganizowaniu wydajnego systemu selektywnej zbiórki odpadów (w tym wyodrębnienie odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych), segregacji odpadów, zwiększeniu stopnia ich odzysku (w tym recyklingu), jak również unieszkodliwianiu odpadów w procesach innych niż składowanie. W specjalny sposób traktowane będą odpady zawierające azbest, które składowane będą na specjalistycznych składowiskach. W ramach działania przewiduje się wsparcie przedsięwzięć polegających na usuwaniu z budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej elementów zawierających azbest oraz ich unieszkodliwianiu. Współfinansowana będzie także budowa składowisk azbestowych (lub wydzielonych kwater na istniejących składowiskach odpadów) w celu zapewnienia zgodnego z obowiązującymi przepisami sposobu

postępowania z tego typu odpadami. Możliwa będzie również rekultywacja wyłączonych z eksploatacji składowisk odpadów komunalnych, likwidacja mogilników oraz budowa lub przebudowa instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii. W zakresie gospodarki odpadami z sektora gospodarczego, z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych, przewiduje się w szczególności budowę instalacji termicznego przekształcania odpadów (możliwa budowa instalacji termicznego przekształcania wszystkich grup odpadów), zorganizowanie punktów odbioru i demontażu odpadów wielkogabarytowych, zorganizowanie punktów odbioru i rozbiórki zużytych pojazdów i wraków oraz zagospodarowywanie odpadów z rozbiórki obiektów budowlanych w celu ich powtórnego wykorzystania. Wspierane będą także inwestycje środowiskowe realizowane przez MŚP w zakresie gospodarki odpadami. Uzupełnieniem przedsięwzięć podejmowanych przez MŚP w ramach działania będą inwestycje realizowane w ramach działania związanego z inwestycjami w przedsiębiorstwach w osi priorytetowej III polegające na wdrażaniu najlepszych dostępnych technik oraz systemów zarządzania środowiskowego. Wszystkie przedsięwzięcia realizowane w ramach działania muszą być spójne z aktualnie obowiązującym wojewódzkim planem gospodarki odpadami. Będą się one przyczyniały do osiągnięcia obowiązujących standardów unijnych w zakresie postępowania z odpadami.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Organizacja lub reorganizacja systemów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- Budowa lub przebudowa instalacji do segregacji odpadów komunalnych;
- Budowa lub przebudowa instalacji do odzysku, w tym recyklingu odpadów komunalnych;
- Budowa lub przebudowa instalacji do unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie;
- Budowa lub przebudowa instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii;
- Demontaż z budynków mieszkalnych lub obiektów użyteczności publicznej elementów zawierających azbest i ich unieszkodliwianie;
- Budowa składowisk azbestowych lub wydzielonych kwater na składowiskach celem unieszkodliwiania azbestu;
- Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów komunalnych;
- Likwidacja mogilników (w tym prowadzenie monitoringu terenów skażonych po likwidacji mogilników lub przeprowadzenie ich rekultywacji);
- Wsparcie MŚP w zakresie racjonalizacji gospodarki odpadami z sektora gospodarczego, w tym niebezpiecznymi, a w szczególności:
  − zastępowanie surowców pierwotnych surowcami wtórnymi z odpadów;
  − ograniczenie ilości powstawania odpadów;
  − budowa lub przebudowa instalacji do przekształcania odpadów w celu ułatwienia magazynowania, transportu oraz ich przygotowania do odzysku lub unieszkodliwiania;
  − budowa lub przebudowa instalacji do zbierania lub magazynowania odpadów, w szczególności odpadów niebezpiecznych;
  − budowa lub przebudowa instalacji do odzysku, w tym recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów poużytkowych lub niebezpiecznych.

DZIAŁNIE II.3 OCHRONA PRZYRODY

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych mieszkańców województwa. W województwie łódzkim, charakteryzującym się dość znaczną degradacją środowiska, tereny o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych objęto różnymi formami ochrony prawnej (park narodowy, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne). Obszary chronione nie stanowią jednak spójnego systemu ekologicznego. Problemem regionu jest także zmniejszanie się bioróżnorodności, do czego przyczyniają się zmiany antropogeniczne wpływające na zmianę charakteru siedlisk, powodujące w konsekwencji spadek liczebności niektórych gatunków roślin lub zwierząt, a nawet zanik niektórych populacji. Podjęcia interwencji wymaga także niska świadomość ekologiczna mieszkańców regionu. W ramach działania wspierane będą przedsięwzięcia na rzecz stworzenia spójnego systemu ekologicznego, obejmującego obszar całego województwa, umożliwiającego przemieszczanie się fauny i flory. Do odbudowy różnorodności gatunkowej regionu przyczyni się m.in. odnowa drzewostanów w ramach ich przebudowy, z uwzględnieniem zgodności składu gatunkowego z typem zajmowanego siedliska. Wsparciem w ramach działania objęte zostaną również projekty mające na celu edukowanie i podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach działania przyczynią się w szczególności do ochrony zasobów i walorów środowiska na obszarze województwa, zachowania stanu równowagi przyrodniczej.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Zachowanie różnorodności gatunkowej (projekty poniżej 400 tys. PLN), w szczególności:
- ochrona ex situ i in situ gatunków chronionych,
- odnawianie drzewostanów,
- budowa centrów przetrzymywania gatunków CITES;

- budowa przejść dla zwierząt i likwidacja barier w celu zachowania drożności korytarzy ekologicznych;
- Ochrona siedlisk (projekty poniżej 400 tys. PLN), w szczególności:
- odbudowa zdegradowanych siedlisk nieleśnych, leśnych i wodnych;
- przywracanie właściwych stosunków wodnych, siedlisk wodno-błotnych;
- Budowa urządzeń małej architektury i urządzeń informacyjno – poglądowych służących dostępności obszarów chronionych lub leśnych, w tym obszarów Natura 2000;
- Edukacja ekologiczna (projekty do 400 tys. PLN);
- Kampanie promocyjne i informacyjne oraz imprezy masowe o charakterze regionalnym i lokalnym (projekty do 2 mln PLN).

DZIAŁANIE II.4 GOSPODARKA WODNA

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest przeciwdziałanie powstawaniu i zmniejszanie skutków zagrożeń środowiskowych związanych z powodziami (zalewami powodziowymi, okresowymi podtopieniami) i suszami oraz ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych. W województwie łódzkim stale utrzymuje się zagrożenie powodziowe. Występuje ono w szczególności w dolinach Warty i Pilicy, a także Bzury, Neru, Luciąży, Prosny, Widawki, Grabi i Czarnej. W regionie generalnie występują dwa rodzaje wezbrań powodziowych – powodzie roztopowe i powodzie opadowo - rozlewowe. Skutki występowania powodzi i podtopień wiążą się z koniecznością ponoszenia określonych kosztów w celu naprawy wyrządzonych szkód materialnych i środowiskowych. Województwo łódzkie charakteryzuje się ubogimi zasobami wód powierzchniowych stojących płynących. Ze względu na wododziałowe położenie sieć hydrograficzna regionu wyróżnia się znaczną ilością cieków, które na wielu odcinkach wysychają, głównie w okresie letnim. W ramach działania realizowane będą w szczególności przedsięwzięcia związane z regulacją cieków, budową lub przebudową małych zbiorników wielozadaniowych oraz stopni wodnych, zwiększaniem naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzek oraz inne przedsięwzięcia w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i likwidacji szkód popowodziowych. Wymienione przedsięwzięcia w zakresie ochrony przeciwpowodziowej realizowane będą ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody, wyłącznie tam gdzie jest to niezbędne (dbałość o zachowanie panujących na danym obszarze stosunków wodnych – ich zmiana może się przyczynić do wyginięcia wielu cennych gatunków). Do poprawy sytuacji w regionie w odniesieniu do kwestii zwiększenia zasobów wodnych i ochrony przeciwpowodziowej przyczyni się wdrożenie zadań wskazanych w „Wojewódzkim Programie Małej Retencji dla Województwa Łódzkiego". Zapobieganie powodziom i podtopieniom oraz łagodzenie ich skutków przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców regionu w tym zakresie oraz polepszenia ochrony przeciwpowodziowej terenów, w tym terenów rolnych. Ochrona zasobów wód przyczyni się do zmniejszenia deficytu wody, a tym samym zwiększenia ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki regionu. Retencja wód, poprzez zmniejszenie deficytu wód i zagrożeń powodziowych, stworzy możliwość realizacji w regionie zróżnicowanego rozwoju gospodarczego. Przedsięwzięcia te sprzyjać będą poprawie stanu środowiska wodnego w województwie.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych, z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i zachowaniem stanu technicznego utrzymania rzek poprzez m.in. zalesianie, zadrzewianie, zakrzaczenie, tworzenie roślinnych pasów ochronnych (projekty do 40 mln PLN);
- Budowa lub przebudowa urządzeń małej retencji, w szczególności:
- zbiorników wielozadaniowych o pojemności mniejszej niż 10 mln m3;
- stopni wodnych oraz innych urządzeń okresowo piętrzących wodę;
- Odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych;
- Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryt rzecznych w celu zapobieżenia powodzi, suszy i erozji;
- Utrzymanie rzek oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie (projekty do 40 mln PLN);
- Poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych poprzez budowę lub przebudowę przepompowni, suchych zbiorników i polderów;
- Budowa, przebudowa lub poprawa stanu technicznego wałów przeciwpowodziowych, wraz z budową, przebudową niezbędnej infrastruktury koniecznej do właściwego funkcjonowania wałów (wyłącznie tam, gdzie jest to konieczne z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody);
- Opracowanie map zagrożenia powodziowego;
- Opracowanie planów zarządzania zagrożeniem powodziowym;
- Opracowanie planów gospodarowania wodami w dorzeczach;
- Regulacja cieków;

DZIAŁANIE II.5 ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Cel i uzasadnienie działania:

Celem operacyjnym działania jest przeciwdziałanie powstawaniu zagrożeń środowiskowych i zmniejszanie ich skutków. Działanie odnosi się do zagrożeń naturalnych (m.in. powodzie, pożary spowodowane przyczynami

innymi niż związanymi z poważnymi awariami, wichury, burze) i zagrożeń technologicznych, związanych z poważnymi awariami (m.in. eksplozje, pożary, emisja substancji niebezpiecznych do otoczenia). Poważne awarie w województwie łódzkim mogą powstawać przede wszystkim w zakładach przemysłowych oraz na drogowych i kolejowych szlakach komunikacyjnych. Na obszarze województwa zidentyfikowano szereg zakładów posiadających na swoim terenie substancje niebezpieczne. Wśród nich występują zakłady i obiekty o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, jak również zakłady i obiekty stwarzające jedynie potencjalne zagrożenie. Województwo, ze względu na położenie w centralnej części kraju, jest szczególnie narażone na możliwość wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w związku z intensywnym transportem substancji niebezpiecznych po szlakach komunikacyjnych. Szczególnie niebezpiecznym miejscem w regionie jest węzeł kolejowy Łódź-Olechów, przez który rokrocznie przejeżdżają setki wagonów-cystern przewożących substancje niebezpieczne, jak również stacja w Zduńskiej Woli. Niekorzystnym zjawiskiem jest również koncentracja zagrożeń w głównych korytarzach transportowych regionu i kraju. Szczególne znaczenie dla zapewnienia ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych i nadzwyczajnych zagrożeń będą miały podejmowane w ramach działania przedsięwzięcia zapobiegawczo-ochronne w stosunku do zakładów przemysłowych. Ponadto, w ramach działania możliwe będą inwestycje na rzecz wsparcia technicznego systemu ratowniczo-gaśniczego regionu, w szczególności w zakresie ratownictwa chemicznego i ekologicznego. Realizowane będą także przedsięwzięcia dotyczące analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i związanych z poważnymi awariami. Duże znaczenie będą miały również inwestycje polegające na przygotowaniu, wdrażaniu lub doskonaleniu instrumentów monitorowania stanu środowiska, jak również modernizacji sprzętu do badań monitoringowych stanu środowiska. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach działania przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa osób narażonych na skutki zagrożeń naturalnych i nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, jak również ograniczą negatywne skutki tych zagrożeń dla środowiska naturalnego.

Przykładowe rodzaje projektów:

− Realizacja przedsięwzięć mających na celu usprawnienie metod i narzędzi do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych;
− Realizacja przedsięwzięć mających na celu usprawnienie metod i narzędzi do analizowania i prognozowania skutków środowiskowych powstałych w wyniku poważnych awarii;
− Wsparcie techniczne regionalnego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo- gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego (w tym zakup samochodów ratownictwa chemicznego, ekologicznego, technicznego oraz samochodów ratowniczo-gaśniczych);
− Budowa lub doskonalenie istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku;
− Wdrażanie lub doskonalenie nowoczesnych narzędzi i metod obserwacji środowiska;
− Zakup lub poprawa stanu technicznego sprzętu do badań monitoringowych środowiska.
− Przygotowywanie opracowań, raportów, broszur oraz innych publikacji dotyczących monitoringu środowiska;

DZIAŁANIE II.6 OCHRONA POWIETRZA

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest poprawa jakości powietrza poprzez likwidację przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń zanieczyszczeń.

W województwie łódzkim problem stanowi niska emisja (emisja powierzchniowa), która dotyczy w szczególności centrów miast i miejscowości o zwartej zabudowie. Źródłem tego rodzaju emisji są indywidualne paleniska w budynkach mieszkalnych oraz w małych zakładach usługowych i przemysłowych (lokalne kotłownie węglowe). Na

stan jakości powietrza w regionie ma również wpływ emisja ze źródeł energetycznych i technologicznych (emisja punktowa). Zanieczyszczenia emitowane z tych źródeł pochodzą w głównej mierze z wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej oraz realizacji innych procesów technologicznych. W regionie obserwuje się także wzrost emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych (emisja liniowa) ze spalania paliw płynnych i gazowych. Problem ten dotyczy przede wszystkim miast oraz szlaków komunikacyjnych biegnących przez obszary o zwartej zabudowie. Przedsięwzięcia przyczyniające się do ograniczania emisji liniowej będą realizowane w ramach działań związanych z infrastrukturą transportową.

W ramach działania realizowane będą przedsięwzięcia służące poprawie jakości powietrza, w tym inwestycje w mikro-, małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP) dotyczące ograniczania emisji zanieczyszczeń do atmosfery, w szczególności poprzez zastosowanie instalacji redukujących, jak również poprzez wdrażanie korzystnych z punktu widzenia ochrony atmosfery zmian w procesach technologicznych. Uzupełnieniem tych przedsięwzięć będą inwestycje realizowane w ramach działania związanego z inwestycjami w przedsiębiorstwach w osi priorytetowej III polegające na wdrażaniu najlepszych dostępnych technik oraz systemów zarządzania środowiskowego. Zmniejszaniu poziomu zanieczyszczeń w powietrzu sprzyjać będzie także termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (projekty do 20mln PLN), przyczyniająca się do zwiększenia oszczędności wytworzonej energii.

Inwestycje zrealizowane w ramach działania przyczynią się do zmniejszenia szkodliwego oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi.

Przykładowe rodzaje projektów:
- Przebudowa systemów spalania paliw oraz ich wyposażenie w instalacje do ograniczania emisji pyłów i gazów lub przebudowa takich instalacji;
- Termoizolacja budynków użyteczności publicznej;
- Wsparcie MŚP w zakresie ochrony powietrza:
- przebudowa i wyposażenie systemów spalania paliw i systemów ciepłowniczych w rozwiązania przyjazne środowisku
- przebudowa i wyposażenie linii technologicznych w urządzenia lub instalacje służące ograniczeniu emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych

DZIAŁANIE II.7 ELEKTROENERGETYKA

Cel i uzasadnienie działania:
Celem działania jest rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury elektroenergetycznej województwa łódzkiego. Istniejąca sieć elektroenergetyczna w niedostatecznym stopniu przystosowana jest do rosnących potrzeb energetycznych w województwie jak również nie odpowiada współczesnym standardom technicznym. Projekty dotyczące lokalnej i regionalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej przyczynią się do poprawy warunków zasilania energią elektryczną w województwie, zagwarantują wyższą niezawodność przesyłu i dystrybucji energii oraz redukcję strat sieciowych. Realizowane przedsięwzięcia przyczynią się do poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczanie emisji zanieczyszczeń. Duży nacisk kładziony będzie na rozbudowę sieci przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej w celu tworzenia sprzyjających warunków do rozwoju MŚP i poprawy standardu życia mieszkańców. Realizowane będą także inwestycje dotyczące zapewnienia sprawnego, alternatywnego źródła zaopatrzenia w energię ZOZ na wypadek awarii.

Przykładowe rodzaje projektów:
− Budowa lub przebudowa systemu dystrybucji energii elektrycznej.
− Budowa sieci elektroenergetycznej przyłączeniowej, w celu wykorzystania alternatywnych źródeł energii,
− Projekty dotyczące zapewnienia alternatywnego źródła zaopatrzenia w energię Publiczne ZOZ na wypadek awarii.

DZIAŁANIE II.8 GAZOWNICTWO

Cel i uzasadnienie działania:
Celem działania jest rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury gazowej województwa łódzkiego. Mimo, iż centralna i wschodnia część województwa posiada dość gęstą sieć gazową, nadal stosunkowo duża liczba gmin pozostaje niezgazyfikowana. Największą barierę w gazyfikacji nowych obszarów stanowi duża odległość od gazociągów dystrybucyjnych lub wysokiego ciśnienia. Budowa lub przebudowa systemów dystrybucji gazu ziemnego znacznie zwiększy bezpieczeństwo dostaw paliwa gazowego i eksploatacji sieci gazowych, umożliwi przyłączenie nowych odbiorców, wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców. Zapewnienie sprawnie funkcjonującego systemu dystrybucji gazu przyczyni się do poprawy stanu środowiska naturalnego jak również wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

Przykładowe rodzaje projektów:
- Budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych,
- Przebudowa istniejących systemów dystrybucji gazu ziemnego w celu zwiększenia ich efektywności
- Budowa lub przebudowa urządzeń lub obiektów technicznych zapewniających prawidłową pracę sieci dystrybucyjnych.

DZIAŁANIE II.9 ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Cel i uzasadnienie działania:
Celem działania jest dywersyfikacja źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W województwie istnieje potencjał zasobów naturalnych w szczególności wód geotermalnych, wiatrowych, biopaliw, jednakże nadal udział energii uzyskiwanej ze źródeł alternatywnych jest stosunkowo mały. Projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii przyczynią się do poprawy stanu środowiska naturalnego, poprawy warunków życia w województwie. Realizacja inwestycji w ramach działania umożliwi także spełnienie wymagań prawodawstwa unijnego i polityki krajowej, nakazujących zwiększenie udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii.

Przykładowe rodzaje projektów:
Projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii, w tym:
- Budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących biomasę, biogaz, energię słoneczną, wiatrową oraz wody w małych elektrowniach wodnych,
- Budowa jednostek wytwórczych ciepła przy wykorzystaniu biomasy, energii słonecznej, i energii geotermalnej,
- Budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii,
- Budowa instalacji i urządzeń do produkcji biodiesla (w procesie estryfikacji oleju) i innych biopaliw, z wyłączeniem bioetanolu,

- Budowa lub przebudowa sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej opartej na odnawialnych źródłach energii.
- Inwestycje związane z rozproszoną produkcją energii i wytwarzaniem jej bezpośrednio u odbiorcy.

DZIAŁANIE II.10 SIECI CIEPŁOWNICZE

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury sieci ciepłowniczej w województwie łódzkim. Systematyczna poprawa stanu czystości powietrza wymaga większej intensyfikacji działań podejmowanych w tym kierunku. Elementem działania będzie m.in. stosowane technologii skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła oraz przebudowy centralnych systemów ciepłowniczych. Wdrażanie racjonalnego zużycia energii osiągnięte zostanie m.in. poprzez zmniejszanie strat energii w sieci ciepłowniczej, podnoszenie sprawności wytwarzania energii, maksymalne wykorzystanie energii pierwotnej.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Budowa nowych oraz przebudowa istniejących sieci ciepłowniczych
- Budowa lub przebudowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w skojarzeniu
- Budowa i przebudowa istniejących systemów wytwarzania energii cieplnej w elektrociepłowniach,
- Zakup i instalacja kotłów kondensacyjnych.

OŚ PRIORYTETOWA III: GOSPODARKA, INNOWACYJNOŚĆ, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

DZIAŁANIE III.5 INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNO-REKREACYJNA

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest poprawa atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej regionu. Część działań z zakresu rozwoju przedsiębiorczości skierowana jest do turystyki, która stanowi dynamicznie rozwijającą się dziedzinę gospodarki w województwie łódzkim, w szczególności w sektorze usług. Województwo łódzkie posiada silne podstawy do rozwoju różnych form turystyki. Region dysponuje licznymi charakterystycznymi walorami, zarówno naturalnymi, jak i kulturowymi, a wachlarz usług rozwijany będzie właśnie na ich bazie. Podstawową barierę stwarza jednak niska jakość infrastruktury. W związku z powyższym, w programie wsparcie turystyki, nakierowano na poprawę atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej regionu, w szczególności na: hotelarstwo, turystykę kongresową, gastronomię i rekreację, co jest spójne z kierunkami wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020. Projekty turystyczne, które będą objęte pomocą w ramach tego priorytetu będą musiały wykazywać wyraźny wpływ na gospodarkę; pierwszeństwo powinny mieć te projekty, które przyciągają przede wszystkim turystów spoza regionu i mieszczą się w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020. W ramach III osi priorytetowej pomoc skierowana jest m.in. jednostek samorządu terytorialnego i firm z sektora MŚP. Dla dużych przedsiębiorstw pomoc będzie udzielana w wyjątkowych przypadkach, gdy wielkość inwestycji będzie poniżej 8 milionów złotych, a sama inwestycja będzie strategiczna dla regionu. Oś priorytetowa wspiera wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności przedsiębiorstw. Strategia realizacji tej osi zakłada zaakcentowanie wsparcia dla podmiotów gospodarczych z sektora usług, które decydują o zmianie tradycyjnej struktury gospodarczej województwa oraz redukcji wysokiego bezrobocia. Instrumentami skierowanymi bezpośrednio do przedsiębiorstw są też dotacje ukierunkowane na: udział w targach, marketing i promocję marek produktów regionalnych oraz marek lokalnych (regionalnych), infrastrukturę turystyczną, systemy informacji turystycznej oraz promocję turystyki.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej (również kongresowej).
- Budowa lub przebudowa obiektów w celu nadania im funkcji turystycznych.
- Budowa lub przebudowa (m. in. usuwanie barier dla osób niepełnosprawnych w istniejących obiektach turystycznych) obiektów lecznictwa uzdrowiskowego oraz typowej dla nich infrastruktury towarzyszącej (np. parki i urządzone ścieżki ruchowe, tężnie, grzybki inhalacyjne, pijalnie uzdrowiskowe, lecznicze i rehabilitacyjne baseny uzdrowiskowe) oraz ujęć wód leczniczych i termalnych.
- Działania na rzecz promowania lub wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju.
- Budowa lub przebudowa infrastruktury aktywnych form turystyki (obiekty sportowe i rekreacyjne).
- Tworzenie lub rozwój sieci centrów i punktów informacji turystycznej (w tym także przygotowanie i dystrybucja nieodpłatnych publikacji służących informacji turystycznej, tylko jako element większego projektu), platform informatycznych oraz systemów oznakowania obszarów i atrakcji turystycznych.
- Działania promocyjne w zakresie turystyki:
- Organizacja imprez kulturalnych, folklorystycznych promujących region i lokalne produkty turystyczne stymulujące ruch turystyczny m.in. imprezy organizowane w kraju i za granicą, których celem jest promocja turystyczna regionu,
- Kampanie promocyjne (w tym udział w targach turystycznych) w kraju i zagranicą, których celem jest promocja atrakcyjności turystycznej regionu,
- Przygotowanie programów tworzenia, rozwoju lub promocji markowych produktów turystycznych regionalnych

i lokalnych, w tym przede wszystkim: wykonanie analiz, ekspertyz, badań rynkowych i marketingowych, przeprowadzenie inwentaryzacji oraz oceny potencjału turystycznego.

OŚ PRIORYTETOWA IV: SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE

DZIAŁANIE IV.1 INFRASTRUKTURA SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) na terenie województwa łódzkiego oraz poprawa wykorzystania zaawansowanych technologii informacyjnych przez mieszkańców Terminem społeczeństwo informacyjne określa się społeczeństwo, w którym towarem staje się informacja, w którym przewiduje się rozwój usług związanych z przesyłaniem, przetwarzaniem lub przechowywaniem informacji i które odnosi się do technicznych narzędzi komunikacji, magazynowania i przekształcania informacji. Aby społeczeństwo informacyjne mogło się rozwijać musi mieć odpowiednie narzędzia do komunikacji, które ogólnie nazywane są infrastrukturą społeczeństwa informacyjnego. Jest kolejny z etapów rozwoju społecznego, nieunikniony w dobie globalizacji oraz cyfrowej rewolucji na świecie. W ramach tego działania przewiduje przeznaczenie środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na wsparcie tworzenia się warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego i wyrównania dysproporcji pod tym względem pomiędzy województwem łódzkim a resztą Europy. Z tego względu dofinansowane zostaną projekty polegające na budowie lub rozbudowie lokalnych/regionalnych bezpiecznych sieci szerokopasmowych współdziałających ze szkieletowymi sieciami regionalnymi/krajowymi, budowie lub rozbudowie regionalnych systemów transmisji i przetwarzania danych elektronicznych, ze szczególnym uwzględnieniem hurtowni danych i nowoczesnych narzędzi analitycznych oraz budowie i rozbudowie lokalnych, szerokopasmowych sieci dostępowych poza obszarami miejskimi. Powyższe projekty są strategiczne z punktu widzenia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w województwie łódzkim. Ponadto jako element „społeczny" interwencji w ramach działania 4.1., wychodzący naprzeciw polepszeniu umiejętności mieszkańców w korzystaniu z narzędzi ICT, przewiduje się wesprzeć projekty polegające na tworzeniu publicznych punktów dostępu do Internetu (PIAP) – modeli aktywnych, pasywnych i pośrednich, które nie tylko oferować będą bezpłatny dostęp do Internetu, ale również będą przekazywać wiedzę na temat obsługi komputera i urządzeń peryferyjnych. Wszystkie projekty zgłaszane w tym priorytecie powinny cechować się interoperacyjnością, niezależnością i otwartością technologiczną oraz powinny znacząco przyczyniać się do rozwoju i rozbudowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w województwie.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Budowa, rozbudowa lokalnych/regionalnych bezpiecznych sieci szerokopasmowych współdziałających ze szkieletowymi sieciami regionalnymi/krajowymi
- Budowa lub rozbudowa regionalnych systemów transmisji i przetwarzania danych elektronicznych, ze szczególnym uwzględnieniem hurtowni danych i nowoczesnych narzędzi analitycznych
- Budowa i rozbudowa lokalnych, szerokopasmowych sieci dostępowych poza obszarami miejskimi.

DZIAŁANIE IV.2 WSPARCIE PROCESU INFORMATYZACJI ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) na terenie województwa łódzkiego oraz poprawa wykorzystania zaawansowanych technologii informacyjnych przez mieszkańców. Wsparcie tworzenia społeczeństwa informacyjnego przez administrację publiczną nie może się zrealizować bez informatyzacji niej samej. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ma za zadanie wspierać również przekształcenie administracji publicznej w sposób jak najbardziej przyjazny i wygodny dla petenta, umożliwiający tam, gdzie to możliwe, zdalną obsługę spraw obsługiwanych w urzędach. W ramach działania 4.2. dofinansowanie otrzymają projekty jednostek sektora finansów publicznych, które planują budowę systemów teleinformatycznych wraz z niezbędną infrastrukturą dla potrzeb elektronicznego obiegu dokumentów wraz z obiegiem spraw i pracy (workflow) oraz modelowania i optymalizacji procesów administracji publicznej. Projekty tego typu mają za zadanie usprawnienie działania komórek w administracji publicznej oraz komunikacji pomiędzy nimi. Z drugiej strony kwalifikują się projekty polegające na budowie szeroko dostępnych dla obywateli regionalnych platform umożliwiających dostęp przez Internet do usług publicznych. Oprócz tego można składać do działania 4.2. projekty polegające na rozwoju telefonii internetowej do zastosowania w instytucjach administracji publicznej. Dla bezpieczeństwa obsługiwanych przez administrację publiczną spraw w ramach działania znajdą dofinansowanie projekty dotyczące budowy systemów komunikacji lub kontroli, w tym wdrażanie podpisu elektronicznego, elektronicznej pieczątki oraz innych sposobów uwierzytelniania form elektronicznych. Ponadto w celu uproszczenia m.in. procedur związanych z zagospodarowaniem przestrzennym województwa dofinansowane zostaną projekty dotyczące tworzenia i rozwijania publicznych rejestrów referencyjnych, w tym geograficznych systemów informacji przestrzennej.
W ramach działania 4.2. na wsparcie mogą liczyć również inwestycje w usługi i aplikacje dla obywateli z zakresu usług publicznych takich jak: e-zdrowie, e-kształcenie, w tym usprawnienie informatyczne działalności służb publicznych w zakresie użyteczności publicznej. Wszystkie projekty zgłaszane w tym priorytecie powinny

cechować się interoperacyjnością, niezależnością i otwartością technologiczną oraz powinny znacząco przyczyniać się do rozwoju i rozbudowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w województwie.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Tworzenie publicznych punktów dostępu do Internetu (aktywne, pasywne i modele pośrednie).
- Budowa systemów teleinformatycznych wraz z niezbędną infrastrukturą dla potrzeb elektronicznego obiegu dokumentów wraz z obiegiem spraw i pracy (workflow) oraz modelowania i optymalizacji procesów w administracji publicznej.
- Budowa szeroko dostępnych dla obywateli regionalnych platform umożliwiających dostęp przez Internet do usług publicznych
- Budowa systemów komunikacji lub kontroli (podpis elektroniczny, elektroniczna pieczątka oraz inne sposoby uwierzytelniania form elektronicznych).
- Tworzenie oraz rozwijanie publicznych rejestrów referencyjnych (w tym geograficznych systemów informacji przestrzennej (GIS)).
- Inwestycje w usługi lub aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-kształcenie, w tym usprawnienie informatyczne działalności służb publicznych w zakresie użyteczności publicznej.
- Rozwój telefonii internetowej do zastosowania w instytucjach publicznych

OŚ PRIORYTETOWA V: INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

DZIAŁANIE V.1 INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA

Cel i uzasadnienie działania:

Działanie „Infrastruktura ochrony zdrowia" ukierunkowane jest na poprawę bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców województwa, przez które rozumie się zwiększenie dostępu do ośrodków oferujących kompleksowe usługi medyczne. Tym samym dofinansowanie będzie przeznaczone na projekty służące tworzeniu lub poprawie zdolności beneficjenta do wykonywania usług w ramach gwarantowanych przez państwo świadczeń zdrowotnych. Będzie to możliwe dzięki podniesieniu jakości stanu infrastruktury ochrony zdrowia w województwie łódzkim, który ze względu na wieloletnie niedoinwestowanie należy ocenić jako niezadowalający. Działanie wdrażane w zgodzie z dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów 21 czerwca 2005 r. pn. „Strategia Ochrony Zdrowia w Polsce na lata 2007 – 2013" oraz w komplementarności z przedsięwzięciami realizowanymi w ramach krajowych programów operacyjnych, a także pozostałych działań RPO WŁ, koresponduje z potrzebami mieszkańców województwa, przyczyniając się tym samym do osiągnięcia celu szczegółowego V osi priorytetowej RPO WŁ jakim jest zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju zasobów ludzkich. W związku z powyższym nacisk położony zostanie na przedsięwzięcia obejmujące te obszary sektora ochrony zdrowia, w których wykazano największy wskaźnik przyczyn zgonów w województwie. Odnosi się to do tych placówek, których działalność dotyczy chorób układu krążenia, nowotworów złośliwych, chorób układu oddechowego i trawiennego oraz urazów i wypadków w zakresie w jakim inwestycje tego typu nie będą finansowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Wszelkie inwestycje współfinansowane w ramach niniejszej osi powinny uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju budownictwa oraz konieczność wprowadzania alternatywnych źródeł energii. Działanie realizowane będzie przy założeniu, że nie doprowadzi ono do zwiększenia ilości zakładów opieki zdrowotnej w regionie toteż, z zakresu prac budowlanych, dofinansowywane będą przedsięwzięcia o charakterze „przebudowy". Tego typu inwestycje dotyczyć powinny przede wszystkim operacji mających na celu racjonalizację rozmieszczenia placówek ochrony zdrowia w województwie zgodnie z polityką rozwoju tego sektora w regionie opisaną w „Strategii polityki zdrowotnej województwa łódzkiego na lata 2006 – 2013". Dużym problemem województwa łódzkiego jest zły stan infrastruktury sprzętu medycznego. Przykładowo, zgodnie z badaniami przeprowadzonymi na użytek w/w dokumentu jedynie co czwarty szpital publiczny w województwie łódzkim posiada aparaturę medyczną, której stan został oceniony na dobry lub na bardzo dobry. W związku z powyższym dofinansowanie w ramach działania dotyczyć będzie także operacji zakładających kupno aparatury lub sprzętu medycznego. Największy nacisk położony zostanie na inwestycje w sprzęt, który wykorzystuje promieniowanie jonizujące. Wsparcie uzyskają także przedsięwzięcia polegające na zakupie innej aparatury, co dotyczy w szczególności defibrylatorów, respiratorów, aparatury anestezjologicznej, aparatury do znieczulania ogólnego we wszystkich placówkach objętych dofinansowaniem w ramach osi priorytetowej. Dofinansowaniem w ramach RPO WŁ objęte będą w szczególności inwestycje zakładające stosowanie nowych technologii medycznych. Zauważając jednakże potrzeby w zakresie serwisowania sprzętu / aparatury medycznej wsparcie otrzymają także inwestycje obejmujące jego odnowienie jeśli inwestycja taka będzie ekonomicznie lub funkcjonalnie uzasadniona, co oceniane będzie przy uwzględnieniu kosztów serwisowania, wieku sprzętu, dostępności nowych i lepszych technologii. Ze względu na potrzebę pełnej realizacji celów współfinansowanych operacji, udzielane wsparcie przeznaczone będzie także na zakup wyposażenia innego aniżeli sprzęt lub aparatura medyczna, jeśli stanowić będzie ono element realizowanej inwestycji, tzn. będzie ono niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania i wykorzystania sprzętu i aparatury medycznej. Zakup takiego typu wyposażenia będzie miał więc na celu dostosowanie istniejącej infrastruktury do zainstalowania i użytkowania nowego sprzętu. Mając na względzie optymalizację efektów, jakie przyniesie wdrożenie działania, wsparcie zostanie ograniczone do przedsięwzięć dotyczących publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz niepublicznych zakładów opieki

zdrowotnej realizujących świadczenia zdrowotne w ramach publicznego systemu ochrony zdrowia. W przypadku zakładów opieki zdrowotnej świadczących usługi leczenia uzdrowiskowego wsparcie, prócz kryteriów wskazanych powyżej, podlegać będzie także ograniczeniom wynikających z zakresu przedmiotowego inwestycji opisanych w rozporządzeniach Ministra Rozwoju Regionalnego wydanych na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2006 r., Nr 227, poz. 1658 z późniejszymi zmianami). W ramach RPO WŁ wspierana będzie lokalna i regionalna infrastruktura ochrony zdrowia, a demarkacja z PO IŚ przebiega w oparciu o organ założycielski. W RPO WŁ wsparcie będzie możliwe dla zakładów opieki zdrowotnej, których organami założycielskimi nie są: minister, centralny organ administracji rządowej, publiczna uczelnia medyczna, publiczna uczelnia prowadząca działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych. W RPO WŁ nie przewiduje się wsparcia w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia dla: publicznych uczelni medycznych lub publicznych uczelni prowadzących działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych.

Przykładowe rodzaje projektów:

− Przebudowa zakładów opieki zdrowotnej działających w publicznym systemie ochrony zdrowia.

− Zakup lub odtwarzanie aparatury / sprzętu medycznego wraz z ewentualnym zakupem innego wyposażenia

DZIAŁANIE V.2 INFRASTRUKTURA POMOCY SPOŁECZNEJ

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest wzrost znaczenia usług pomocy społecznej w rozwoju gospodarczym regionu. Rozwojowi społeczno – gospodarczemu regionu łódzkiego towarzyszy proces rozwarstwienia społecznego. Efektem tego zjawiska jest wysoki poziom bezrobocia, a co za tym idzie zwiększanie obszarów ubóstwa. Brak pracy prowadzi często do patologii, dysfunkcjonalności rodziny oraz niewydolności wychowawczej. Konsekwencją tych negatywnych zjawisk społecznych jest wzrost zapotrzebowania na usługi świadczone przez placówki opiekuńczo wychowawcze. Problemem regionu jest również proces starzenia się społeczeństwa i konieczność zapewnienia opieki coraz szerszej grupie ludzi w wieku poprodukcyjnym – ludzi często pozbawionych wsparcia rodziny i niepełnosprawnych. W województwie łódzkim istnieje ogromne zapotrzebowanie na miejsca w placówkach dla ludzi starszych. W 2005 roku na miejsce oczekiwało 951 osób, a z uwagi na ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji jest to tendencja rosnąca. O wsparcie mogą ubiegać się wszelkie placówki realizujące zadania pomocy społecznej, bez względu na to, czy ich podmiotem prowadzącym jest jednostka samorządu terytorialnego lub inny podmiot uprawniony, o którym mowa w art. 25 ustawy z dnia 14 marca 2004 r. o pomocy społecznej, czy też przedsiębiorca prywatny. Odpowiadająca potrzebom mieszkańców polityka społeczna jest warunkiem osiągnięcia spójności społeczno – gospodarczej regionu. Dlatego w ramach działania priorytetowo traktowane będą te projekty, które przyczynią się do zrównoważenia społeczno – ekonomicznych dysproporcji w regionie (np. poprzez wzrost liczby miejsc pracy). Inwestycje mające na celu podwyższenie standardu istniejących placówek pomocy społecznej, poszerzenie katalogu ich usług oraz budowa nowych na poziomie zgodnym z wymogami UE przyczyni się nie tylko do rozwiązania palących problemów społecznych, ale będzie również stanowić szansę na stworzenie dodatkowych miejsc pracy. Rozwój sektora usług opiekuńczych i wychowawczych otworzy możliwości wzrostu zatrudnienia oraz podejmowania działalności gospodarczej dla wielu mieszkańców województwa łódzkiego. W ramach działania finansowane będą inwestycje związane z budową, przebudową, wyposażeniem obiektów pomocy społecznej oraz dostosowaniem ich do potrzeb osób niepełnosprawnych. Przy czym zakup wyposażenia oraz sprzętu rehabilitacyjnego może być sfinansowany tylko jeżeli stanowić będzie element realizowanej inwestycji. Wszelkie współfinansowane inwestycje powinny uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju budownictwa oraz konieczność wprowadzania alternatywnych źródeł energii.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Budowa lub przebudowa obiektów pomocy społecznej wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do osiągnięcia celów realizowanej inwestycji.
- Dostosowanie obiektów pomocy społecznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

DZIAŁANIE V.3 INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

Cel i uzasadnienie działania:

Działanie „Infrastruktura edukacyjna" zorientowane jest na podniesienie wiedzy mieszkańców regionu oraz dostosowanie ich kompetencji do potrzeb rynku pracy. Realizacja działania, obejmując swym zakresem szerokie spektrum usług o charakterze edukacyjnym, przyczyni się do podniesienia samooceny mieszkańców województwa łódzkiego oraz zmniejszenia strachu przed występującym tu bezrobociem. Tym samym wzrost poziomu wykształcenia umożliwi zapewnienie dogodnych warunków dla rozwoju zasobów ludzkich na terenie województwa, co stanowi cel szczegółowy V osi priorytetowej RPO WŁ. Ze względu na fakt, iż realizacja niniejszego działania powinna służyć osiągnięciu celów zapisanych w „Strategii Rozwoju Edukacji na lata 2007 – 2020" (dokument opracowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu w sierpniu 2005 roku), a tym samym wpisywać się w ogólnokrajowy kontekst transformacji polskiego systemu edukacji, wszystkie projekty współfinansowane w ramach RPO WŁ muszą realizować założenia przywołanej powyżej strategii. Przykładowo więc, dofinansowanymi operacjami będą przedsięwzięcia:

- upowszechniające edukację przedszkolną (na przykład poprzez tworzenie ich filii),
- kreujące nowy model funkcjonowania szkoły, której oferta, poprzez inwestycje w infrastrukturę, poszerzy się o różne możliwości przeprowadzania zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań, a także o świadczenie innych usług (np. wprowadzenie szerokiego dostępu do biblioteki),
- racjonalizację sieci szkół,
- prowadzące do rozwoju systemu kształcenia przez całe życie (traktowane w ramach RPO WŁ jako priorytetowe),
- doskonalące infrastrukturę edukacyjną, poprzez wsparcie dla nauk technicznych, ścisłych i przyrodniczych oraz nowych technologii.

Obok kryterium zgodności z krajowym dokumentem strategicznym, projektodawcy ubiegający się o dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą musieli udowodnić zbieżność celów projektu z calami „Strategii Rozwoju Województwa na lata 2007 – 2020" (obszar priorytetowy „Wiedza i kompetencje"). Zgodnie z treścią RPO WŁ nacisk położony zostanie na projekty oddziałujące na rozwój gospodarczy regionu, czy prowadzące do osiągnięcia zrównoważenia społeczno – ekonomicznych dysproporcji w regionie. Promowana będzie także idea „otworzenia" szkół na nowe funkcje w życiu społeczności lokalnych na terenie województwa łódzkiego. Dofinansowanie dotyczyć będzie nie tylko przebudowy szkół i innych placówek prowadzących działalność edukacyjną, ale także ich budowy, w tym na przykład ich rozbudowy, jeśli będzie miało to związek ze świadczeniem usług polegających na kształceniu. Ze względu na fakt, iż na terenie województwa łódzkiego nadal występuje problem związany z możliwością zapewnienia odpowiedniej bazy sportowej w szkołach, dofinansowaniem objęte będą także inwestycje w zakresie bazy sportowej szkół, pod warunkiem że projektodawca wykaże, iż nie istnieje żadna inna bardziej efektywna metoda zapewnienia wychowankom możliwości podnoszenia sprawności fizycznej. Szerokie wsparcie uzyskają projekty dotyczące zakupu nowoczesnych pomocy dydaktycznych oraz wyposażenia do przeprowadzania badań przy uwzględnieniu dziedzin priorytetowych, takich jak nauki techniczne, ścisłe i przyrodnicze oraz nowe technologie. Tego typu inwestycje wpisują się w działanie 5.20. krajowej strategii sektorowej, pn.: „Rozwój infrastruktury edukacyjnej". Możliwość zakupu innego sprzętu, w ramach innych dziedzin ograniczona będzie unormowaniem wskazywanej krajowej strategii sektorowej. W zakresie wsparcia o charakterze pomocy publicznej w rozumieniu art. 87 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską dofinansowanie zostanie ograniczone zgodnie z unormowaniem rozporządzeń Ministra Rozwoju Regionalnego wydanych na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2006 r., Nr 227, poz. 1658 z późniejszymi zmianami).
W ramach RPO WŁ w zakresie infrastruktury szkolnictwa wyższego, wsparcie uzyskają projekty szkół wyższych na terenie całej Polski, nie znajdujących się na liście indykatywnej załączonej do PO IiŚ. W zakresie infrastruktury szkół artystycznych, demarkacja z PO IiŚ wyznaczona jest kwotowo.

Przykładowe rodzaje projektów:
− Budowa lub przebudowa szkół (w tym szkół wyższych, oraz szkół i seminariów duchownych) w tym także ich bazy sportowej oraz innych placówek prowadzących działalność edukacyjną,
− Zakup wyposażenia w placówkach prowadzących działalność edukacyjną,
− Zakup urządzeń przeznaczonych do nowoczesnych metod nauczania m.in. sprzęt komputerowy, oprogramowanie, pomoce dydaktyczne (w tym wyposażenie do prowadzenia badań) w placówkach prowadzących działalność edukacyjną.

DZIAŁANIE V.4 INFRASTRUKTURA KULTURY

Cel i uzasadnienie działania:
Celem działania jest kształtowanie i rozwijanie kulturowej tożsamości regionalnej Zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju zasobów ludzkich, w ramach V osi priorytetowej zostanie osiągnięte m.in. poprzez udzielanie wsparcia na rzecz rozwoju kultury w zakresie podniesienia standardu infrastruktury oraz polepszenia dostępności do oferowanych usług przy jednoczesnym poszanowaniu zasady równości szans. Projekty z zakresu kultury, które otrzymają wsparcie w ramach osi V RPO WŁ, będą musiały wspierać rozwój społeczno-gospodarczy regionu oraz wpływać na zwiększenie podaży usług kulturalnych. Konieczne jest także pozostawanie przez nie w zgodności z Narodową Strategią Rozwoju Kultury. Województwo łódzkie posiada duży potencjał kulturalny ze względu na swoją wielokulturową i wielonarodowościową przeszłość. Atutem regionu w sferze kultury są liczne elementy dziedzictwa kulturowego, bogata baza instytucjonalna oraz regiony etnograficzne kultywujące folklor i sztukę ludową. Silną stroną regionu są także elementy środowiska przyrodniczego. Znajdujące się na obszarze województwa parki krajobrazowe, zbiorniki wodne oraz inne elementy przyrody, stanowią istotny czynnik potencjału rozwojowego. Zgodnie z obecnymi koncepcjami rozwoju regionalnego, kompleksowe wykorzystanie tych elementów stanowi o konkurencyjności regionu, budując jego pozycję społeczno-gospodarczą na tle kraju. Rozwój województwa w tym obszarze podnosi jego atrakcyjność i umacnia wizerunek regionu jako dobrego miejsca do lokowania inwestycji. Wiąże się z tym także powstanie szerokiej oferty spędzania wolnego czasu i rekreacji. Przedsięwzięcia realizowane w zakresie kultury są bezpośrednio nakierowane na udostępnianie ogółowi społeczeństwa oferty kulturalnej na wysokim poziomie oraz wprowadzanie nowych usług w tym zakresie o wyższej wartości dodanej. Przyczyni się do powstania dodatkowych miejsc pracy,

głównie w sektorze kultury, ale także w wyniku tworzenia nowych inwestycji przez przedsiębiorców. Wspieranie walorów dziedzictwa kulturowego regionu wpłynie na budowanie i kształtowanie tożsamości regionalnej. Aby cel ten osiągnąć należy przede wszystkim przeprowadzić działania w zakresie budowy lub przebudowy lub wyposażenia obiektów kultury, umożliwiając mobilizację aktywności kulturalnej mieszkańców. Ze względu na liczne zabytki oraz obiekty historyczne, w ramach osi priorytetowej wspierana będzie także ochrona oraz zachowanie architektonicznego dziedzictwa kulturowego regionu, z zachowaniem pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem takich funkcji. Realizowane będą również projekty związane z podniesieniem bezpieczeństwa zasobów instytucji kultury. W ramach osi priorytetowej wspierane będą też inwestycje z zakresu infrastruktury informacyjnej oraz tworzenia centrów informacji w obszarze kultury. Kształtowanie i rozwijanie kulturowej tożsamości regionalnej zostanie również wsparte poprzez realizację działań promocyjnych z zakresu kultury, w ramach promocji imprez kulturalnych lub rozwoju i promocji lokalnych lub regionalnych produktów kulturowych. Realizacja inwestycji musi brać pod uwagę użycie metod uwzględniających rozwiązania z zakresu zrównoważonego rozwoju budownictwa oraz wprowadzania alternatywnych źródeł energii w odniesieniu do budowy lub renowacji infrastruktury.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane dopuszczalne w przypadku zabytków (odpowiednio-obiektów historycznych) z zachowaniem pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem takich funkcji (do 20 mln zł)
- Budowa lub przebudowa infrastruktury kulturalnej lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury (do 20 mln zł.)
- Zabezpieczenie zasobów instytucji kulturalnych na wypadek zagrożeń, w szczególności w zakresie zabezpieczeń przeciwpożarowych, przeciwwłamaniowych (do 4 mln zł).
- Digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego pod warunkiem powszechnego udostępnienia stworzonej bazy (do 4 mln zł).
- Tworzenie i rozwój sieci punktów informacji kulturalnej (w tym także przygotowanie i dystrybucja nieodpłatnych publikacji służących informacji kulturalnej), systemów oznakowania obszarów i obiektów atrakcyjnych kulturowo.
- Tworzenie i rozwój systemów e-informacji kulturalnej (do 4 mln zł).
- Organizacja wydarzeń kulturalnych, mających wpływ na wzrost znaczenia kultury jako czynnika stymulującego rozwój społeczno – gospodarczy oraz tożsamości regionalnej.
- Kampanie promocyjne w kraju i zagranicą, których celem jest promowanie kultury regionu, w tym udział w wystawach i imprezach kulturalnych.
- Przygotowanie programów tworzenia, rozwoju lub promocji lokalnych i regionalnych produktów kulturowych, w tym przede wszystkim wykonanie analiz potencjału i popytu.

OŚ PRIORYTETOWA VI: ODNOWA OBSZARÓW MIEJSKICH

DZIAŁANIE VI.1 REWITALIZACJA OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest rewitalizacja substancji architektonicznej terenów i obiektów poprzemysłowych i powojskowych oraz zwiększenie atrakcyjności obszarów miejskich dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych. Obszary miast województwa łódzkiego uległy w ostatnim czasie procesom szybkich zmian zachodzących w strukturze przestrzennej. Przyczyną takiej sytuacji były przeobrażenia ekonomiczne, natomiast ich skutkiem jest zjawisko degradacji naturalnego i fizycznego środowiska miast, przede wszystkim w zakresie tkanki urbanistyczno–architektonicznej. Proces ten występuje głównie na terenach poprzemysłowych i powojskowych. Rewitalizacja substancji architektonicznej w/w terenów i obiektów znajdujących się na obszarze objętym rewitalizacją oznacza podjęcie odpowiednich działań, które doprowadzą do przemian ekonomicznych, społecznych i przestrzennych na zdegradowanym obszarze, przyczyniając się przede wszystkim do ożywienia gospodarczego i społecznego, przywrócenia ładu architektonicznego i przestrzennego oraz poprawy jakości życia mieszkańców i odbudowy więzi społecznych. Pozwoli to również na zwiększenie atrakcyjności obszarów miejskich, czyli wzrost zainteresowania inwestorów lokalizacją swoich przedsięwzięć na tym właśnie terenie. Jednym z działań zmierzających do spełnienia tego celu jest przygotowanie rewitalizowanych terenów pod realizację nowych inwestycji gospodarczych (w tym uzbrojenie terenu pod przyszłe inwestycje, wyburzanie obiektów, przygotowanie obiektów do potrzeb działalności gospodarczej). Ze względu na zidentyfikowane na terenie miast województwa problemy natury urbanistyczno– architektonicznej i społecznej, wsparcie zostanie skierowane również na przystosowanie starych zasobów do nowych potrzeb, tj.: na renowację lub modernizację budynków lub obiektów w celu ich adaptacji do nowych funkcji, przyczyniając się do tworzenia nowych miejsc pracy. Działania te prowadzone będą w szczególności w zdegradowanych dzielnicach miast, osiedlach mieszkaniowych, obszarach poprzemysłowych i powojskowych. Wiąże się to także z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej rewitalizowanych terenów, w tym z budową lub przebudową małej architektury oraz tworzeniem lub modernizacją miejsc rekreacji i terenów zielonych. Na terenach objętych rewitalizacją

zidentyfikowano znaczną liczbę obiektów zabytkowych oraz historycznych. W ich przypadku dofinansowaniem zostaną objęte prace konserwatorskie, restauratorskie lub też inne roboty budowlane dopuszczalne w przypadku zabytków (odpowiednio - obiektów historycznych), dzięki czemu będą one mogły zostać przystosowane do pełnienia nowych (innych niż kulturalna) lub utrzymania dotychczasowych (innych niż kulturalna) funkcji.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Renowacja lub modernizacja budynków lub obiektów (w szczególności w zdegradowanych dzielnicach miast, osiedlach mieszkaniowych, obszarach poprzemysłowych i powojskowych), w celu ich adaptacji do nowych funkcji, przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy,
- Prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane dopuszczalne w przypadku zabytków (odpowiednio - obiektów historycznych) w celu przystosowania w/w obiektów do nowych funkcji lub utrzymania funkcji dotychczasowych (z wyjątkiem nadania im lub utrzymania przez nie funkcji kulturalnych).

W ramach pkt. 1 i 2 możliwe będzie m.in.:

a. Wymiana lub modernizacja instalacji komunalnej (w tym przede wszystkim wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, ciepłowniczej i gazowej) w rewitalizowanych obiektach,

b. Tworzenie, rozbudowa i przebudowa systemów monitoringu w celu podniesienia bezpieczeństwa przestrzeni publicznej terenów rewitalizowanych,

c. Tworzenie, rozbudowa i przebudowa systemów zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w rewitalizowanych obiektach.

- Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej rewitalizowanych terenów, w tym budowa lub przebudowa małej architektury oraz tworzenie lub modernizacja miejsc rekreacji i terenów zielonych,
- Przygotowanie terenów na obszarach objętych rewitalizacją pod realizację nowych inwestycji gospodarczych (w tym uzbrojenie terenu pod przyszłe inwestycje, wyburzanie obiektów, przygotowanie obiektów do potrzeb działalności gospodarczej).

DZIAŁANIE VI.2 RENOWACJA SUBSTANCJI MIESZKANIOWEJ

Cel i uzasadnienie działania:

Celem działania jest odnowa zdegradowanych dzielnic mieszkaniowych, w tym renowacja substancji mieszkaniowej. Pomimo, iż liczba mieszkań w województwie jest dość wysoka, cechuje je niska jakość i niedostateczne wyposażenie w urządzenia techniczno-sanitarne. Odnowa zdegradowanych dzielnic mieszkaniowych, w tym renowacja substancji mieszkaniowej oznacza działania podjęte w kierunku poprawy warunków bytowych mieszkańców województwa, jak również dążące do podniesienia jakości zasobów mieszkaniowych, ponieważ aspekty te zostały zidentyfikowane jako szczególnie problematyczne dla mieszkańców regionu i stanowiące o nie dość wysokiej jakości życia. Dlatego też wsparcie skierowane zostanie na renowację (nie budowę nowych) wielorodzinnych budynków mieszkalnych w ich częściach wspólnych (w szczególności w zakresie instalacji technicznych budynku, działania w zakresie oszczędności energetycznej, odnowienie głównych elementów konstrukcji budynku, którymi są: dach, elewacja zewnętrzna, stolarka okienna lub drzwiowa, klatki schodowe, korytarze wewnętrzne lub zewnętrzne, wejścia, elementy konstrukcji zewnętrznej budynku, windy). Jednocześnie, ze względu na konieczność poprawy życia, podniesienia atrakcyjności gospodarczej obszarów, a także przygotowania do użytkowania nowoczesnych, socjalnych budynków mieszkalnych, dofinansowanie uzyskać mogą działania z zakresu renowacji i adaptacji budynków już istniejących, które stanowią własność władz publicznych lub własność podmiotów działających w celach niezarobkowych. Zaadaptowane pomieszczenia powinny spełniać minimalne standardy techniczne dla lokali mieszkalnych, ustalane przez gminy w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku prawo budowlane. Obszary, które uzyskają wsparcie z funduszy strukturalnych, określone zostaną na podstawie kryteriów zawartych w art. 47 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Renowacja części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj.:

1)odnowienie następujących głównych elementów konstrukcji budynku: dachu, elewacji zewnętrznej, stolarki okiennej i drzwiowej, klatki schodowej, korytarzy wewnętrznych/zewnętrznych, wejścia i elementów jego konstrukcji zewnętrznej, windy;

2)instalacje techniczne budynku;

3)działania w zakresie oszczędności energetycznej

- Przygotowanie do użytkowania nowoczesnych, socjalnych budynków mieszkalnych o dobrym standardzie poprzez renowację i adaptację istniejących budynków, stanowiących własność władz publicznych lub własność podmiotów działających w celach niezarobkowych.

6.2 Realizacja przedsięwzięć w ramach pozostałych programów operacyjnych w latach 2007-2013.

Realizacja projektów inwestycyjnych na terenie Miasta Brzeziny winna być wspierana głównie ze środków EFRR w ramach RPO WŁ. Drugim programem ukierunkowanym na infrastrukturę jest *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko*, jednak tutaj na dofinansowanie liczyć mogą jedynie duże projekty realizowane np. w dużych aglomeracjach miejskich. W związku z tym miasta takie jak Brzeziny nie znajdą wsparcia lokalnego budżetu w ramach ww. programu operacyjnego.

Na uwagę zasługuje jednak idea realizacji przedsięwzięć społecznych w obszarze *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*. Gmina Miasto Brzeziny, przy pomocy takich projektów, będzie miała możliwość bezpośredniego kształtowania zasobów ludzkich na swoim terenie. Podobne inicjatywy zostały podjęte przez szereg samorządów już w ramach II Priorytetu ZPORR. Za środki unijne organizowały one min. bezpłatne szkolenia z zakresu języków obcych, kursy obsługi komputerów oraz kursy zawodowe dla mieszkańców swoich gmin. Beneficjentami Ostatecznymi ww. projektów mogli być min. rolnicy, osoby pracujące, osoby bezrobotne, osoby zagrożone procesami restrukturyzacyjnymi, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Wydaje się jednak, że działania gminy winny być ukierunkowane w stronę takich grup docelowych, którym nie jest oferowane wsparcie ze strony innych podmiotów. Mowa tutaj np. o doszkalaniu osób pracujących, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem nowych, uzupełnianiem lub podwyższaniem kwalifikacji i umiejętności. Zainteresowanie mieszkańców takich miast jak Brzeziny np. bezpłatnymi kursami języków obcych jest ogromne. Znaczący jest również efekt społeczny ww. projektów oraz bezpośredni wpływ na wizerunek władz samorządowych.

Materiały źródłowe:

– Brzeziny. Dzieje miasta. (red. K. Badziak) , 1997 r.
– Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta
– Zarys monografii województwa łódzkiego (red.) S. Liszewski; ŁTN, 2001
– Liczne artykuły naukowe Koter. M. 1961, Terytorium dzisiejszego województwa łódzkiego na mapach Polski z XVI i XVII wielu. Rocznik Łódzki tom V- 1961; Liszewski S. Rozwój sieci drogowej woj. łódzkiego w okresie od 1970 do 1963 r. Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, R. XIII, nr 2;
– Opracowanie – „Społeczno-ekonomiczna charakterystyka Brzezin na tle miast województwa łódzkiego w 2003 r.; I. Jażdżewska
– Rocznik Statystyczny województwa łódzkiego; US w Łodzi; 2006, 2005, 2004, 2003, 2002, 2001
– Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Brzeziny
– Aktualizacja Strategii rozwoju województwa Łódzkiego na lata 2007 - 2020
– Strategia rozwoju powiatu Brzezińskiego na lata 2004-2014
– Badania sondażowe przeprowadzone wśród przedsiębiorców, radnych, urzędników, kierownictwa placówek budżetowych w 2004 r.
– Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013
– Projekt Uszczegółowienia RPO WŁ na lata 2007-2013
– Narodowa Strategia Spójności
– Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015
– Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013
– Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców. Sondaż przeprowadzono na próbie losowej liczącej 211 osób w wieku powyżej 15 lat przez studentów geografii Uniwersytetu Łódzkiego (specjalność geografia urbanistyczna) w czerwcu 2003 r. Analiza składu demograficznego próby wykazała, że struktura próby stanowi niemal dokładne odzwierciedlenie struktury demograficznej populacji Wyjątek stanowi 4 procentowa nadreprezentacja najmłodszej kategorii wiekowej, liczącej 15 – 18 lat, kosztem kategorii osób w wieku poprodukcyjnym. Niemniej jednak wielkość próby, która obejmowała ponad dwa procent populacji w wieku powyżej 15 lat sprawia, że rezultaty sondażu można uznać za reprezentatywne dla ogółu mieszkańców miasta. Nie są one w pełni porównywalne z wynikami sondażu przeprowadzonego w 1999 roku dla celów „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta", z uwagi na brak danych na temat wielkości próby oraz treści zadawanych wówczas pytań. Pytania dotyczyły opinii na temat najpilniejszych problemów miasta, barier rozwojowych oraz priorytetowych przedsięwzięć inwestycyjnych. Druga część ankiety dotyczy stopnia akceptacji miejsca zamieszkania, więzi mieszkańców z miastem, oceny jakości życia i opinii na temat funkcjonowania lokalnych instytucji, aktywności społecznej i zaufania społecznego. Odpowiedzi na te pytania umożliwiają określenie potencjału społecznego uczestnictwa i współdziałania określanego mianem kapitału społecznego, który w istotnej mierze określa potencjał rozwojowy miasta.
– Uchwałę nr XVII/9/04 Rady miasta Brzeziny z dnia 26 lutego 2004 r. wraz załącznikami.